

دويمه گڼه د ۱۴۴۳ هـ ق کال
د شوال المکرم میاشت
د ۱۴۰۱ هـ ل کال
د ثور او جوزا میاشت

پیام حق

ارگان نندراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، تحقیقی، اجتماعی و سیاسی

ځینې ځانګړي مطالب

- د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د افغانستان لپاره د اورپايي اتحادیې ...
- د حج د ملي کمیټې لومړنۍ غونډه ترسره شوه.
- بررسی علل کتمان علم شرعی و ...
- په اسلام کې د امنیت ارزښت
- حجاب زن مسلمان و روان شناسی اسلامی
- په اسلام کې د مسئولینو ټاکلو معیار څه دی؟

مسجد القبلتين - مدینه منوره

تأثیر احسان و نیکوکاری در ارتباط انسان ها با یکدیگر

احسان و نیکوکاری یکی از آموزه های قرآنی و از مفاهیم پر دامنه اسلامی است . احسان و نوه دوستی همواره در میان جامعه بشری امری پسندیده است و از شخص نیکوکار و احسان کننده در جایگاه انسان نمونه و بافضیلت یادشده، ازین رو یکی از محوریتین مسائل قرآن کریم توجه به احسان و نیکوکاری و انفاق در راه خدا است؛

قرآن کریم با امر به «عدل و احسان» به این اصل مهم اشاره می کند؛ چرا که عدم عدالت، بنیان اجتماع را متزلزل می کند، عدم احسان موجب به وجود آمدن جامعه ای خشک و بی روح می شود، احسان و نیکوکاری در قرآن مجید دارای مصادیق فراوانی است که پرداختن به تمام آنها نیازمند بحثهای مفصل است، به همین جهت بحث پیرامون «احسان در حوزه ارتباط انسان با دیگران» یا به عبارتی دیگر، احسان و نیکوکاری در جامعه جایگاه و عنوان گسترده ای دارد؛

قرآن کریم می فرماید:

«لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَ الْكِتَابِ وَ النَّبِيِّينَ وَ آتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَ الْيَتَامَى وَ الْمَسَاكِينَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ وَ السَّائِلِينَ وَ فِي الرِّقَابِ ...»؛

«نیکو، (تنها) این نیست که روی خود را به سوی مشرق و (یا) مغرب کنید بلکه نیکو (و نیکوکار) کسی است که به خدا و روز رستاخیز و فرشتگان و کتاب (آسمانی) و پیامبران ایمان آورده، مال (خود) را با تمام علاقه ای که به آن دارد، به خویشاوندان و یتیمان و مسکینان و واماندگان در راه و سوال کنندگان و پردگان، انفاق کند»

افزون بر این، انسانهای نیکوکار در پرتو نیکوکاری های شان رشد معنوی پیدا می کنند، و همچون بنرهای پر ثمری هستند که به هر طرف شاخ و برگ می گسترانند و همه جا را زیر چتر خود می گیرند. قرآن مجید می فرماید:

«مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَ اللَّهُ يِضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ»؛

«کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می کنند، همانند بذری هستند که هفت خوشه برویاند که در هر خوشه، یک صد دانه باشد و خدا آن را برای هر کس بخواهد (و شایستگی داشته باشد) دوا یا چند برابر می کند. و خداوند کشاورز دانا است.»

فهرست مطالب

صفحات

عناوین

۲	سرمقاله / د رمضان میاشتي څخه وروسته د عبادت ...
۳	د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د افغانستان لپاره داروپايي ... د حج د ملي کميټې لومړنۍ غونډه ترسره شوه
۴-۵	عقد قرارداد رفت و برگشت حجاج با شرکت هوايي ... د شوال المکرم په میاشت کې ټاکنې
۶-۷	مخدوره توکي مفتي حمدالله مېرور
۸-۱۰	وېژگي های ماه مبارک رمضان / قسمت دوم و آخر استاد محمد شريف رباطی
۱۱-۱۳	د الله تعالی د ذکر فضیلت قاضی ریاض الله "صابر"
۱۴-۱۶	آداب غذا خوردن در اسلام / قسمت اول مجيب الرحمن افضلي
۱۷-۲۰	ته له چا سره مينه لرې؟ مفتي حمدالله دانشمند
۲۱-۲۳	رشوت ستانی و اضرار آن از دیدگاه اسلام / قسمت دوم استاد زين العابدين كوشان
۲۴-۲۶	حسد پېژندنه؛ ډولونه او زیانونه یې شمس الحق مدني
۲۷-۳۰	فضایل و روش صف بستن در نماز / قسمت اول عبدالحق حبیبی صالحی
۳۱-۳۲	په اسلام کې د مسئولینو ټاکلو معیار څه دی؟ مولوی صدیق الله مشال
۳۳-۳۶	بررسی علل کتمان علم شرعی و ... / قسمت اول استاد عبدالرازق هدفمند
۳۷-۴۱	عوامل بقاء و حفظ سنت نبوی ... مولوی رحيم الله شريفی
۴۲-۴۵	د روژې آداب او فضایل / دویمه او وروستی برخه شيخ فريدالله ازهری
۴۶-۴۸	برکات و آثار ماه صیام / قسمت دوم و آخر مولوی عنایت الله شریفی
۴۹-۵۰	د مسلمانانو ترمنځ اتفاق او یووالی عبدالصير منب
۵۱-۵۳	حجاب زن مسلمان، و روان شناسی اسلامی مفتي محمد امين مدقق ارغاني
۵۴-۵۶	په اسلام کې د امنیت ارزښت استاد محسن حنيف
۵۷	د علمي مجمع فتوا آمریت افتاء
۵۸-۶۳	کارکړدې و گزارش ها خبرنگار مجله

قال الله تعالى:

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى﴾

دیني، علمي، تحقیقي، اجتماعي او سیاسي
میاشتنی خبرونه

د ارشاد، حج او اوقافو وزیر

شيخ الحديث دكتور نور محمد ثاقب
ترنظر لاندې

د امتياز خاوند: د ارشاد، حج او اوقافو وزارت

مدیر مسئول

مولوی عنایت الله شریفی

سکرتر مسئول

سید مسلم شاه اسدی

هیئت تحریر

۱- فضل محمد حسینی

۲- مولوی عبدالولی حقانی

۳- استاد محمد شریف رباطی

۴- ناصرالدین دریز

۵- مولوی عبدالصبور فاروق

د تأسیس کال ۱۳۷۲ هـ ق مطابق ۱۳۳۱ هـ ل

د مجلې دویمه دوره، شلم کال، دویمه
گڼه

د ۱۴۴۳ هـ ق کال د شوال المکرم میاشت

د ۱۴۰۱ هـ ل کال د ثور او جوزا میاشت.

د چاپ شمېر: ۲۰۰۰

د رمضان میاشتي څخه وروسته د عبادت دوام او استمرار

سرمقاله: الحمد لله الذي أتم علينا بفضلله شهر رمضان و جاء بكرمه شهر شوال، القائل: [فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ] (هود: ١١٢) والصلاة والسلام على رسوله القائل: (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ) وعلى آله و صحبه أجمعين. أما بعد:

د الله ﷻ لوی احسان دی چې د رمضان هغه مبارکه میاشت چې میاشتو څخه یوازې د هغې ځانگړی نوم (رمضان) په قرآن کریم کې ذکر شوی، په خیر او عافیت سره تیره کړه او موږ ته یې په هغې کې د روژې نیولو، په تراوو کې د قرآن کریم د ختم او تلاوت، بیوزلو هیوادوالو او گاونډیو سره د مرستې او همکارۍ او داسې د نورو عباداتو توفیق را په برخه کړ او اوس د بلې مبارکې میاشتې په درشل کې یو چې هغه شوال المکرم دی، دغه میاشت د شرعي میاشتو څخه لسمه او د اشهر الحج درې میاشتو څخه لومړۍ میاشت ده، نو اړینه ده چې لاندنیو ټکو ته په کې څیر شو ترڅو نیکمرغي او سعادت مو په برخه شي:

✓ د الله ﷻ امر دی چې تر مرگ پورې د الله په عبادت مشرف او مزین اوسئ، څرنگه چې الله فرمایي: [وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ]. (الحجر: ٩٩) ژباړه: د خپل رب عبادت (همیش) تر مرگه پورې وکړه. د دې آیت سره سم نبي کریم ﷺ د الله ﷻ عبادت تر لقاء الله پورې کاوه. حسن بصري رحمه الله وايي: (لا يكون لعمل المؤمن أجل دون الموت). د مؤمن (ښه) عمل لپاره د مرگ څخه پرته بله نېټه نشته. بیا یې دغه یاد آیت تلاوت کړ. نو د موږ عبادت هم باید د رمضان په څیر جاري او مستمر وي، چې دغه معنا په استقامت فی الدین کې هم دی، لکه چې علماء وايي: (ما أجمل الحسنة، تتبعها الحسنة، وما أقبح السيئة، بعد الحسنة). څومره ښه ده هغه نیکې چې ورپسې هم نیکې وي او څومره بده ده هغه گناه چې د نیکۍ څخه وروسته ترسره شي. بشر حافي رحمه الله ته چا وویل: (إن قوما يتعبدون في رمضان ويجهدون، فإذا انسلخ رمضان تركوا، قال: بئس القوم لا يعرفون الله إلا في رمضان). ژباړه: ځینې خلک دي چې په رمضان کې د الله ښه عبادت کوي، کله چې رمضان تیر شي بیا یې پریدي، هغه (په ځواب کې) وویل: ډېر بد دي هغه خلک چې د رمضان پرته الله تعالی نه پېژني. ځینې علماوو د ښه عمل د قبولوالي علامه دا هم ښودلې ده چې هغه پسي ښه عمل تر سره شي او د عمل د نه قبلیدو علامه یې دا هم ښودلې ده چې هغه پسي وروسته ناوړه او د گناه عمل تر سره شي، نو باید د رمضان څخه وروسته په شوال او راروانو میاشتو کې نیک اعمال تر سره کړو، تر څو روژه مو د قبولوالي درجې ته ورسېږي.

✓ رسول اکرم ﷺ فرمایي: (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ). [صحيح مسلم د حدیث شمېره: ١١٦٤] یعنی: څوک چې د رمضان روژې ونیسي او بیا د شوال د میاشتې شپږ ورځې روژې نیول هم ورپسې کړي، د ټول عمر د روژې نیولو په څیر دی.

✓ شوال د حج د میاشو څخه لومړۍ میاشت ده، نو حج ته تلونکي افراد باید د حج مناسک او د دې مبارک سفر ټول آداب د خپلو علماوو څخه یاد کړي او په دې اړه درسي حلقو ته حضور ومومي.

✓ مسکینانو، فقیرانو، بیوزله وگړو د کوچني اختر د خوښۍ ورځې د خپلو سرسایو او صدقاتو په ورکړه منورې او د خوښیو څخه ډکې وساتو.

✓ د رمضان په څیر باید د خپلو بې وسو گاونډیو، کونډو، یتیمانو او... هیوادوالو سره خواخوږي او په اسلامي اخوت بنا تعاون وکړو.

✓ رسول اکرم ﷺ فرمایي: (وَأَنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ). [متفق علیه] یعنی: او په باوري توګه د الله ﷻ په وړاندې ښه اعمال هغه دي چې په هغو همیشوالی کېږي که څه هم لږ وي.

✓ د عبادت څخه دا هم دی چې د خپل هیواد د امنیت ټینګښت، استقرار او سولې کې ډېر لیاوې شو او په دې هکله د افغانستان

اسلامي امارت امنیتي ځواکونو سره همغږي ولرو او د مشته او امنیت کواښوونکو وگړو په نیولو کې ورسره مرسته او کمک وکړو.

✓ د هر ډول منکراتو، فسق، فجور، فحشاء، غلا، بې حجابي، تعصب، غصب، بډې (رشوت) اخیستل، بیت المال څخه ناوړه استفاده

او داسې نورو ټولو گناهونو څخه په جدي توګه منع شو او په دې اړه د اسلامي امارت د امر بالمعروف او نهی عن المنکر وزارت او

نورو مسئولو چارواکو سره پوره مرسته کوونکي ووسو او د اولو الأمر اطاعت په ښه ډول منونکي شو.

د پیام حق مجلې اداره

د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د افغانستان لپاره د اروپايي اتحاديې ځانگړي استازي سره وکتل

۱۰ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق مطابق ۲۰ ثور ۱۴۰۱ هـ ش

د ارشاد، حج او اوقافو وزیر شیخ الحدیث دکتور نورمحمد ثاقب د وزارت د یو شمېر رئیسانو په ملتیا د افغانستان لپاره د اروپايي اتحاديې له ځانگړي استازي توماس نیکلسون او د هیئت نورو غړو سره د خپل کار په دفتر کې وکتل. په دغه کتنه کې د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د یادې اتحاديې ځانگړي استازي او د هیئت نورو غړو ته ښه راغلاست ووايه او زیاته یې کړه چې د افغانستان اسلامي امارت د ولس د غوښتنو او ملاتړ په نتیجه کې واک ته رسېدلی، اسلامي امارت د اسلامي نظام تر سیوري لاندې په هېواد کې د سرتاسري امنیت د تأمین ترڅنګ د خپلو وګړو د خدمت او هوساینې لپاره صادقانه ګامونه پورته کړي دي او مونږ د نړۍ له ټولو هېوادونو سره ښې دیپلوماتیکې اړیکې او په ډیالوګ ولاړ سوله ییز تعلقات غواړو.

ښاغلي ثاقب زیاته کړه چې اسلامي امارت د شرعي اساساتو پر بنیاد په ملي او بین المللي سطحه د ټولو وګړو حقونو ته جدي پاملرنه کوي.

د افغانستان لپاره د اروپايي اتحاديې ځانگړي استازي توماس نیکلسون د ارشاد، حج او اوقافو وزارت له هرکلي څخه مننه وکړه، نوموړي د اقتصادي وضعیت د پیاوړتیا، د ښوونې او روزنې د پرمختګ او خلکو ته د کار د خوندي فرصتونو د برابرولو په برخه کې د همکارۍ ژمنه وکړه او په یادو کارونو کې یې د ارشاد، حج او اوقافو وزارت رول مهم وباله.

د حج د ملي کمیټې لومړنۍ غونډه ترسره شوه

۱۷ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق مطابق ۲۷ ثور ۱۴۰۱ هـ ش

د ریاست الوزراء مرستیال مولوي عبدالسلام حنفي په مشرۍ د حج ملي کمیټې لومړنۍ غونډه ترسره شوه چې پکې ددغې کمیټې مرستیال د ارشاد، حج او اوقافو وزیر شیخ الحدیث دکتور مولوي نورمحمد ثاقب، د ترانسپورټ او هوايي چلن وزیر ملا حمیدالله اخندزاده، د مالیې وزیر ملا گل آغا اخند (ملا هدايت الله بدري)، د عامې روغتیا وزیر ډاکټر قلندر عبادي، د عدلیې وزیر مولوي عبدالحکیم شرعي، د استخباراتو عمومي رئیس ملا عبدالحق وثیق، د کورنیو چارو وزارت معین مولوي فیض الله جمال، د بهرنیو چارو وزارت د قونصلی چارو رئیس مولوي محمدشفیق خطیب او نورو ګډون درلود.

دغه غونډه د ارشاد، حج او اوقافو وزیر په دعاء سره پیل شوه، په غونډه کې د حج په وړاندې د پرتو خنډونو د لرې کولو او حاجیانو ته د ښو انتظاماتو او آسانتیاوو برابرولو په اړه هر اړخیزې او تفصیلي خبرې ترسره شوې، په بیلابیلو برخو کې ګټورې پرېکړې وشوې او لازم تصمیمونه ونيول شول.

بیا په ۱۹ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق د حج ملي کمیټې دویمه غونډه وکړه

په ۲۲ شوال المکرم یې درېیمه غونډه وکړه

په ۲۵ شوال المکرم یې څلورمه غونډه وکړه

او په ۲۸ شوال المکرم یې پنځمه او آخري غونډه وکړه

په دغو غونډو کې په اړوندو بیلابیلو موضوعاتو بحثونه او خبرې وشوې، په هره برخه کې له لازمو پرېکړو وروسته د عملي اجراءاتو هدايات صادرل کړل شول.

ددې ترڅنګ د ارشاد، حج او اوقافو وزیر شیخ الحدیث دکتور مولوي نورمحمد ثاقب په مشرۍ «د حج د چارو د انسجام داخلي کمیټې» کابو هره ورځ پرلپسې غونډې وکړې او د حج په انتظاماتو، ترتیباتو، تسهیلاتو او ټولو اجراءاتو بحثونه وشول او پرېکړې صادرې شوې.

چې د درویشټو (۲۳) ځانگړو کمیټو له لارې عملي اقدامات او اجراءات ترسره شول.

عقد قرارداد رفت و برگشت حجاج با شرکت هوایی آریانا افغان

۲۵ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق مطابق ۴ جوزا ۱۴۰۱ هـ ش

قرارداد انتقال و برگشت حجاج سال روان میان وزارت ارشاد، حج و اوقاف و شرکت هوایی آریانا افغان در مقر این وزارت امضاء گردید.

طبق فیصله کمیته ملی حج در نشستی که میان وزارت ارشاد، حج و اوقاف و شرکت هوایی آریانا افغان دایر گردید؛ شیخ الحدیث دکتور نورمحمد ثاقب وزیر ارشاد، حج و اوقاف با حضور داشت شماری از رؤسای مرکزی این وزارت، رئیس عمومی شرکت آریانا افغان محترم الحاج رحمت الله آغا و هیئت مدیره شرکت متذکره، قرارداد خدمات هوایی پروسه رفت و برگشت زائرین حج بیت الله شریف سال روان را امضا نمودند.

این نشست به ادامه دیدارهای قبلی رهبری وزارت با مسؤولین شرکت فوق الذکر جهت تسریع روند پروسه حج و ایجاد سهولت در زمینه، صورت گرفته است.

شرکت هوایی آریانا در جریان پروسه انتقال و برگشت حجاج، حدود نصف سهمیه مشخص شده را مطابق به شرایط ارائه شده با در نظر داشت معیارهای موجود، به کشور عربستان سعودی انتقال و بعد از سپری شدن مراسم حج دوباره به کشور بر میگرداند.

قابل ذکر است که سهمیه حج سال ۱۴۴۳ هـ ق (۱۴۰۱ هـ ش) برای حجاج افغانستان در مجموع سیزده هزار و پنجصد و هشتاد و دو (۱۳۵۸۲) تن می باشد.

له کام ایر هوایی شرکت سره د حاجیانو د لیږد او بیرته راستنولو هوکړه

۲۵ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق مطابق ۴ جوزا ۱۴۰۱ هـ ش

د ارشاد، حج و اوقافو وزارت او کام ایر هوایی شرکت ترمنځ د روان کال د حاجیانو د انتقال او بیرته راستنولو هوکړه د یاد وزارت په مقرر کې لاسلیک شوه.

د حج د ملي کمیتې د پرېکړې سره سم هغه غونډه چې د ارشاد، حج و اوقافو وزارت او کام ایر هوایی شرکت ترمنځ دائره شوې وه ښاغلي وزیر شیخ الحدیث دکتور نورمحمد ثاقب د یاد وزارت د یو شمېر مرکزي رئیسانو، د کام ایر هوایی شرکت معاون فرید پیکار او د یاد هوایی شرکت یو شمېر استازو په حضور کې د حاجیانو د تلو راتلو د هوایی خدماتو قرارداد امضاء کړ.

یاده ناسته د پخوانیو ناستو په دوام د حاجیانو د لیږد رالیږد په برخه کې د چټکتیا او حاجیانو ته د لاسو خدمتونو وړاندې کولو په موخه جوړه شوې وه.

په غونډه کې دواړه لوري دې هوکړې ته ورسېدل چې یاد هوایی شرکت به د ټاکل شوې سهمیې څخه نیمایي حاجیان د وړاندې شوو شرایطو مطابق د موجوده معیارونو په پام کې نیولو سره سعودي عربستان ته د حج اداء کولو لپاره انتقال او د حج د مراسمو له ختمېدو وروسته بېرته هېواد ته راستانه کړي.

باید وویل شي چې سربکال ۱۴۴۳ هـ ق مطابق ۱۴۰۱ هـ ش د افغانستان د حاجیانو ټوله سهمیه دیارلس زره، پنځه سوه او دوه اتیا (۱۳۵۸۲) تنه ټاکل شوې ده.

د شوال المکرم په میاشت کې ټاکنې

په ۱۰ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق مطابق ۲۰ ثور ۱۴۰۱ هـ ش د ارشاد، حج و اوقافو وزارت د مقام له لوري لاندې ټاکنې وشوې:

۱- مولوي محمدولي د پاینده محمد زوی د پکتیا ولایت د ارشاد، حج و اوقافو په ریاست کې د مساجدو د مدیر په توګه.

- ۲- مولوي محمد د عطاء الله زوی د پکتیا ولایت د احمدابا ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۳- مولوي حیات الله د عیدخان زوی د پکتیا ولایت د میرزکې ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۴- مولوي محمدايوب د دولت خان زوی د پکتیا ولایت د جاني خیلو ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۵- مولوي صاحب گل د گل زمان زوی د پکتیا ولایت د وزې څدران ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۶- مولوي سردارمحمد د دنیاگل زوی د پکتیا ولایت د څاڅي اریوب ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۷- مولوي رسول جان د محمدکریم زوی د پکتیا ولایت د څمکنیو ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۸- مولوي امیرگل د صاحب گل زوی د پکتیا ولایت د ارمې ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۹- مولوي شمس الله د ملا برات زوی د پکتیا ولایت د زرمټ ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۱۰- مولوي روزي محمد د آنه محمد زوی د بلخ ولایت د کلدار ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
- دغه راز په همدې ورځ د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د مقام له لوري د هېواد په بیلابیلو برخو کې څوارلس (۱۴) تنه خطیبان او امامان وټاکل شول.
- بیا په ۱۱ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د مقام له لوري مولوي سعیدالرحمن د فضل محمد زوی د زابل ولایت د شینکې ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه وټاکل شو.
- او په ۱۲ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د مقام له لوري لاندې ټاکنې ترسره شوې:
- ۱- مولوي محمداسحاق خادم د محمدانور زوی د غور ولایت د ارشاد، حج او اوقافو په ریاست کې د اطلاعاتو او عامه پوهاوي د مدیر په توګه.
 - ۲- مولوي شیراحمد د عبدالحکیم زوی د غور ولایت د ارشاد، حج او اوقافو په ریاست کې د محاسبې د مدیر په توګه.
 - ۳- مولوي عبدالحی د ملا محمدنبي زوی د غور ولایت د تیورې ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۴- مولوي محمدشریف د ملا صفدر زوی د غور ولایت د دولتیار ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۵- مولوي عبدالستار د محمدانور زوی د غور ولایت د تولک ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۶- مولوي محمدشریف د حاجي ملا عبدالرؤف زوی د غور ولایت د پسابند ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۷- مولوي دین محمد د خواجه محمد زوی د غور ولایت د مرغاب ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
- دغه راز په دې ورځ د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د مقام له لوري د غور په ولایت کې یوویشته (۲۱) تنه خطیبان او امامان وټاکل شول.
- او په ۲۴ شوال المکرم ۱۴۴۳ هـ ق د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د مقام له لوري لاندې ټاکنې وشوې:
- ۱- مولوي عبدالرؤف عاصم د محمدعلي زوی د نورستان ولایت د ارشاد، حج او اوقافو د رئیس په توګه.
 - ۲- مولوي عبدالصبور د عبدالباقی زوی د کندوز ولایت د ارشاد، حج او اوقافو په ریاست کې د دیني تعلیماتو د مدیر په توګه.
 - ۳- مولوي معراج الدین د محمدیعقوب زوی د کندوز ولایت د چهاردرې ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۴- مولوي اسلام الدین د احمدجان زوی د کندوز ولایت د دشت ارچي ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۵- مولوي سعیدالله د خان سعیدزوی د کندوز ولایت د امام صاحب ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۶- مولوي عبدالحفیظ د دادخدا زوی د کندوز ولایت د خان آباد ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۷- مولوي ادم خان د نظرمحمد زوی د کندوز ولایت د علي آباد ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۸- مولوي عبدالعزیز د سیدمراد زوی د کندوز ولایت د قلعه ذال ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۹- مولوي محمدحسین د خان محمد زوی د کندوز ولایت د گل تېپه ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.
 - ۱۰- مولوي محمدسرور د پیر نظر زوی د کندوز ولایت د کلباد ولسوالۍ د ارشاد، حج او اوقافو د مدیر په توګه.

مخدره نوکي

مفتي حمدا لله مبرور

څخه زياته ده.

۲- قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَأَجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ المائدة: ۹۰

ژباړه: ای مؤمنانو! په يقيني توگه شراب، جوارې (قمار) درشلي (بتان) او د فال نیول غشي ټول ناولي او شیطاني کارونه دي. له هغو څخه ډډه وکړئ، هیله ده چې تاسې ته به بری درپه برخه شي.

۳- قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾ النساء: ۴۳

ژباړه: ای مؤمنانو! کله چې تاسو د نشې په حال کې یاست، نو لمانځه ته مه نږدې کیږئ، لږمڼځ باید په داسې حال کې وکړئ چې تاسو پوهیږئ چې څه وایاست.

همدارنگه نبي کریم ﷺ څخه چا پوښتنه وکړه هغه مبارک ورته و فرمايل:

سئل النبي صلى الله عليه وسلم عن الخمر فنهاه وكره أن يصنعها فقال إنما أصنعها للدواء فقال إنه ليس بدواء ولكنه داء.

الجمع بين الصحيحين بخاري و مسلم . ۴۰۳/۳.

ژباړه: له نبي کریم ﷺ څخه د شرابو په حق پوښتنه وشوه، هغه عليه الصلوة والسلام ورڅخه منع وکړه او بد يې وگڼله خو سوال کونکی ورته زياته کړه چې د

فتور (سستي) ده. ځکه: د هغو په استعمال سره په اندامونو کې سستي او فتور راځي، او که له تخدر څخه شي بيا په معنی د ستر (پتوالي) ده ځکه: عقل پټوي او سړی نشه کوي.

مخدر يو عام لفظ دی چې په مسکرات، مفسدات، مرقدات يې اطلاق کېږي.

مسکراتو پيژندنه: مسکرات هغه څه دی چې د هغه په خوړلو، چښلو، ځکولو، يا لگولو سره عقل کار پريژدي خو حواس (سترگې، غوږونه، خوله، پوزه او لاسونه) کار کوي او د دوی له خوړلو سره سمه انسان ته خوشحالي، دلاوري او قوت حاصل شي، چې بيا له هيڅ څيزنه ويره او ترس نه کوي لکه: د شرابو چښل. چې د دوی په حرمت کې ډير آيتونه او حديثونه راغلي دي. چې په هغو کې الله ﷻ ورته حرام، نجس او خبيث وييلې دي.

۱- قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعَةٌ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمْ أَكْثَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا﴾ البقرة: ۲۱۹

ژباړه: خلک ستا څخه پوښتنه کوي چې: «د شرابو او جوارې (قمار) څه حکم دی؟» ورته ووايه: په دواړو کې لويه گناه ده که څه هم د خلکو لپاره به څه گټه هم په کې وي؛ خو گناه يې له گټې

الحمد لله الذی ليس له ند، ولا ضد، ولا مثل، ولا عدل، الذی ذل کل شیئ لعزته، حمداً يليق لذاته و جلاله، والصلاة والسلام على قائد المجاهدين سيدنا محمد و على آله، و صحبه الذين خصهم بكماله، مادام الشرع رابحاً في حاله. و بعد:

څرنگه چې په نړۍ کې د مخدره موادو استعمال زيات شوی ؤ، ورسره سم په اسلامي نړۍ کې هم ډير انسانان په نشو اخته او معتادين شول، خو له بده مرغه نشه هغه څه دي چې د انسان صحت، بدن، مال، او اولاد ته زيان اړوي، او له ناروغۍ، او فقر سره يې مخ کوي، چې بيا ورته په دنيا کې ژوند تريخ، له ستونزو او کړاوونو سره مخ وي تر څو خپل کور، اولاد، مور او پلار ور څخه پاتې شي، په مردارو او نجسو ځايو نوکې د ژوند شپې سبا کوي، او همدارنگه په غلاگانو اخته او د الله ﷻ له عبادت او ذکره محروم پاتې شي، نو د مسلمان له حال سره مناسب نه ده چې ځان په نشې موادو اخته کړي.

د مخدراتو پيژندنه: مخدرات جمع د مخدر ده هغه که له خدر شي په معنی د استرخاء، کسل او

دوايي لپاره يې جوړونه څرنگه ده نبي کریم ﷺ ورته وويل چې شرابو کې دوايي نشته بلکې خاص مرض دی. خو ځينې فقهاء مسکر په عامه معنا استعمالوي، چې هغه د (الذي يزيل العقل)

ژباړه: هغه چې عقل زائلوي. په معنی ده نو په دې معنی سره د مسکر اطلاق پر مفسداتو، او مرقداتو هم کېږي.

مفسدات: مفسدات جمع د مفسد ده هغه څه ته وايي: چې د هغه په خوړلو، چنبلو، څکولو، يا لگولو سره عقل کار پرېږدي، خو حواس (سترگې، غوږونه، خوله، پوزه او لاسونه) کار کوي او د ده له خوړلو سره انسان ته خوشحالي، دلاوري او قوت حاصل نشي، لکه بنگ، شکران. ((البنج)) په فتحه (زبر) د باء او سکون (غرواندی) د نون سره له مخدراتو يو ډول دی. (۱)

يو زهرجن بوتی دی، چې د نشه کولو لپاره استعمالېږي.

د لغت په کتابونو کې يې دا سی تعريف کړی دی. (البنج نبات سام... منبته بين الزروع او الخراب. يستعمل في الطب للتخدير اه. (۲)

ژباړه: بنگ يو ډول زهرجن واښه دی چې د کښتونو په منځ يا خرابو کې شنه کېږي او په طب کې د نشې لپاره استعمالېږي.

مرقد: هغه شی دی چې د هغه په خوړلو، چنبلو، څکولو، يا لگولو سره عقل کار پرېږدي او همدارنگه حواس (سترگې، غوږونه، خوله، پوزه او لاسونه) هم له کار څخه لويږي، لکه د اپريشن لپاره نشه.

قال العلامة شهاب الدين أحمد بن إدريس المالكي الشهير بالقرافي رحمه الله تعالى: الْفُرُقُ الْأَرْبَعُونَ بَيْنَ قَاعِدَةِ الْمُسْكِرَاتِ وَقَاعِدَةِ الْمُرْقِدَاتِ وَ قَاعِدَةِ الْمُفْسِدَاتِ هَذِهِ الْقَوَاعِدُ الثَّلَاثُ قَوَاعِدُ تَلْتَسُّ عَلَى كَثِيرٍ مِنَ الْفُقَهَاءِ وَالْفُرُقُ بَيْنَهَا أَنَّ الْمُتَنَاوِلَ مِنْ هَذِهِ إِمَّا أَنْ تَغِيبَ مَعَهُ الْحَوَاسُ أَوْ لَا فَإِنْ غَابَتْ مَعَهُ الْحَوَاسُ كَالْبَصَرِ وَالسَّمْعِ وَاللَّمْسِ وَالشَّمِّ وَالذَّوْقِ فَهُوَ الْمُرْقِدُ وَإِنْ لَمْ تَغِبْ مَعَهُ الْحَوَاسُ

فَلَا يَخْلُو إِمَّا أَنْ يَحْدُثَ مَعَهُ نَشْوَةٌ وَ سُرُورٌ وَ قُوَّةُ نَفْسٍ عِنْدَ غَالِبِ الْمُتَنَاوِلِ لَهُ أَوْ لَا فَإِنْ حَدَثَ ذَلِكَ فَهُوَ الْمُسْكِرُ وَ إِلَّا فَهُوَ الْمَفْسِدُ فَالْمُسْكِرُ هُوَ الْمُغَيَّبُ لِلْعَقْلِ مَعَ نَشْوَةٍ وَ سُرُورٍ كَالْخَمْرِ وَالْمُرْ وَ هُوَ الْمُعْمُولُ مِنَ الْقَمَحِ وَالْبَنَجِ وَ هُوَ الْمُعْمُولُ مِنَ الْعَسَلِ وَالسُّكَّرِ وَ هُوَ الْمُعْمُولُ مِنَ الذَّرَّةِ وَالْمَفْسِدُ هُوَ الْمُشَوِّشُ لِلْعَقْلِ مَعَ عَدَمِ السُّرُورِ الْغَالِبِ كَالْبَنَجِ وَالسَّيْكَرَانِ. (۳)

ژباړه: څلويښتم فرق په مابين د مسکراتو، مرقداتو او مفسداتو کې چې په ډيرو فقهاؤ باندې پټ دی. هغه دا دی چې که چيرې د هغه له خوړلو سره د خوړونکي له عقل سره حواسو (خوله، پوزه، لاسونه، پښې او نورو اندامونو کار پرېښودل شي او که د هغه له خوړلو سره د خوړونکي حواسو (خولې، پوزې، لاسونو، پښو او نورو اندامونو کار نه پرېښودل شي او د هغه له خوړلو سره ورته خوشحالي او دلاوري حاصله شي دا مسکر ده او که خوشحالي او زړورتيا ورته حاصله نه شي دا مفسد ده.

د مسکر، مفسد او مرقد فرق: مسکرات له مفسدات او مرقدات سره په دريو حکمونو کې فرق لري. قال العلامة القرافي: وَ تَنْفَرِدُ الْمُسْكِرَاتُ عَنِ الْمُرْقِدَاتِ وَالْمَفْسِدَاتِ بِثَلَاثَةِ أَحْكَامٍ الْحَدِّ وَالنَّجَاسَةِ وَ تَحْرِيمِ الْإِسْبَرِ.

ژباړه: مسکرات له مفسداتو او مرقداتو څخه په درې حکمونو کې فرق لري حد، نجاست، حرمت.

اول فرق: په مسکراتو کې حد شته، او په مفسداتو او مرقداتو کې حد نشته. مثلاً که چېرته يو څوک مسکر شيان لکه شراب استعمال کړي حد ورباندې شته (قاضي به هغه حد چې شريعت د شراب خوړونکي لپاره مقرر کړی دی چې اتيا درې دی) ورکوي.

دوهم فرق: مسکرات مردار دي او مفسدات او مرقدات پاک دي.

مثلاً که په شرابو لباس يا بدن ککړ شي لمونځ ور سره صحيح نه دی او که په بنگ يا د نشې په ستنه کالي يا بدن ککړ

وي لمونځ ورسره صحيح دی.

درېيم فرق

مسکر لږ او ډېر حرام دی او مفسدات او مرقدات ترهغې اندازې حلال دي تر څو چې نشه کولو اندازې ته نه وي رسيدلي.

وَ لَا حَدَّ فِي الْمُرْقِدَاتِ وَالْمَفْسِدَاتِ وَ لَا نَجَاسَةً فَمَنْ صَلَّى حَامِلَ الْبَنَجِ أَوْ الْأَفْيُونِ أَوْ السَّيْكَرَانِ لَمْ تَبْطُلْ صَلَاتُهُ إِجْمَاعًا وَ يَجُوزُ تَنَاوُلُ الْإِسْبَرِ مِنْهَا وَ هُوَ مَا لَا يَصِلُ إِلَى التَّأْثِيرِ فِي الْعَقْلِ أَوْ الْحَوَاسِ وَ يَحْرُمُ تَنَاوُلُ الْكَثِيرِ الَّذِي يَصِلُ إِلَى التَّأْثِيرِ فِي الْعَقْلِ أَوْ الْحَوَاسِ فَهَذِهِ الثَّلَاثَةُ الْأَحْكَامُ وَقَعَ بِهَا الْفَرْقُ بَيْنَ الْمُسْكِرَاتِ وَالْآخِرِينَ. اه. (۴)

ژباړه: حد په مفسداتو او مرقداتو نشته او مسکراتو کې حد شته مثلاً: که څوک شراب وڅښي قاضي به اتيا درې حد ور کوي. بل مفسدات او مرقدات پاک دي او مسکرات مردار مثلاً: که له يو شخص سره چرس، تارياک، افیون او د نشې ستنې وي يا کالي يا بدن پرې ککړ وي لمونځ ورسره وکړي لمونځ يې صحيح دی. او له شرابو سره نه دی صحيح.

او بل دا چې د مسکراتو لږ او ډير حرام دي او د مفسداتو او مرقداتو لږ (چې د نشه کولواندازې ته نه وي رسيدلي) حلال دي او ډير يې (چې د نشه کولواندازې ته رسيدلي) حرام دي.

سرچيني او مأخذونه:

۱- معجم اللغة .

۲- منجد: ۹۴، ط: ايران .

۳- الفروق = أنوار البروق في أنواء

الفروق: ۱/ ۲۱۸، ط: عالم الكتب .

۴- الفروق: ۱/ ۲۱۵، ط: عالم الكتب

ویژگی های ماه مبارک رمضان

قسمت دوم و آخر

استاد محمد شریف رباطی

ماه نزول قرآن کریم

همه کتب آسمانی فقط در ماه مبارک رمضان نازل شده اند؛ طوری که حضرت ابوذر غفاری رضی الله عنه روایت نموده است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: صحیفه های حضرت ابراهیم به روز سوم رمضان، تورات در ششم، انجیل در سیزدهم و زبور در هجدهم رمضان نازل گردیده است.

اما قرآن کریم در بیست و چهارم رمضان بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله نازل شده است". (۱۲)

ماه سحر خیزی

خوردن سحری علاوه بر فواید معنوی، فواید ظاهری و جسمی هم دارد: از نظر ظاهری و جسمی کسی که سحری می خورد نشاط حاصل می کند و در طول روز می تواند وظایف دینی و دنیوی خود را به درستی انجام دهد. از لحاظ معنوی و ایمانی هم این فایده را در بر دارد که شخصی برای سحری بر می خیزد، در کنار سحری خوردن می تواند به دعا و نیایش پردازد و چند رکعتی نماز شب گزارد، بخصوص که زمان سحری بهترین وقت است که امید اجابت دعا در آن بیشتر می رود، و هنگام سحری خوردن که مقدمه روزه و از

شعائر الهی بشمار میرود، ترک آن مترادف با ترک یکی از شعائرالله است. زنده نگهداشتن آن موجب اجر و پاداش می شود و برای آدمی برکت معنوی به بار می آورد.

ماه ختم قرآن کریم در تراویح

حضرت پیامبرگرمی اسلام سیدنا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله در ماه مبارک رمضان تمام قرآن کریم را از جبریل امین علیه السلام می شنید، اما در سالی که از این دنیا رحلت می نمودند دو بار قرآن کریم را از جبریل امین شنیدند.

نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله امت خود را نیز ترغیب کرده است: (روزه و قرآن برای مؤمن شفاعت کننده است در روز قیامت، روزه خواهد گفت: ای پروردگار من! من در روز این شخص را از خوردن، نوشیدن و سایر لذایذ باز میداشتم، پس ای پروردگار من! در حق این شخص شفاعت مرا قبول فرما. و قرآن خواهد گفت: که پروردگارا! من در شب این شخص را از خواب و استراحت باز داشتم، و او خواب شیرین خود را ترک گفته و ایستاده شده و قرآن می خواند، پس ای پروردگار من! در حق این شخص شفاعت مرا قبول فرما، همانا خداوند متعال سفارش آن هر دو را شرف قبول عطا خواهد فرمود".

ماه تزکیه نفس

انسان شایسته همیشه به انجام کارهای خیر و تزکیه نفس سبقت می جوید، بویژه در ماه مبارک رمضان به انجام کارهای خیر بیش از پیش حرص پیدا می کند، و از انجام اعمال زشت و نامشروع و ارتکاب معاصی و گناه نفرت حاصل می نماید، امید است که الله تبارک و تعالی انسان روزه دار را از آتش دوزخ نجات دهد.

انجام این اعمال مربوط تمام رمضان است.

ماه اعتکاف: اعتکاف در لغت به معنی حبس و یا توقف در جای می باشد. اما در اصطلاح شرعی منظور از اعتکاف آن است که انسان از تعلقات و مصروفیات دنیوی که عبارت از زن و فرزندان و تعلقات نفسی می باشد جدا شده و در مسجد مقیم شود.

به عبارت دیگر اعتکاف همانا درنگ کردن روزه دار در مسجد که در آن جماعت برپا می شود، همراه با نیت اعتکاف می باشد. (۱۴ و ۱۵)

طوری که شیخ ولی الله محدث دهلوی در کتاب نفیس خود پیرامون اعتکاف می نگارد: "چون اعتکاف در مسجد سبب آسودگی خاطر، صفای قلب، فارغ شدن برای طاعت، تشبه به ملایکه و در پی

سحری بر می خیزد، در کنار

سحری خوردن می تواند به دعا

و نیایش پردازد و چند رکعتی

نماز شب گزارد، بخصوص که

زمان سحری بهترین وقت است

که امید اجابت دعا در آن بیشتر

می رود، و هنگام سحری

خوردن که مقدمه روزه و از

شب قدر بوده است. (۱۵)

وقت اعتکاف مسنون از غروب آفتاب روز بیستم رمضان المبارک یعنی قبل از غروب آفتاب شب بیست و یکم شروع و با مشاهده و ظهور هلال ماه شوال المکرم در شب عید فطر پایان می یابد برابر است که هلال در شب سی ام رمضان دیده شود و یا تکمیل روز سی ام.

پیامبر گرامی اسلام ﷺ همه ساله در دهه آخر رمضان به اعتکاف می نشست، حتی یک سال که به سبب عذری نتوانست اعتکاف بنشیند در سال بعد بیست روز اعتکاف نشستند.

اگر ما اندکی بیندیشیم در می یابیم که در زمان اعتکاف توجه و مراقبت ویژه در آدمی پدید می آید، با گوشه نشینی در مسجد، انسان حال کسی را پیدا می کند که خود را از هر جهت تسلیم مولای خویش کرده است. خداوند متعال در قرآن کریم به سنت اعتکاف اشاره کرده و فرموده است:

﴿ثُمَّ آتَيْنَا آلَ إِبْرَٰهِيمَ الْإِسْلَامَ إِلَىٰ آلِ إِبْرَٰهِيمَ وَلَا تُبَشِّرُهُمْ وَأَنْتُمْ عَنْكُمْ فِي الْمَسْجِدِ بِكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ البقرة: ۱۸۷

حکیم الامت و مجدد الملت حضرت مولانا اشرف علی تھانوی رحمہ اللہ برای اعتکاف سه امر را ضروری می داند، یکی: اعتکاف در مسجدی صورت گیرد که نماز را در آن به جماعت اداء می کنند. دوم: نیت اعتکاف را داشتن بنا برین بدون داشتن نیت و اراده، بودن در مسجد را اعتکاف نمی گویند همچنین برای صحت نیت در اعتکاف مسلمان و عاقل بودن نیز شرط است زیرا شرط اسلام و عقل در ضمن شرط نیت همچنان شامل می باشد. و دیگر پاک بودن از جنابت، حیض و نفاس. (۱۶)

ماه لیلة القدر

دانشمند عالم اسلام حضرت علامه مفتی

محمد شفیع دیوبندی رحمہ اللہ در تفسیر معارف القرآن پیرامون فضیلت شب قدر چنین می نگارد: "بزرگترین فضیلت این شب همان است که عبادت این یک شب از عبادت هزار ماه یعنی (بیشتر از) هشتاد و سه سال بهتر است، باز برای بهتری بودن آن حدی مقرر نیست که چند برابر بهتر است آیا دو برابر، چهار برابر، ده برابر، صد برابر و غیر از این همه در این امکان دارد.

در صحیحین از حضرت ابوهریره رحمہ اللہ منقول است که رسول اکرم ﷺ فرمود: هر کس که از خیر و برکت شب قدر محروم بماند، او کاملاً محروم (از خیر) و بدشانس است."

بناءً در دهه اخیر رمضان جهت دریافت شب قدر بکوشید و هرگز در این مأمول غفلت نکنید، اگر این شب را در یافتی به تحقیق مزد بزرگی را از آن خود کردید، طوری پیامبرگرامی اسلام علیه افضل الصلوة والسلام می فرماید:

(مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ...) صحیح البخاری

یعنی: "کسی که شب قدر را از روی ایمان و برای پاداش اخروی به نماز بایستد، گناهان گذشته اش بخشیده می شود..."

هكذا ابو هريره رحمہ اللہ از نبی مکرم اسلام ﷺ روایت کرده و می گوید، و قتیکه رمضان فرا می رسید، پیامبر گرامی اسلام می فرمودند: (... فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، مَنْ حَرَّمَ خَيْرَهَا قَدْ حَرَّمَ). (۱۷)

یعنی: "... در این ماه شبی است که بهتر از هزار ماه، کسی که از خیر و سعادت این شب محروم ماند، محروم شد". یعنی از تمام خیر.

ماه صدقة فطر

فطر در لغت به معنی کشودن است و معنی صدقة فطر روزه کشودن می باشد.

در اصطلاح صدقة فطر عبارت از آن صدقة واجبى است که در پایان ماه مبارک رمضان و در صبح عید فطر واجب و لازم الاداء می گردد. طوری که پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمود:

(أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مَنْادِيَا فِي فَجَاجِ مَكَّةَ أَلَا إِنَّ صَدَقَةَ الْفِطْرِ وَاجِبَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى حُرٌّ أَوْ عَبْدٌ صَغِيرٌ أَوْ كَبِيرٌ مَدَانٌ مِنْ قَمْحٍ أَوْ سَوَاهٍ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ). (۱۸)

یعنی: "آگاه باشید صدقه فطر بر هر مسلمان واجب است مرد یا زن، آزاده یا برده، کوچک یا بزرگ، دو مد از گندم و از غیر گندم یک صاع طعام است. (۱۹)

حضرت شاه ولی الله رحمہ اللہ میفرماید: صدقه فطر سبب تکمیل روزه می گردد، عید روز خوشی و سرور بوده و اظهار شأن و شوکت اسلام بواسطه کثرت و اجتماع عظیم مسلمانان صورت می گیرد و این هدف بواسطه پرداختن صدقه فطر تکمیل می شود.

فواید روزه ماه مبارک رمضان:

روزه ماه مبارک رمضان دارای فواید زیادی است من جمله:

۱- روزه نیروی و اراده آدمی را تقویت می کند هنگامی که انسان با اراده خود و بدون تسلط هیچ گونه قوه قاهره از خوردن و آشامیدنی هایی که در برابرش قرار دادند، خود داری می کند، بنابر آن خود به خود و به صورت تدریجی بر نفس، و امیال خویش مسلط می شود و به کارهای خیر اقدام می نماید.

۲- روزه فواید بهداشتی و طبی نیز دارد، بر سلامتی انسان می افزاید و معده اش را شستشو می کند، زیرا بسیاری امراض از پرخوری بوجود می آید.

۳- مسلماً هیچ فرصتی مثل روزه برای آسایش معده و نجات بدن

انسان از چیزهای زیان آور نخواهد بود. ما بایست از این فرصت گرانبها استفاده نموده خداوند متعال را خشنود و به سلامتی خویش بیفزاییم.

ماه مهربانی: در ماه مبارک رمضان روزه دار خصوصا در تابستان فشار گرسنگی و تشنگی را در وجدان خود درک می کند و بدین جهت احساس کمک به فقراء و مساکین در وجودش بیشتر می شود و همان گونه که دیده می شود مسلمانان روزه دار به مردم فقیر کمک و مساعدت های مالی می کنند و یا آنان را مهمان می نمایند.

اتحاد و همبستگی جهان اسلام در کشورهای مسلمان نشین ظاهرتر می گردد.

دولت ها نسبت به ملت خود تا حدی مهربان تر می شوند و در بعضی از کشورها قیمت مواد اولیه را پایین می آوردند.

ماه تأمین امنیت: در این ماه امنیت اجتماعی به طور بهتر برقرارتر می گردد، احصایه ها نشان می دهد که در ماه مبارک رمضان در جوامع و کشور های اسلامی گراف جنایات و مجازات پایین می آید و روزه نفوس آدمی را از شرارت و ستمگری به دور نگهدارد و طغیان و سرکشی رو به ضعف می نهد.

نتیجه گیری:

۱- شخص مسلمان بعد از سپری نمودن ماه مبارک رمضان به این فکر می باشد که

من در این ماه مبارک از آن چیزهای که الله تبارک و تعالی منع فرموده بود، خود را حفظ نموده لازم می پندارد که در سائر ماه ها سعی و تلاش ورزد تا از وقوع در محرمات خود را محافظه نماید.

۲- این ماه، ماه مساعدت، تعاون و همکاری با اشخاص مستضعف و بی بضاعت بوده، بویژه ایتم و

خانواده های بی سرپرست می باشد تجار ملی، اشخاص پول دار و ثروتمندان با کشیدن دست ترحم و مساعدت بر علاوه از پرداخت صدقه فطر، زکات و انواع صدقات بیشتر آنان را دلجویی کنند؛ و در این ماه با سخاوت، جود و کرم، خود را مأجور و خداوند متعال را از خود خشنود سازند.

۳- نبی مکرم اسلام حضرت سرور کاینات، بهترین مخلوقات همواره دست باز داشتند بخصوص در ماه مبارک رمضان طوری که ابن عباس روایت می کند:

(كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ وَكَانَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ حَتَّى يَنْسَلِخَ يَعْرُضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُرْآنَ فَإِذَا لَقِيَهُ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ أَجْوَدَ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ)^{۲۰}

یعنی: "پیامبر ﷺ سخاوتمند ترین مردم در نیکویی بود و سخاوت او در ماه رمضان که جبرئیل علیه السلام به دیدارش می آمد، بیشتر می شد. و جبرئیل علیه السلام در ماه رمضان، هر شب با وی ملاقات می کرد تا آنکه رمضان پایان می یافت و پیامبر ﷺ قرآن را بر وی می خواند، و چون جبرئیل علیه السلام آن حضرت را ملاقات می کرد، سخاوتمندی وی در نیکویی از باد وزان (که پشت هم و پیهم می آید که در ضمن بشارت دهنده باران است) افزون تر می شد."

۴- خوانندگان نهایت گرامی! به تأسی از سنت سرور کاینات، در این ماه پرفیض و با برکت دست سخاوت خویش را برای نیازمندان دراز نموده و از هیچ گونه مساعدت و همکاری برای مستمندان و مردم غریب و بی بضاعت دریغ نورزید.

افزون بر این، مداومت بر عبادات اعم از ادای نمازهای پنجگانه با جماعت

اگر ما اندکی بیندیشیم در می یابیم که در زمان اعتکاف توجه و مراقبت ویژه در آدمی پدید می آید، با گوشه نشینی در مسجد، انسان حال کسی را پیدا می کند که خود را از هر جهت تسلیم مولای خویش کرده است. خداوند متعال در قرآن کریم به سنت اعتکاف اشاره کرده و فرموده است:

﴿ثُمَّ أَتَيْنَا آلِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُحْيَىٰ وَنُوحًا وَآدَمَ كُلًّا وَنَحْنُ عَلِيمُونَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي كُنْتُمْ تُكَلِّمُونَ فِيهِ أَنْ يَقُولَ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾
البقرة: ۱۸۷

در مسجد، حضور بهم رساندن بر نماز تروایح، ختم قرآن کریم، تلاوت کلام الله مجید، ذکر و اذکار تَوَام با صبر و شکیبایی.

خداوند تبارک و تعالی تمام طاعات، زکات، صدقات و سایر عبادات تان را به درگاه اش قبول و منظور ان شاء الله می گرداند.

منابع:

- ۱۲- تفسیر معارف القرآن تألیف حضرت علامه مفتی محمد شفیع دیوبندی، ترجمه شیخ الحدیث حضرت محمد یوسف حسین پور.
- ۱۳- حجة الله البالغة تألیف الامام شیخ احمد شاه ولی الله محدث دهلوی، ترجمه شیخ الحدیث مولانا سید محمد یوسف حسین پور.
- ۱۴- زیورهای بهشتی تألیف حضرت مولانا اشرف علی تھانوی رحمه الله ترجمه: مفتی محمد ابراهیم تیموری.
- ۱۵- فتح الباری شرح صحیح البخاری.
- ۱۶- سنن الترمذی.
- ۱۷- الفقه الإسلامی و أدلته ج ۳ ص ۲۰۳۵.
- ۱۸- رواه أحمد.
- ۱۹- ترجمه فارسی مختصر صحیح مسلم، حافظ زکی الدین عبدالعظیم بن عبدالقوی المنذری، شرح و ترجمه داود ناروی.
- ۲۰- صحیح البخاری.

د الله تعالى د ذکر فضیلت

قاضی ریاض الله صابر

ستاسې لپاره د بښنې دعا کوي ترڅو تاسې له تیارو نه رڼا ته راوباسې، هغه پرمؤمنانو ډېر مهربانه دی، د الله سره د مخ کېدلو په ورځ به یې د سلام کلمه ښه راغلاست وي او الله پاک د هغوی لپاره عزت والا او ویاړمنه بدله تیاره کړې ده.

یعنې سهار او ماښام د الله ذکر او عظمت په زړه، ژبه او جوارحو سره کوئ او د سهار او ماښام وختونه ئی یاد کړل چې دا دوه وخته د پرښتو د حضور وختونه دي، دا رنگه الله پاک فرمایي:

﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾
الرعد: ۲۸

ژباړه: د مؤمنانو زړونه د الله په ذکر ډاډمن کیږي، پوه شئ چې د الله په ذکر او یاد سره زړونو ته ډاډ په برخه کېږي. د الله ذکر د قرآن تلاوت او مسنونو اذکارو دواړو ته شامل دي. او یا ﴿وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ﴾
الأعراف: ۲۰۵

ژباړه: ای پیغمبره! خپل رب سهار او ماښام په زړه کې له زاری او وېرې سره او په ژبه له ورو آواز سره یادوه او د غافلاتو نه مه کیږه. د خدای یادونې نه مقصد لمونځ او نور ذکرونه دي که هغه په ژبه وي او یا په زړه کې خو تل به دې د الله په ذکر ژبه لمده وي او الله تعالی به دې یاد وي.

د ډیرو ذکرانو او تسبیحاتو فایده د الله د رحمتونو نزول او د پرښتو

د (نعمتونو) ناشکري مه کوئ. ای بندګانو زما د ټولو نعمتونو په مقابل کې چې تاسو ته مې درکړي ما یاد کړئ نو زه به تاسو د نعمتونو په زیاتوالي او مداومت سره یاد کړم او زما د نعمتونو یاد په ژبه سره وکړئ زه به تاسو په ښه غوره مجلس کې یاد کړم چې له تاسو به راضي یم، د دې عنوان لومړنې حدیث یې ښه شرح ده.

ذکر د محل په اعتبار په درې قسم دی.

- الف -** ذکر په زړه او ژبې سره.
- ب -** ذکر یواځې په زړه سره.
- ج -** ذکر یواځې په ژبې سره.

په یاد آیت شریف کې الله پاک د ذکر د اهمیت نه وروسته د شکر اهمیت بیانوي چې دا هم د نعمتونو د زیاتوالي سبب ګرځي او دا درې درجې لري.

- ۱: د زړه شکر یعنې د الله په نعمتونو، آسمان حسنی او دهغه په علیا صفاتو کې تفکر.
- ۲: د ژبې شکر چې د دې امورو تذکر دی.
- ۳: د اعضاوو شکر چې دا دعمل نه عبارت دی.

او دا رنگه الله تعالی فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ (۴۲) هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا (۴۳) تَجِئْتَهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿﴾
الأحزاب: ۴۱ - ۴۴

ژباړه: ای مؤمنانو! الله تعالی ډېر ډیر یادوئ سهار او ماښام کې تسبیح وایئ، هغه پر تاسې رحمت کوي او پرښتې ئی

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله محمد وآله و أصحابه أجمعين.

و بعد: مسلمانان د الله تعالی ذکر ته ډیر محتاج دي، د سترګو د رپ په اندازه به هم د هغې نه، نه بې پروا کېږې کله چې ترېنه بې پروا شي نو دا بې لوی خسران دی، حقیقتاً ذکر د قلب لپاره ژوند دی، او دا د زړه قوت او روح دی خو کله چې د بنده زړه د الله د ذکر نه غافل شي بیا یواځې خالي جسم دی. د دین یو عالم فرمایي: (الذکر للقلب مثل الماء للسمک) د زړه لپاره د ذکر مثال داسې دی لکه کب په اوبو کې کله چې اوبه نه وي نو بیا د ماهي به څه حال وي. په دې اساس د ذکر د فضیلت، قدر او فوایدو په اړه ډېر شمېر آیات او احادیث شتون لري لکه دا حدیث شریف چې ابو هریره ؓ روایت کوي چې رسول اکرم ؐ فرمائي:

(سبق المفردون، قالوا و ما المفردون يا رسول الله؟ قال: الذاکرون الله كثيرا والذاکرات).

ژباړه: مفردون وړاندې شول، صحابه وو د رسول اکرم ؐ نه د مفردون په اړه پوښتنه وکړه چې دا څوک دی؟ هغه مبارک وفرمائل چې دا نارینه ذاکرين او ښځينه ذاکراتې دي چې الله ډېر ډیر یادوي.

د الله د ذکر فضیلت د آیاتو په رڼا کې: الله تعالی فرمایي: ﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ﴾
البقرة: ۱۵۲

ژباړه: تاسې ما یادکړئ زه به تاسې یاد کړم، او زما شکر ادا کړئ او زما

دعاگاني دي چي ثمره يې (هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَ مَلَائِكُهُ) ده.

ژباړه: همغه ذات دی چې پرتاسو رحمت کوي او د هغه پرېښتې ستاسې لپاره د رحمت دعا کوي.

کله چې د صلاة «يُصَلِّي» د کلمې نسبت الله ته وشي د رحمت ليرلو په معنا راځي او دا د الله ډيره مهرباني ده او کله چې پرېښتو ته ئې نسبت وشي نو د استغفار په معنی راځي **وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا** ^{غافر: ۷} او يا **وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ** ^{الشورى: ۵}

په دې دواړو آياتونو کې پرېښتې مؤمنانو ته د الله نه بښنه غواړي، او يا دا حديث چې ابو هريره رضي الله عنه وايي چې رسول اکرم صلي الله عليه وسلم فرمايې: (أَلَمْ لَا تَكُنْ تَصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ مَا لَمْ يُحْدِثِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَتِ الصَّلَاةُ تَحْسِبُهُ) بخاري كتاب الايمان - مسلم كتاب المساجد

ژباړه: تر څو چې تاسې د لمانځه په ځای کې وی او بي اودسه شوي نه وی پرېښتې ستاسو لپاره د الله نه بښنه غواړي وايي يا الله هغه وبخښه او رحم پرې وکړه او هغه د لمانځه په حالت کې دی ترڅو چې د لمانځه انتظار وباسي.

د الله د رحمتونو د نزول او د پرېښتو دعاگانو علت **﴿لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾** ^{الاحزاب: ۴۳} دی.

ژباړه: د دې لپاره چې د تيارو نه مو رڼا ته وباسي، يعنې د جهل د تيارو نه د علم او عمل رڼا ته مو انتقال کړي.

بل ځای الله تعالی فرمايې: **﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشيِّ يَرْيُدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَقْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوْنَهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾** ^{الکہف: ۲۸}

ژباړه: او له هغو خلکو سره په ملګرتيا خپل زړه ډاډمن کړه چې خپل رب سهار او ماښام رابلي او د هغه د رضا او خوښۍ غوښتونکي دي او د دنيا په تمه له هغوی نه سترګې مه اړوه، د هغه چا مننه مه

کوه چې مونږ د هغه زړه له خپل ذکر نه غافل کړی دی او هغه په خپلو خواهاشاتو پسې روان او کړنلاره يې د پولې وراوښتې ده.

ابن عباس رضي الله عنه د روايت سره سم د قريشو سردارانو پيغمبر صلي الله عليه وسلم ته وويل کله چې موږ ستا مجلس ته راشو او له تاسره په مجلس کې دغه بلال، عمار، صهيب، خباب او ابن مسعود رضي الله عنهم غوندې بې وزله خلک موجود وي نو دوي د خپل مجلس نه لرې کړه او ته چې څه غواړي هغه به موږ عملي کړو نو په دې سره الله پاک پيغمبر صلي الله عليه وسلم ته وفرمايل: کوم کسان چې د الله رضا لپاره ستا شا او خوا ته راغونډ شوي دي او شپه او ورځ خپل رب يادوي د هغوی نه هيڅکله سترګې مه اړوه او دا متکبران چې په خپل ظاهري شان او شوکت وياړي د الله صلي الله عليه وسلم او د هغه د پيغمبر په نظر کې څه حيثيت او ارزښت نه لري، د دوی خبرې مه اوره، ځکه چې د دوی دغه غوښتنې بې معنا او بيکاره دي په دوی کې اصلا د ايمان قبلولو استعداد نشته، له تاسې نه هغه بې وزله خلک ډېر ارزښتمن دي چې د هغوی په زړونو کې اخلاص دی او د خپل رب له ياد نه هيڅکله نه غافل کيږي.

دا رنگه الله صلي الله عليه وسلم فرمايې: **﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى﴾** ^{طه: ۱۲۴}

ژباړه: څوک چې زما له پند نه مخ اړوي بېشکه چې د هغه لپاره به په دنيا کې تنګ ژوند وي او د قيامت په ورځ به يې ژوند را پورته کړو.

يو تعداد مفسرينو **﴿مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾** د دنيا په عذاب تفسير کړی لکه آلام، يعنې دردونه، د دنيا د زياتوالي حرص، يا د دنيا د سخت کمښت وېره او تلف کېدل، يا جنگونه او اختلافات او هغه کسان چې قرآن او سنت ته يې شا کړې وي هغه د سخت اضطراب او پریشاني سره مخ کېږي چې د سکون او قلبي ارامتيا نه محروم وي په حقيقت کې دا معجل عذاب دی، او يو تعداد مفسرينو **﴿مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾** د قبر په

عذاب تفسير کړی يعنې قبر به پرې تنګ شي او د قرآن نه د اعراض په نتيجه کې به د سخت الهي عذاب سره مخ شي نو په دې صورت کې دا آيت د قبر په عذاب دلالت کوي، او امام ابن کثير دا قول په خپل تفسير کې ذکر کړی او امام طبري هم دې قول ته ترجيح ورکړی، او يو تعداد مفسري نو د دنيا او برزخ دواړه عذابونه د **﴿مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾** مصداق گرځولي دي چې دا تفسيرونه د يو بل سره منافات نه لري. **﴿وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى﴾** چې د اسراء سورت کې فرمايې:

﴿وَمَنْ كَانَتْ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا﴾ ^{الإسراء: ۷۲}

ژباړه: څوک چې په دنيا کې (د قرآن، حق ليدلو او پيژندلو) نه پوند وي نو په آخرت کې به هم پوند، بلکه له هغه نه به هم زيات لار ورکي وي.

مقصد د سترگو پوند والی نه بلکه د زړه پوند والی دی، څنگه چې دوی په دنيا کې د حق لاره نه پيژندله په آخرت کې به د جنت لاره نشي پيدا کولای، ځکه جزا د عمل له جنس څخه ده.

د پوند والي نه بل حالت هم لري چې هغه پر شا باندې د گناهونو بارول دي لکه د طه سورت کې فرمايې: **﴿مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا﴾** ^{طه: ۱۰۰}

ژباړه: څوک چې د قرآن نه مخ واړوي نو د قيامت په ورځ به دروند پيټی پورته کوي. چې د دروند پيټی نه مطلب کيږه گناه ده، او د قرآن نه اعراض پر هغه ايمان نه راوړل او په احکامو يې عمل نه کول دی. او د قصصو او امثالو نه يې پند نه اخيستل دي.

او دا رنگه الله صلي الله عليه وسلم فرمايې: **﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ فَقِضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾** ^{الزخرف: ۳۶}

ژباړه: څوک چې مهربان پاچا له ياد نه بی پروا شي نو مونږ به پر هغه يوشيطان مسلط کړو چې هغه به يې دائمي ملګری وي. د آيت مطلب دا دی چې په قرآن ايمان نه راوړل او مخ ترې اړول او په معانيو کې

بې عدم تدبیر د شیطان د مسلط کېدو سبب گرځي چې دا د انسان د هلاکت او دوزخ ته د ننوتلو موجب کېږي او د دوزخ پورې به ورسره شیطان ملگری وي.

د الله د ذکر فضیلت د احادیثو په رڼاکي:

۱- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: أَنَا مَعَ عَبْدِي مَا ذَكَرَنِي، وَ تَحَرَّكَتْ بِي شَفَاتُهُ.^(۱)

ژباړه: ابوهریره ؓ د رسول اکرم ﷺ څخه حدیث قدسی نقلوي چې چې الله تعالی فرمایي: زه تر هغو له خپل بنده سره یم چې ما یادوي او زما په ذکر یې شونديږي خوځيږي.

۲- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال النبي ﷺ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ، ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَا، ذَكَرْتُهُ فِي مَلَا خَيْرٍ مِنْهُ وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْسِي، أَتَيْتُهُ هَرُوْلَةً.^(۲)

ژباړه: ابوهریره ؓ روایت کوي چې رسول اکرم ﷺ فرمایلي چې چې الله ﷻ فرمایي: زه د خپل بنده په گومان یم چې څنگه گومان پرما کوي هماغسې معامله ورسره کوم او تر څوچې ما یادوي زه له هغه سره یم که چیري ما له ځان سره یادوي، زه یې هم له ځان سره یادوم او که چیرې ما په یوه ډله کې یاد کړي نو زه به یې تر هغې په غوره ډله کې یاد کړم او که زما خواته یوه لویشت رانږدې شي زه به هغه ته یو گز ورنږدې شم او که زما خواته یو گز رانږدې شي نو زه به ورته یوه وازه (په خلاصه غیره) ورنږدې شم او که زما خواته را روان شي نو زه به په منډه ورشم (په ډیر سرعت سره به خپل رحمتونه پرې نازل کړم او حاجتونه به یې پوره کړم) د مسلمان بنده باید دا یقین وي چې چې الله ﷻ هر وخت او هر ځای کې زما مشکلات حل کوي او ما یواځې نه پرېږدي، رسول اکرم ﷺ به خپل مشکلات په لمانځه سره حل کول او په همدې سره

به یې د الله نه مرسته غوښتله. خو افسوس چې ځینې مسلمانان زړه تنگي وي او که یو څه مشکل سره مخ شي نو بیا الله ته شا او مخلوق ته مخه کړي. او د هغوی په درگاهونو کې سر په سجده شي او په ابتلاء او امتحان کې ناکام شي.

۳- عن أبي الدرداء ؓ قال قال رسول الله ﷺ: لَيَبْعَثَنَّ اللَّهُ أَقْوَامًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي وُجُوهِهِمُ الثُّورُ، عَلَى مَنَابِرِ اللُّؤْلُؤِ، يَغْطِيهِمُ النَّاسُ، لَيَسُوًّا بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ" قَالَ: فَجَنَّا أَغْرَابِي عَلَى رُكْبَتَيْهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، حَلِّهِمْ لَنَا نَعْرِفَهُمْ. فَقَالَ: «هُمْ الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ، مِنْ قَبَائِلِ شَتَّى، وَبِلَادٍ شَتَّى، يَجْتَمِعُونَ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ يَذْكُرُونَهُ».^(۳)

ژباړه: ابو درداء ؓ روایت کوي چې رسول اکرم ﷺ فرمایلي چې چې الله ﷻ به د قیامت په ورځ څه کسان راپورته کړي چې مخونه به یې څلیري او د مرغلرو په منبرونو به ناست وي چې نور خلک به له دوی سره سیالي کوي او د خپلو ځانو لپاره به د هغوی حالت غوره کوي دوی به پیغمبران او شهیدان هم نه وي راوي وایې چې یو بانډه چې (صحرايي سړی) په زنگنو کیناست او ویې ویل چې یا رسول اکرم ﷺ هغوی موږ ته وښایه چې ویې پیژنو، نو رسول اکرم ﷺ وفرمایل دوی د الله تعالی هغه دوستان دي چې د مختلفو قبیلو او ښارونو څخه د الله ﷻ په ذکر را ټولیري او الله تعالی یادوي.

۴- عن جابر رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: (أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ).^(۴)

ژباړه: جابر ؓ روایت کوي چې رسول اکرم ﷺ فرمایي: غوره ذکر لا اله الا الله او غوره دعا الحمد لله ده.

۵- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: مَا قَالَ عَبْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَطُّ مُخْلِصًا إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تُفْضِيَ إِلَيَّ الْعَرْشَ مَا اجْتَنَبَ الْكِبَائِرَ.^(۵)

ژباړه: ابوهریره ؓ روایت کوي چې رسول اکرم ﷺ فرمایي: څوک چې په اخلاص سره د لا اله الا الله ذکر وکړي نو د اسمان دروازې به ورته خلاصې کړای شي تردې چې عرش ته به ورسولي شي، خو چې کبیره گناهونه

بې نه وي کړي .

۶- عن معاذ بن جبل رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: لَيْسَ يَتَخَسَّرُ أَهْلُ الْجَنَّةِ إِلَّا عَلَى سَاعَةٍ مَرَّتْ بِهِمْ لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهَا.^(۶)

ژباړه: معاذ بن جبل ؓ روایت کوي چې رسول اکرم ﷺ فرمایي: جنتیان به د هیڅ شي ارمان نه کوي خو د هغه وخت چې دوی هسې تیر کړي او د الله تعالی ذکر یې په کې نه وي کړی.

۷- عن أبي الدرداء رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: لَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِائَةَ مَرَّةٍ إِلَّا بَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَلَمْ يُرْفَعْ لِأَحَدٍ يَوْمَئِذٍ عَمَلٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمَلِهِ إِلَّا مَنْ قَالَ مِثْلَ قَوْلِهِ أَوْ زَادَ.^(۷)

ژباړه: له ابو درداء ؓ څخه روایت دی چې رسول اکرم ﷺ فرمایي: څوک چې د لا اله الا الله کلمه د ورځې ۱۰۰ سل ځلې ووايي د قیامت په ورځ به یې مخ د خوارلسمې سپوږمۍ په څېر څلیري او د ده د عمل نه به د هیڅا عمل غوره نه وي خو هغه کس چې د ده په شان یې دا کلمه ویلی وي او یا له هغه نه یې ډیره ویلې وي.

۸- عن أبي ايوب الانصاري رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: مَنْ قَالَ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) عَشْرَ مَرَّاتٍ كَانَتْ لَهُ عِدْلُ أَرْبَعِ رِقَابٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ.^(۸)

ژباړه: له ابویوب انصاري ؓ نه روایت دی چې رسول اکرم ﷺ فرمایي: څوک چې هره ورځ لس ځلې (لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملک وله الحمد و هو علی کل شیء قدير) ووايي: هغه به له اسمعیل ؑ له اولادې څخه څلور غلامان آزاد کړي وي.

مؤخذونه:

- ۱- رواه احمد وابن ماجه والحاكم.
- ۲- رواه احمد والبخاري ومسلم والترمذي والنسائي وابن ماجه.
- ۳- رواه الطبراني باسناد حسن.
- ۴- رواه الترمذي والنسائي وابن ماجه والحاكم وابن حبان.
- ۵- رواه الترمذی.
- ۶- رواه الطبراني والبيهقي.
- ۷- رواه الطبراني.
- ۸- رواه البخاري ومسلم والترمذی.

آداب غذا خوردن از نظر اسلام

قسمت اول

محبب الرحمن افضلي

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله محمد و على آله و صحبه و من وalah. اما بعد:

قال الله تبارك و تعالى: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ و ايضاً قال: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعَثُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِدِينَ﴾ الأعراف: ٣١ و البقرة: ٦٠

مقدمه:

دين مقدس اسلام تنها دينى است كه در آن برنامه زندگى، سعادت دارين و خوشبختى براى هر فرد تضمين مى گردد، اساس اين دين از سوى آفريدگار و خالق جهان و همه مخلوقات، فرستاده شده و پخش و نشر آن توسط حضرت محمد ﷺ مفضلاً براى امت اسلام تشریح گردیده است، نیازهای برای رسیدن به کمال سعادت و خوشبختی در آن بیان گردیده است.

لذا ما برخى از آداب و نوعى از غذا خوردن رسول اکرم ﷺ را با درج دلايل و برخى از آداب و سنت های قولی و فعلی آن جناب را با استناد سنت نبوی ﷺ

ذكر خواهم نمود:

الف: سنت های قولی غذا خوردن
آغاز با بسم الله يکى از سنت های قولی است كه در وقت غذا خوردن گفته مى شود، چنانچه در حديث عمر ابن أبى سلمة ؓ روايت شده ميفرمايد: (كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّخْفَةِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (يَا غُلَامُ، سَمِّ اللَّهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ). فَمَا زِلْتُ تِلْكَ طَعْمَتِي بَعْدُ).^(١)

ترجمه: «عمر ابن ابى سلمه ؓ مى گويد: پسر بچه بودم و در آغوش رسول اکرم ﷺ قرار داشتم و دستم داخل ظرف غذا، دور مى زد. آن حضرت ﷺ فرمود: اي پسر! بسم الله بگو و با دست راست و از پى شروى خود بخور.» بعد از آن هميشه خوردن من به همين طريق بود.

ب: سنت های فعلی غذا خوردن:
متأسفانه اکثراً از سنت های فعلی آنحضرت ﷺ بنابر عدم آگاهى از ميان مردم ترك شده است، به طور مثال: از جمله سنت های كه در عصر فعلی ترك شده اين است كه مردم در محافل

و مجالس هنگام صرف طعام ديده مى شود آب را با دست چپ مى گيرند بسيار ناراحت كننده است، در حاليكه سنت نبوی ﷺ اين است كه آب با دست راست گرفته و نوشيده شود. چنانچه عبدالله بن عمر ؓ مى گويد: رسول اکرم ﷺ فرمودند:

(إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ وَ إِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَ يَشْرَبُ بِشِمَالِهِ).^(٢)

ترجمه: «هرگاه يکى از شما خواست غذا بخورد بايد با دست راست خود بخورد، و هرگاه خواست بنوشد، بايد با دست راست خود بنوشد، زيرا شيطان با دست چپ مى خورد، و با دست چپ مى نوشد.»

لیسیدن انگشتان:

يکى از آداب ديگرى غذا خوردن لیسیدن انگشتان دست بعد از خوردن غذا است، با تأسف اين سنت نبوی در ميان اکثر مردم متروک و فراموش شده است، مردم ما متصل ختم غذا دستان خود را پاک مى کنند. در حاليكه پيامبر اکرم ﷺ از اين عمل منع نموده است. عبدالله بن عباس ؓ از نبی مکرم

دین مقدس اسلام تنها دینی است که در آن برنامه زندگی، سعادت دارین و خوشبختی را برای هر فرد تضمین می گردد، اساس این دین از سوی آفریدگار و خالق جهان و همه مخلوقات، فرستاده شده و پخش و نشر آن توسط حضرت محمد ﷺ مفصلاً برای امت اسلام تشریح گردیده است، نیاز های برای رسیدن به کمال سعادت و خوشبختی در آن بیان گردیده است.

روایت می کند:

(أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَمْسَحْ يَدَهُ حَتَّى يَلْعَقَهَا أَوْ يُلْعَقَهَا).^(۳)

ترجمه: «نبی اکرم ﷺ فرمود: هنگامی که یکی از شما غذا خورد، تا زمانی که دست اش را نه لیسیده و یا نه لیسانده (طفل) است، آنرا پاک نکند».

با تکیه، غذا خوردن:

آداب دیگری که انسان در وقت خوردن غذا باید آن را مراعات نماید، راست نشسته غذا بخورد در حال تکیه غذا خوردن مکروه است، ابو جحیفه رضی الله عنه می فرماید: (كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ: «لَا أَكُلُ وَ أَنَا مُتَكِي»)^(۴)

ترجمه: «ابو جحیفه رضی الله عنه میگوید: من نزد نبی اکرم ﷺ بودم آنحضرت ﷺ به مردی که آنجا نشسته بود فرمود: من تکیه نموده غذا نمی خورم، از این حدیث واضح برداشت می شود که پیامبر اکرم ﷺ هرگز تکیه کرده غذا نخورده و از این حدیث

معلوم می شود که غذا خوردن در حال تکیه زده زشت بوده و خلاف سنت نبی اکرم ﷺ می باشد».

اسراف در غذا:

یکی از خصلت های خوب مؤمن کم خوردن و به غذای کم قناعت کردن است، چونکه کم خوردن در روح، روان و اخلاق انسان تأثیر می گذارد، حتی موجب زیبایی جسمی انسان هم می گردد طب قدیم زیادتز از اوقات مریضان خویش را جهت صحتمندی تشویق به امساک و از پرخوری منع می نمودند و به این امر معتقد بودند که تقلیل از پرخوری مانع بسیاری از امراض وجود انسان می گردد. طب جدید هم بر این امر معتقد است که کم خوردن در جلوگیری بسیاری از امراض موثر است. دوکتوران فواید روزه را یکی از بهترین عوامل صحتمندی بشر شمرده اند.^(۵)

صحیح مسلم از أم المؤمنین حضرت عایشه صدیقہ روایت نموده: (مَا شَبَعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ خُبْزٍ شَعِيرٍ يَوْمَيْنِ مُتَابِعَيْنِ حَتَّى قُبِضَ).^(۶)

ترجمه: «خانواده محمد ﷺ دو روز پی در پی از نان جو سیر نشدند، تا زمانی که حضرت ﷺ وفات یافت».

و در روایتی دیگر نیز نقل شده است: (مَا شَبَعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ طَعَامِ الْبَرِّ ثَلَاثَ لَيَالٍ تَبَاعًا حَتَّى قُبِضَ).

ترجمه: «خانواده محمد ﷺ از زمانی که به مدینه منوره تشریف فرما شدند، سه شب پی در پی از نان گندم سیر نشدند، تا که پیامبر ﷺ وفات نمود».

بناءً انسان نه باید همیشه در فکر پر کردن شکم خود باشد.

از جمله آداب غذا خوردن این است که باید شکم خود را به سه بخش تقسیم کرد: یک سوم آن برای غذا، یک سوم

دیگر برای نوشیدنی و یک سوم آن برای نفس کشیدن (خالی باشد). چون پیامبر ﷺ فرمودند: (مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ حَسْبُ الْآدَمِيِّ لَقِيمَاتُ يُقْمَنَ صُلْبُهُ فَإِنْ غَلَبَتْ الْآدَمِيَّ نَفْسُهُ قَتَلَتْ لِلطَّعَامِ وَ ثَلُثٌ لِلشَّرَابِ وَ ثَلُثٌ لِلنَّفْسِ).^(۷)

ترجمه: «فرزند آدم ظرفی را بدتر از شکم پر نکرده است، برای انسان چند لقمه که پشت وی را استوار نگهدارد کافی است. اگر بر آدمی نفس او در بالایش غلبه کند، پس باید یک سوم حصه معده را از غذا پر کند و یک سوم آن را از آب و یک سوم آن را برای نفس کشیدن (خالی) نگه دارد».

نوع بهترین غذا خوردن و آداب آنرا اسلام عزیز به امت اسلامی تعلیم نموده است.

غذای یک نفر برای دو نفر، کافی است: یکی از شیوه های که انسان را از پرخوری به گونه جلوگیری می نماید، تقسیم طعام بوده که وسیله جلوگیری از پرخوری می گردد، چنانچه در حدیثی از ابی هریره رضی الله عنه روایت شده:

(قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (طَعَامُ الْاِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ، وَ طَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْارْبَعَةِ).^(۸)

ترجمه: «رسول اکرم ﷺ فرمودند: غذای دو نفر برای سه نفر، و غذای سه نفر برای چهار نفر، کافی است».

این عمل بیان گر اینست که

انسان هر قدر کمتر غذا نوش جان کند به همان اندازه صحت مندتر خواهد ماند، و لازم پنداشته می شود که قبل از سیر شدن دست از طعام بکشد تا مواجهه با بدهضمی یا پرخوری نشود و پرخوری عوارض جانبی دارد که منافی با زیرکی و ذکاوت است، چونکه پرخوری، هوش و زیرکی

را از بین می برد.^{۹۱}

مومن در یک معده غذا می خورد:
روز قیامت زندگی بر کسانی که همواره گرایش به مادیات دارند و با بودن مادیات نفس راحت می کشند و از نعمت های مادی دنیا به کثرت بهره می جویند، تنگ می شود، رسول اکرم ﷺ فرمودند: «هرکس در دنیا خود را زیاد سیر کند، گرسنگی او روز قیامت طولانی می شود چنانچه رسول اکرم ﷺ خطاب به یکی از یارانش فرمودند: (كُفَّ عَنَّا جُشَاءُكَ فَإِنَّ أَكْثَرَهُمْ شَبَعًا فِي الدُّنْيَا أَطْوَلُهُمْ جُوعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ).^{۹۲}

ترجمه: «از پرخوری دست بردار، چون کسانی که در زندگی دنیا بیشتر سیر هستند، روز قیامت بیش از دیگران گرسنه خواهند ماند.»

در حدیث دیگر از ابوذر رضی الله عنه روایت شده: (إِنَّ الْمُكْتَرِينَ هُمْ الْمُقْلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيْرًا فَتَفَحَّ فِيهِ يَمِينُهُ وَشِمَالُهُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَوَرَاءَهُ وَعَمِلَ فِيهِ خَيْرًا)^{۹۳}

ترجمه: «صاحبان ثروت زیاد، مستمندان روز قیامت اند. مگر آنانی که خداوند به آنان ثروت داده و به چپ و راست و در هر حال انفاق می کنند و بوسیله آن ثروت به تحصیل نیکی ها می پردازند.»

طوری که گفته آمدیم در تمام حیوانات بدترین حیوان خوک است که در پرخوری و شهوت رانی ضرب المثل است وی بیشتر از نجاست و مدفوع خود نیز میل می کند روی این منظور گوشت و چربی آن به انواع از میکروب ها و انگل ها آلوده می باشد این حیوان در هنگام تولد ۲ کیلو وزن دارد، اما به دلیل ترشح زیاد هورمون

۹۰

۹۱

۱۸

یکی از خصلت های خوب مؤمن کم خوردن و به غذای کم قناعت کردن است، چونکه کم خوردن در روح، روان و اخلاق انسان تأثیر می گذارد، حتی موجب زیبایی جسمی انسان هم می گردد طب قدیم زیادتز از اوقات مریضان خویش را جهت صحتمندی تشویق به امساک و از پرخوری منع می نمودند و به این امر معتقد بودند که تقلیل از پرخوری مانع دفع بسیاری از امراض از وجود انسان می گردد. طب جدید هم بر این امر معتقد است که کم خوردن در جلوگیری بسیاری از امراض موثر است. دوکتوران در فواید روزه را یکی از بهترین عوامل صحتمندی بشر شمرده اند.

رشد و هورمون های جنسی او در مدت دوصد روز وزنش به ۱۰۰ کیلو گرام می رسد.^{۹۲}

طوری که در این باب از عبدالله بن عمر رضی الله عنهما نقل شده است: ایشان تا وقتی که مسکینی را به نزد وی نمی آوردند که با او غذا بخورد، غذا نمی خورد. حضرت نافع می گوید: مردی را آوردم تا با وی غذا بخورد. آن مرد بسیار غذا خورد. ابن عمر رضی الله عنهما گفت: ای نافع! دوباره او را نزد من نیاور من از رسول اکرم ﷺ شنیدم که می فرمود:

(الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ).^{۹۳}

ترجمه: «مؤمن در یک معده غذا می خورد و کافر در هفت معده.» هرکس در دنیا خود را زیاد سیر کند، گرسنگی های وی در روز قیامت طولانی خواهد بود. و از دلایل فوق خوب فهمیده می شود که پرخوری یکی از کردار زشت و بدی است که انسان مومن از آن منع گردیده است.

ایراد گرفتن غذا:

شخص مؤمن نباید از هیچ غذائی ایراد بگیرد، اگر مورد ذوق اش بود میل نماید و در غیر آن ترکش کند. این شیوه عملی سنت پیامبر اکرم ﷺ می باشد.

أبو هريرة رضي الله عنه روایت می کند: (مَا غَابَ النَّبِيُّ - صلى الله عليه وسلم - طَعَامًا قَطُّ،

إِنْ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ).^{۹۴}

«هرگز نبی اکرم ﷺ از غذائی، ایراد نگرفته، اگر مورد علاقه اش می بود، نوش جان می نمودند و اگر نه، آنرا ترک می کرد.» در عصر فعلی اصلاً توجه بر این نیست بلکه در سفره های بسیاری از ما حد اقل پنج نوع غذا موجود می باشد، باز هم تکبر نموده و بالای خانم خانه، ایراد می گیرند! که این چه قسم غذا است؟، فلان و فلان نوع غذا موجود نیست؟ که در نتیجه عمل ما سبب نا رضایتی الله و پیامبر ﷺ دچار گردیده.

ادامه دارد...

مآخذ:

- ۱- صحیح البخاری: ۵۳۷۶
- ۲- صحیح مسلم: ۲۰۲۰.
- ۳- صحیح البخاری، حدیث: ۵۴۵۶
- ۴- صحیح البخاری، حدیث ۶۳۹۹.
- ۵- کتاب، ماه مبارک رمضان و فضایل آن ج ۳ ص ۳
- ۶- متفق علیه.
- ۷- سنن ابن ماجه: حدیث ۳۳۴۹.
- ۸- صحیح البخاری: ۵۳۹۲.
- ۹- کتاب روش زندگی مسلمان.
- ۱۰- سنن ترمذی، حدیث ۲۴۸۷ و سنن ابن ماجه، حدیث ۳۳۵۱
- ۱۱- صحیح البخاری، حدیث ۶۴۴۳. صحیح مسلم، حدیث ۹۴.
- ۱۲- الموسوعة الطبية الفقهية.
- ۱۳- صحیح البخاری، حدیث ۵۳۹۳.
- ۱۴- صحیح البخاری، حدیث ۵۴۰۹.

ته له پا سره مينه لري؟

مفتي محمد الله "دانشمند"

مونډلې شي، لومړۍ هغه څوک چې الله پاک او د هغه رسول (محمد ﷺ) ورته تر هر چا زیات محبوب وي.

(ب): له الله پاک سره مينه په نېکو عملونو کې نور زیاتوالی راولي.

(ج): په الهي محبت سره، انسان له ډېرو تېروتنو او خطاگانو څخه بچ کېږي.

(د): الهي مينه، هغه مهم هدف دی، چې نېکان وگړي یو له بل سره سیالي او رقابت په کې کوي، ترڅو هغوی الله ﷻ ته نږدې شي، او هغه ﷻ ترې راضي شي.

له هغه شي سره مينه، چې الله پاک یې خوښوي: یاده مينه هم مکلف په اسلام کې داخلي، له کفر څخه یې وباسي. الله پاک ته تر ټولو بندگانو همدا بنده نږدې دی، چې د یادې مینې او محبت څښتن وي.

له رسول اکرم ﷺ سره مينه. دا مينه هم په هر مکلف باندې لازمه ده، ځکه له رسول اکرم ﷺ سره مينه، له الله پاک سره مينه

کېږي. په پښتو ژبه کې همدې محبت ته «مينه» ويل کېږي. امام نووي رحمه الله تعالى فرمایلي، چې په رسول اکرم ﷺ مبارک کې یاد شوو صفتونو وارو شتون لاره. صورت یې ښکلی، باطن یې ښکلی او سیرت یې ښکلی و.

مينه! یو خوږه کلمه ده، چې هر څوک یې له اورېدلو اغېزمن کېږي.

(الکواشف الجلیة عن معاني الواسطیة، اسلام انالین بحواله ابن القيم والنووي)

مينه په دوه (۲) ډوله ده: لومړۍ: الهي مينه. دویم طبعي مينه. په لومړي پړاو کې الهي مينه را سپړو:

(الف) له الله ﷻ سره مينه: له الله ﷻ سره مينه لرل په هر مکلف فرض ده. په الهي مينه سره د هر مومن ایمان بشپړېږي. په الهي مینې سره یو مسلمان دنیوي او اخروي گټې ترلاسه کولی شي.

په صحیح البخاري کې روایت دی: عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا الحديث: «۱»

ژباړه: درې خویونه، چې په یو چا کې وموندل شي، پرې د ایمان خوږوالی

الحمد لله الذي حجب الينا الايمان، و زينه في قلوبنا بعميم الاحسان، والصلاة والسلام على نبينا محمد المبعوث الى الانس والجان، و على آله و اصحابه مادامت الشمس والقمر في حسابان، والنجم والشجر يسجدان.

مينه څه ته وايي:

"مينه" يوه داسې کلمه ده، چې تعريف يې نشي کېدلی. محبت څو اړخونه لري: يو فطري (خلقي) محبت ده، کوم چې د "درک" (موندنې) پر مهال يې څښتن ته لذت او يو ډول خوند حاصلېږي، لکه د ښايسته انځورونو، منظرونو؛ د خوراکي توکو او د څښاک د څېړونو مينه. دویم معنوي محبت دی، کوم چې عقل يې درک کولی او مونډلې شي، لکه له هغه چا سره مينه، کوم چې ښايسته سیرت او خویونه ولري. همدا راز له هغه چا سره مينه، چې در سره ښېگړه وکړي، يا څه درته ډالۍ کړي. خو ځينې پوهان وايي، چې «محبت» يوه عربي کلمه ده، د يو خوندور څېز پلو ته ميلان، محبت گڼل کېږي. "مودت، الفت، عشق" هم په عربي ژبه کې د "محبت" پرځای کارول

ده. په حديث نبوي کې راغلي: عن انس بن مالك رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ((لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من ولده ووالده والناس أجمعين))^(٦٩)

ژباړه: له تاسو نه یو هم تر هغه مهاله د بشپړ ایمان څښتن نشي کیدلی ترڅو چې زه تر خپل اولاد، پلار او ټولو خلکو ورته محبوب نشم. که څیر شو، په یاد حدیث کې درې ډوله محبت یاد شوی، د اجلال او اعظام محبت، لکه د زوی محبت خپل پلارلره، د شفقت او مهرباني محبت، لکه د پلار محبت خپل اولاد لره، د همدردۍ او استحسان محبت، لکه د خلکو په منځ کې یو له بل سره، تر همدې ټولو لوړ محبت او ستره مینه باید له رسول اکرم ﷺ سره وي. همدا نبوي مینه او محبت له دوزخ نه د مسلمان د خلاصون لامل کېږي. رسول اکرم ﷺ فرمایي:

" عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ أَتَى النَّبِيَّ؟ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ فَأْتِمَّةً (قَاتِمَةً) قَالَ وَبُئِكَ وَ مَا أَعْدَدْتُ لَهَا قَالَ مَا أَعْدَدْتُ لَهَا إِلَّا أَنِّي أَحِبُّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ قَالَ إِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتُ فَقُلْنَا وَ نَحْنُ كَذَلِكَ قَالَ نَعَمْ فَفَرِحْنَا فَرَحًا شَدِيدًا"^(٧٠)

ژباړه: حضرت انس رضی الله عنه فرمایي: یو سړی د بیدیا له هستوګنو نه نبی ﷺ ته راغی، ویې ویل، اې د الله پاک رسوله د قیامت ورځ کله درېږي؟ نبی ﷺ مبارک ورته وفرمایل، چې هلاک شي، څه دي تیار کړي دي همدې ورځې ته؟ هغه ورته وویل، چې نور څه مې نه دي تیار کړي، یواځې د الله ﷻ او د رسول اکرم ﷺ مینه او محبت. رسول اکرم ﷺ مبارک ورته وویل، ته به له هغه چا سره یې (په آخرت کې) له کوم چا سره چې مینه لرې، موږ ټولو وویل، چې موږ هم همداسې یو. هغه وویل هو! انس رضی الله عنه وایي، چې موږ ټول

په همدې ورځ ډېر خوشحال شوو. له علماوو، ښکانونو او عامو مسلمانانو سره مینه: دا مینه هم لوړ مقام لري، ځکه له امله یې څښتن، الله پاک ته نږدې کېږي. په حدیث شریف کې راغلي:

قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟ قَالَ: الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ."^(٧١)

ژباړه: نبی ﷺ مبارک ته وویل شول، چې یو سړی له یو قوم سره محبت لري؛ خو له هغوی نه، نه وي؟ نبی ﷺ مبارک ورته وویل، چې هر سړی به له خپل محبوب سره وي. د یو بل حدیث په یوه برخه کې راځي، چې هغه څوک هم د ایمان خوند ځکلی شي، چې:

وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ."^(٧٢)

ژباړه: محبت له یو چا سره کوي؛ خو محبت یې ورسره یواځې او یواځې د الله پاک لپاره وي، او بس.

له بنده سره د الله پاک د محبت نښې:

د کوم چا چې له الله پاک سره مینه وي، هغه ته الله پاک د خپلو بندګانو په زړونو کې ځای ورکړي، الله پاک پرې د مغفرت پیرزونه وکړي، توبه یې قبوله کړي، د خپلې رضا توان ور وبښي، د هغه ټول غړي له ګناهونو نه خوندي کړي.^(٧٣)

په دوهم پړاو کې طبعي مینه را سپړو:

طبعي مینه: دوه (۲) برخې لري:

۱: روا مینه.

۲: ناروا مینه. په سر کې روا مینه را سپړو (الف): له خپلې "منکوحي" (مېرمنې) سره مینه: دا محبت هم د شریعت له نظره یو ستایل شوی محبت دی؛ ځکه سړی د خپل ژوندانه له کړاوونو او ستړیاوو سره د خپلې مېرمنې پر مټ مقابله کولی شي.

الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾^(٧٤) الروم: ۲۱

ژباړه: او له نښو نښانو د (قدرت) د الله پاک نه، دا هم ده، چې پیدا کړي یې

دي ستاسو لپاره، ستاسو له جنسه ښځې، چې مېرمنې شي تاسو لره؛ له دې امله، چې تاسو هغوی ته میلان وکړئ، او پیدا یې کړ ستاسو (مېړه او ښځې) په منځ کې محبت او رحمت. تر لمر سپینه ده، که الله پاک، ښځې دېرې یا کوم بل حیوان له جنس نه پیدا کړي وای؛ نو دا محبت او رحمت به یې په منځ کې هېڅ نه و، بلکې تر منځ به یې نفرت او بعد و.^(٧٥)

له عائشې، طاهرې مطهرې رضی الله عنهما نه روایت دی وایي:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْسِمُ فَيَعْدِلُ وَيَقُولُ «اللَّهُمَّ هَذَا قَسْمِي فِيمَا أَمْلِكُ فَلَا تَلْمَنِي فِيمَا تَمْلِكُ وَلَا أَمْلِكُ»."^(٧٦)

ژباړه: رسول اکرم ﷺ د خپلو بیسانو (ازواجو مطهراتو) رضي الله تعالى عنهن تر منځ "قسم" (نوبت) پاله، تل به یې په کې انصاف کاوه او ویل به یې، چې اې الله پاکه! دا زما "قسم" (وېش) دی په هغه څه کې، چې زه یې څښتن یم، نو ته مه ملامته وه په هغه څه کې چې ته یې څښتن یې او زه یې څښتن نه یم. یعني "زړه" [د زړه په محبت کې].

امام ترمذي رحمه الله هم ترې محبت اخیستی.^(٧٧)

له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول اکرم ﷺ وفرمایل:

«إنما حب إلى من دنياكم النساء»

الحدیث (۱۰)

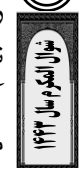
ژباړه: ستاسو له دنیا نه، ماته ښځې (خپلې بیسانې) زړه ته را نږدې دي.

(ب): له اولاد سره مینه:

له اولاد سره مینه هم مشروع ده؛ خو له دوه څیزونو څخه باید ځان وساتل شي:

لومړی: له هغوی سره به دومره مینه نه کېږي، چې څوک (الله پاک مکره)، دهغې مینې له امله د ګناه مرتکب شي او د الله پاک له اطاعت او پیروي نه، کېږي.

دوهم: یاده فطري او طبعي مینه باید دومره ژوره نشي، چې د شهوت لامل

شي،^(۱۱)

په دويم ځل، ناروا مينه را سپړو:

ناروا مينه، هغه مينه ده، چې له پردۍ نامحرمې/نامحرم سره د ناروا اړيکو په ترڅ کې منعته راځي. يادې شوې مينې ته په عربي کې "عشق الصور" (د انځورونو عشق) هم ويل کېږي. همدا مينه او محبت د مسلمان ديني، دنيوي او صحي چارې گواښي. هر عاقل مسلمان بايد له همدسې لارې ځان او خپلوان وساتي. په همدې عشق کې لنډ مهاله او اوږدمهاله خرابۍ او ناروغۍ شتون لري؛ ځکه دا يوه داسې ناروغي ده، چې نېغ په نېغه زړه ته زيان رسوي. کله چې زړه خراب شي، نو ټولو ارادو، ويناوو او کړنو ته هرو مرو زيان رسېږي. د "عشق" (ناروا مينې) په اړه الله پاک په خپل سپېڅلي کتاب (قرآن کریم) کې له دوو ډلو څخه حکايت کړی. لومړی ډله د بنځو، دوهمه ډله د لوط؛ قوم ده. د يادو بنځو په ډله کې د عزيز بنځه (زليخا) او د هغې له يوسف؛ سره بې سارې مينه په پوره وضاحت او تفصيل سره بيان شوې. همدا راز د هغه حالت او مقام بشپړ بيان شوی، چې هغه، يوسف عليه السلام په کامل صبر، پوره عفت، تقوا او ديانت سره تر لاسه کړ. سره له دې چې له همداسې ازموينې نه، کوم چې يوسف عليه السلام ور سره مخ و، ځان روغ ايستل ډېرگران کار ده، خو هغه عليه السلام د ستر رب جل جلاله په مرسته ترې ځان پاک وایستل. ځکه په يوه داسې کړنه کې کېوتل، چې بلونکی يې ځواکمن، او په مخ کې يې خنډونه نه وي، دلاندې بيان شوو لاملونو پر اساس، ډېر اسانه ده:

(الف): الله پاک د سړي جوړښت داسې کړی، چې د بنځې خواته ميلان يې، د تېرې په څېر او بو، او د وړې په څېر خوړو ته، طبعي غوښتنه ده. آن تر دې، چې ځيني خلک له خوراک او

محبت څو اړخونه لري:

يو فطري (خلفي) محبت دی، کوم چې د "درک" (موندنې) پر مهال يې څښتن ته لذت او يو ډول خوند حاصلېږي، لکه د ښايسته انځورونو، منظرونو؛ د خوراكي توکو او د څښاک د څېړونو مينه. دوهم معنوي محبت دی، کوم چې عقل يې درک کولی او موندلی شي، لکه له هغه چا سره مينه، کوم چې ښايسته سيرت او خوبونه ولري. همدا راز له هغه چا سره مينه، چې در سره ښېگړه وکړي، يا څه درته ډالۍ کړي. خو ځينې پوهان وايي، چې «محبت» يوه عربي کلمه ده، د يو خوندور څېز پلو ته ميلان، محبت گڼل کېږي.

څښاک څخه ځان ساتلی شي؛ خو له ښځې يې نشي ساتلی. ياد شوی حالت له خپلې مېرمنې سره آن ستايل شوی هم دی، لکه چې وړاندې ترې يادونه وشوه.

(ب): يوسف عليه السلام مبارک د ځوانۍ په درشل کې و، په کوم کې چې د انسان همدا ميل خورا ځواکمن وي.

(ج): يوسف عليه السلام همدا مهال، نه د مېرمنې او نه د مينځې څښتن و، چې خپل محبت يې پرې تر سره کړی وای.

(د): يوسف عليه السلام مبارک په نا اشنا هيواد کې و، کوم چې په کې د داسې اړتيا پوره کول د طبيعت جدي غوښتنه وي.

(ه): کومې ښځې چې ور سره محبت لاره، هغه د لوړ منصب او جمال څښتنه وه. دا دواړه هغه څه دي چې سړی ځان ته راکاږي.

(و): هغې له يوسف عليه السلام څخه نه کوم ممانعت کړی او نه يې ترې انکار کړی.

(ز): هغې، يوسف عليه السلام مبارک د سر په بيه غوښت، ور سره يې بې ساري مينه وه، د هغه د لاس ته راوړلو لپاره يې له ډېرو

تکتیکونو څخه کار واخيستل، زيات زر، زور او ترور يې د همدې کار لپاره وکارول.

(ح): يوسف عليه السلام مبارک د هغې په کور کې، د هغې تر دومره واک لاندې و، چې که يې د هغې له غوښتنې سر غږونه کړې وای، هغې د هر راز شکنجو او تعذيبونو وس لاره.

(ط): يوسف عليه السلام مبارک ډاډمن و، چې راز به يې نه د هغې او نه د بل چا له لوري څرگند شي، ځکه هغې د خپل هدف د موندنې لپاره له دنگې ودانۍ نه د هغه مبارک دوتلو ټولې دروازې تړلې وې.

(ي): يوسف عليه السلام مبارک د هغې په کور کې د مړي په توگه ژوند کاوه، له هغې سره گرزېد، له هغې سره وتلو او ننوتلو.

(ک): هغې د يوسف عليه السلام د خپلولو لپاره چلگرو او فريب گرو مېرمنو ته شکايت وکړ، له هغوی نه يې په همدې کار کې مرسته وغوښته؛ خو يوسف عليه السلام خپل لوی رب ته لاسونه ليه کړل، ويې ويل:

﴿وَلَا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ يوسف: ۳۳

ژباړه: او که ته ونه گرزوي له ما نه، فريب او شر د هغوی؛ نو زه به ميلان وکړم هغوی ته، او زه به (د همدې کار په تر سره کولو سره) په ناپوهانو کې شمار شم.

(ل): هغې يوسف عليه السلام مبارک وگواښه، چې که غوښتنه يې ونه مني؛ نو هرو مرو به يې زندان ته يوسي.

(م): د هغې مېړه (عزيز) هم د خپلې مېرمنې د پېښې د روڼتيا پر مهال خپلې مېرمنې ته کومه سزا ور نکلېره، يواځې

يوسف عليه السلام ته يې دومره وويل: ﴿يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا﴾ يوسف: ۲۹

ژباړه: اې يوسفه! له دې کېسې نه، مخ واړوه. خپلې مېرمنې ته يې وويل:

﴿وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ﴾ يوسف: ۲۹

ژباړه: خپل ځان ته بښنه وغواړه، په باوري توګه ته له خطا کارانو څخه یې. خو یوسف عليه السلام مبارک له ټولو پورته بیان شوو لاملونو سره، سره د الله پاک رضا او محبت او له هغه عليه السلام څخه وېره، تر هغه ناسم محبت او ناوړه غوښتنې، چې هغې او د هغې ملګرو په زیات ټینګار ورته باله، غوره وګڼل! الله پاک ترې حکایت کوي:

﴿قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ﴾ يوسف: ۳۳

ژباړه: هغه (یوسف عليه السلام) وویل: ای زما ربه! (هغه) زندان (چې هغوی ما پرې ګواښي) غوره دی ماته تر هغه څه (ناروا محبت)، چې دوی مې هغه ته وربولي. دوهمه ډله: د لوط عليه السلام قوم دی، نوموړی قوم هم په همدې ناروا محبت اخته و، بلکې تر لومړۍ ډله هم په ګناه کې وړاندې وو، ځکه هغوی له "امردانو" (هلکانو) سره ناروا مینه او ناوړه عمل تر سره کاوه. الله عليه السلام یې په اړه فرمایي:

﴿لَمَنَعْنَا آلِهَتَهُمْ لِي سَكْرَتِهِمْ يَعْهَدُونَ﴾ الحجر: ۷۲

ژباړه: ستا (محمد عليه السلام) په ژوند مې دې قسم وي! په باوري توګه هغوی هر وروړو په خپلو بې لاریو کې حیران پاتې وو. تر لمر سپینه ده، چې "عشق" (ناروا مینه) بدې پایلې او خورا ډېر زیانونه لري:

۱: له مخلوق سره مینه د خالق مینه له منځه وړي؛ ځکه په زړه کې دوې مینې قرار نشي نیولی، هر وروړو د نفس په غوښتنه د الله پاک مینه کمېږي.

۲: د زړه د عذاب لامل کېږي؛ ځکه څوک چې له الله پاک پرته له بل چا سره مینه لري؛ پر هغې مینه به عذاب ورکول کېږي. عشق که څه هم په ښکاره د خپل څښتن (عاشق) لپاره یوه شپیه خوند لري؛ خو زړه ته به ستر عذاب له همدې لارې ورکول کېږي.

۳: زړه یې د بل داسې چا په واک کې وي، چې هغه د کوچني په څېر پرې لوبې کوي.

۴: د دین او دنیا ټولې مادې او معنوي ګټې ترې پاتې دي.

۵: د دنیا او آخرت آفتونه نوموړي شخص ته داسې په چټکۍ سره لاره مومي، لکه اور چې د وچو لرگو په ډېران ورګرځي شي.

۶: کله چې د همدې مینې رینې په زړه کې ټینګې شي؛ نو ذهن له منځه وړي، وسواس رامنځته کوي، ډېر ځله یې څښتن د لیونیانو په کتار کې ورګرځي، چې د ژوند له ټولو رنگینو نه، بې برخې کېږي.

۷: ډېر ځله پنځګوني حواس له کار کولو بې برخې کوي، بیا د ښه او بد تر منځ هیڅ توپیر نشي کولی.

۸: تر ټولو بد اغېز یې لا دا چې نوموړی په ځینو حالاتو کې د خپل ځان، یا د خپل معشوق، یا د کوم بل چا په وژلو، یا خورولو لاس پوري کوي. د نوموړې ناروغۍ درملنه: له همدې کرغېرنې ناروغۍ نه د ځان ساتلو او درملنې لاره د قرآني او نبوي نصوصو پیروي او په هغوی عمل دی. همداراز، الله پاک ته د سوال لاسونه لپه کول دي، چې ای زما ربه! له همدې کرغېرنې ناروغۍ نه مې وساته، که څوک په دې لومه کې کېوتی وي، باید ووايي، چې ای الله عليه السلام ماته له همدې بلا نه د خلاصون لاره راوښه. ^(۱۲)

نن سبا همدا وژونکې ناروغۍ (ناروا مینه) د ټکنالوجي له پرمختګ سره خورا وده کړې. په زیاته کچه ځوانان د همدې تورې بلا ښکار شوي. نوې ټکنالوجۍ که له یوې خوا یو لړ اسانتیاوې رامنځته کړې، کوم چې ترې سترګې پټېدل یوه تېروتنه ده؛ خو له بله پلوه یې ځوان قشر د بې لارۍ پر لور مهار کړی. ځینو د تلفوني اړیکو پر مټ د ناروا مینې مزې ټینګ کړې، ځینو د فیسبوک او میسنجر له لارې دې کرغېرنې موخې ته ځان

رسولی، ځینو د واټس‌اپ، ټیلیګرام او ویډیو کال له لارې همدې ژورې کنډې ته لوېدلې. نن سبا زیاتې غږیږي، انځوریزې او لیکنیزې رسنۍ د همدې ناروا اړیکو د پنځونې، پایښت او ټینګښت سرچینې دي. په دې پاکه خاوره کې د پردې کلتور، ناسمو عنعناتو او عاداتو د ترویج لپاره د لږ مادي امتیازاتو په بدل کې زیار وباسي، زموږ سپېڅلی کلتور، ارزښتونه او ویاړونه پرې ګواښي. پایله: هر مسلمان باید داسې مینه او محبت ولټوي، چې په هغه سره د الله پاک عليه السلام رضا تر لاسه کړي او د نوموړي لپاره د تلپاتې دنيوي او اخروي خوښیو او بریاوو لامل شي. او له ټولو هغو بدو لارو او بدرنګیو څخه ځان وژغوري، چې له امله یې مسلمان د ژوند له ټولو رنگینو څخه بې برخې او د آخرت له دردمن عذاب سره لاس او ګرېوان کېږي. هر مسلمان د توان مطابق دنده لري، چې د ټولو هغو رسنیو او رسنیزو آلاتو او موادو د هغه برخو په مخنیوي کې کار وکړي، چې ځوان قشر مو بېلاری، فحاشۍ، عریانی او داسې نورو لارو ته وربولي، چې له کبله یې د هغه دین، دنیا او آخرت زیانمن او د پردیو د قافلي مل شي.

مؤخدونه:

- ۱- صحیح البخاري نسخة طوق النجاة (ص: ۱۴).
- ۲- [متفق علیه].
- ۳- رواه البخاري (ص: ۷۹).
- ۴- الموسوعة الفقهية الكويتية (۱۸۸/۳۶).
- ۵- الموسوعة الفقهية الكويتية (۱۸۸/۳۶).
- ۶- (الموسوعة الفقهية: ۱۸۹/۳۶).
- ۷- تفسیر ابن کثیر - (۳۰۹/۶).
- ۸- سنن أبی داود - (۲۰۸/۲).
- ۹- الموسوعة الفقهية الكويتية (۱۸۹/۳۶).
- ۱۰- (السنن الكبرى للبيهقي (۷/۷۸).
- ۱۱- اسلام ويب: فتوى رقم: (۱۱۴۹۰۹).
- ۱۲- (الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي: ۴۰۱-۴۰۷، مع زيادة و اختصار).

رشوت ستانی

و اضرار آن از دید گاه اسلام

قسمت دوم

استاذین العابدین گوشان

رشوه دادن از روی مجبوریّت

رشوه در اسلام حرام و از گناهان کبیره محسوب می شود و پیامبر ﷺ فرموده است: "لعن الله الراشي و المرتشي" یعنی: "خداوند شخص رشوه دهنده و رشوه گیرنده را لعنت کرده است" و لعنت یعنی دوری از رحمت خداوند، در نتیجه یک شخص رشوه دهنده و رشوه خوار خود را از رحمت خدا دور کرده است و انواع بلاها و مصائب را برای خود در دنیا و آخرت جلب کرده است.

امام شوکانی در کتاب خود می نویسد: مغربی در شرح بلوغ المرام در شرح حدیث رشوه می نگارند: «این امر منوط به ظلم و خوردن حق دیگران می باشد، اما کسی که برای رفع و دفع ظلم و ستم و ضرر از خود مبلغی را (به ناچاری) بپردازد و بدون اینکه حق کسی دیگر پایمال شود و فقط برای بدست آوردن حق خودش باشد گناهی بر گردنش نیست ولی شخص گیرنده گناهکار و ملعون می شود.»^۱

رشوتی که شخص مجبور بپرداخت آن حق خود را مطالبه می کند، یعنی بدون پرداخت مبلغ نمی تواند استیفای حق نماید، چنین مبلغ برگیرنده آن حرام است و بر پرداخت کننده گناهی نیست، زیرا ایشان با پرداخت مبلغی، حق خود را می خواهد، گیرنده ی رشوه به شدت گناهکار است زیرا چیزی را گرفته که مستحقش نیست. لازم به یاد آوری است که این عمل پست و غیرقانونی به همه و تحت هر عنوانی که

باشد حرام است، زیرا بعضی از کارمندان دولت فاسده تا چیزی به آنان ندهند کاری را انجام نمی دهند؛ آنان بدانند که گرفتن هر مبلغی برای شان حرام و ناجایز است و خیانت به حکم خدا و مردم محسوب می شود؛ این عمل برخلاف تعهدات اخلاقی و اصول امانت داری می باشد و در حق مردم بیچاره ظلم به حساب می آید.

خوشبختانه با آمدن امارت اسلامی دامنه این پدیده شوم گرفته شده است، وقت آن رسیده که ظالمان از خداوند بترسند و اصول امانت داری را رعایت کنند در غیر آن در باز پرس الله متعال نیز قرار می گیرند.

رشوه دادن برای ابطال حق و یا اجرای باطل به قاضی و حکمی که میان مردم داوری می کنند، یا صاحب کاری، جنایتی است که منجر به موجب فساد و تباهی می گردد، طوری که خداوند متعال می فرماید:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَذِلُّوا بِهَا إِلَى الْمَلَكِ لِمَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ البقرة: ۱۸۸

ترجمه: «و اموالتان را در بین خود به ناحق مخورید و به رشوه دادن آن را به حاکمان پیشکش مکنید، تا از روی گناه و آگاهانه بخشی از اموال مردم را بخورید درحالیکه شما می دانید».

ابوهریره رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه و آله اینگونه روایت نموده است که «خداوند رشوت دهنده و رشوت گیرنده را نفرین میکند».^۲

اما رشوتی که برای دستیابی به حق و دفع ظلمی باشد که هیچ راه دیگری وجود نداشته باشد، در این وعید داخل نیست.

اما باوجود این در جهان امروزی رشوت خواری بیش از حد رواج گرفته است، به گونه ای که درآمدی از این راه عاید برخی از کارمندان می گردد به مراتب از حقوق قانونی و ماهانه آنان بیشتر می باشد، حتی رشوت خواری با عناوینی سربسته به یکی از منابع درآمد مخفی و کاذب بسیاری از شرکت ها تبدیل گشته حتی بسیاری از معاملات بدون رشوت منعقد نمی گردد که در این میان افراد فقیر متضرر می گردند، رشوت سبب از بین رفتن بسیاری از پیمان ها و باعث فساد و تباهی بسیاری از قوانین کارگران گشته و خدمات عمومی سریع و خوب برای آن عده افرادی انجام می گیرد که رشوت

می پردازند، اما به آنهایی که رشوت نمی دهند توجهی نمی گردد و باید تا مدت های طولانی در نوبه بمانند از اینجاست که پیامبر معظم اسلام صلی الله علیه و آله برای هردو طرف رشوت دعای بد فرموده که خداوند آنان را از رحمت خویش بدور انداخته است، طوری که عبدالله بن عمرو رضی الله عنه روایت می نماید که: پیامبر صلی الله علیه و آله

رشوت‌دهنده و رشوت‌گیرنده باد».^۳

چگونگی برخورد با رشوه خوار

رشوه در اسلام حرام و از گناهان کبیره محسوب می شود طوری که حدیثی رسول اکرم ﷺ قبلاً تذکر گردید:

« أن النبي صلى الله عليه وسلم لعن الرّاشي
والمُرثشي »^(٤)

"رشوه دهنده و گیرنده هر دو ملعون هستند." اما در برخورد با رشوه خواران و رشوه گیران باید اولاً آنها را نصیحت نمود، و قبل از هر چیز کسی که آنها را نصیحت می کند، مشروط بر آن است که شخص باید به قصد رضای خدا و خالصانه او را نصیحت کند و قصد اصلاح داشته باشد، بنابر این کسی که فقط بخاطر خشنودی خدا فرد رشوه خواری را نصیحت می کند، قطعاً به طریق حکیمانه می باشد و از خشونت پرهیز می کند، زیرا خشونت نه تنها موجب نمی شود که او نصیحتش را قبول کند بلکه گاهی نتیجه ی عکس می دهد..

خداوند متعال به پیامبرش موسی علیه السلام
امر کرد تا فرعون را با روش ملایم
نصیحت کند، چنانکه فرمود:

آذَهَبْ أَمْتُ وَأَخْرُكْ بِأَيَّتِي وَلَا نُنِيَا فِي ذِكْرِي
 آذَهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٤٣﴾ فَقَوْلَا لَهُ قَوْلَا
 لَنَا نَعْمَ يُسَيِّرُكُمْ وَأَوْ يُضِلُّكُمْ ﴿٤٤﴾

یعنی: " (اکنون) تو و برادرت با آیات من بروید، و در یاد من کوتاهی نکنید! به سوی فرعون بروید؛ که طغیان کرده است! اما به نرمی با او سخن بگویید؛ شاید متذکر شود، یا (از خدا) بترسد!"

پس لازم است که باید با روشی
 نیک و پسندیده و توام با
 حکمت و خیر خواهی رشوه
 خوار نصیحت کرده شود و حکم
 آنرا برایش روشن نموده و وی را
 از خشم و غضب خداوند آگاه
 سازد و از او بخواهد که توبه کند
 و خود را از مال حرام پاک کند.

خداوند متعال در قرآن مبارک حویش می فرماید: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالنُّوْعَةِ الْخَسَنَةِ وَجِدْ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ النحل: ۱۲۵

"یعنی: با حکمت و اندرز نیکو، به راه پروردگارت دعوت نما! و با آنها به روشی که نیکوتر است، استدلال و مناظره کن! پروردگارت، از هر کسی بهتر می‌داند چه کسی از راه او گمراه شده است؛ و او به هدایت‌یافتگان داناتر است."

و شما نتیجه کارتان را به خدا واگذار
نمایید و جز این وظیفه ی دیگری ندارید.
رشوه دادن برای به دست آوردن پروژه
های ساختمانی:

رشوه دادن برای به دست آوردن پروژه های ساختمانی یا هر پروژه دیگری جایز نیست، بلکه این رشوه حرام و از گناهان کبیره می باشد. ^(۵)

رشوه دادن زمانی مباح می شود که بر شخصی ظلم شده باشد و او راهی برای دفع آن ظلم نداشته باشد.

ولی کسی که برای کسب مال دنیا مثلاً به دست آوردن پروژه ساختمانی به مدیران سازمان یا ارگانی رشوه بدهد تا پروژه را به او بدهند و به دیگران ندهند، او گناهکار است و بلکه با اینکارش بر دیگران ظلم می کند و حق آنها را در مناقصه ضایع می نماید، از اینرو نه تنها رشوه دادن در اینحالت به معنای دفع ظلم نیست بلکه به معنای ظلم در حق دیگرانی است که آنها نیز برای گرفتن آن پروژه ثبت نام کرده اند. متأسفانه در دولت مفسده گذشته رشوه دادن در جامعه به یک امر عمومی تبدیل شده بود، از امارت اسلامی افغانستان می خواهیم که این پدیده حرام و فساد را متوجه بوده دامنه آنرا بگیرند و ریشه کن نمایند بر مسلمانان است که در این گناه و جرم داخل نشوند، بلکه از آن بشدت پرهیز کنند و آخرت خود را بخاطر مال دنیا خراب نکنند، و دیگران را هم نصیحت

نمایند که از این گناه بزرگ دست بردارند و بجای رشوه از راههای مشروعی که خدای متعال قرار داده کسب روزی کنند که قرآن کریم می فرماید: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۝﴾

یعنی: و هر کس تقوای الهی پیشه کند، خداوند راه نجاتی برای او فراهم می‌کند، و او را از جایی که گمان ندارد روزی می‌دهد؛ و هر کس بر خدا توکل کند، کفایت امرش را می‌کند؛ خداوند فرمان خود را به انجام می‌رساند؛ و خدا برای هر چیزی اندازه‌ای قرار داده است."

بر علماء و دانشمندان، لازم است که مردم را از گناه رشوه دادن و رشوه خواری آگاه سازند، و با این آفت و گناه مبارزه نمایند. خداوند تعالٰی یهودیان را سرزنش می کند و بدان کارشان که مال حرام می خورند زشت و قبیح می شمارد و می فرماید:

وَوَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسْرِعُونَ فِي الْأَثَرِ وَالْمَدُونِ
وَأَكَلُهُمُ الشَّحْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧٦﴾ لَوْلَا
يَنْهَاهُمُ الرَّبَّيُّونَ وَالْأَجْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِنَّمَا أَكَلُهُمُ
الشَّحْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٧٧﴾

یعنی: و بسیاری از آنها را بنگری که در گناه و ستمکاری و خوردن حرام می شتابند بسیار بدکاری را پیشه خود نمودند. اگر علما و روحانیون، آنها را از گفتار زشت و خوردن حرام باز ندارند کاری بسیار زشت است."

چگونگی توبہ شخص رشوه خوار:

رشوه در اسلام حرام و از گناهان کبیره محسوب میشود، زیرا خوردن مال مردم حرام است که خدای متعال در مورد می فرماید:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾ البقرة: ۱۸۸
یعنی: «و اموالتان را در بین خود به ناحق مخورید».

در حدیث مبارک نیز آمده است: (لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم الراشع)

والمترشی) رسول اکرم صلی الله علیه وسلم شخص رشوه دهنده و رشوه گیرنده را لعنت کرده است.

بر کسی که رشوه خواری می کند یا رشوه می دهد، واجب است توبه کند، و برای همیشه دست از این گناه کییره بردارد، و با خدایش عهد کند که بار مرتکب آن نخواهد شد، امید است الله متعال گناهش را ببخشد که او بسیار توبه پذیر و مهربان است و توبه گاران را دوست دارد. و اما اگر توبه کرد، بر رشوه خوار لازم است تا اموال کسب شده را به صاحبانشان بازگرداند که به تفصیل آن را بیان می داریم:

۱- اگر رشوه دهنده، آن پول را برای رسیدن به حق خود، یا دفع ظلم داده باشد؛ در آنصورت بر رشوه خوار که توبه کرده لازمست پول وی را پس دهد، زیرا مال او را به طریقه باطل، ستم و از روی تجاوز گرفته است. و اگر دسترسی به صاحب آن پول مقدور نبود یا آدرس آن شخص مشخص نبوده یا فوت کرده بود، و یا ورثه اش را شناسد، در آخرین مرحله بعد از بررسی و پرس و پال اگر موفق نشد پول را مستقیماً یا از طریق واسطه به صاحبش یا ورثه اش تحویل دهد، در غیر آن می تواند آن مال را بنام و نیت صاحبش صدقه دهد.

۲- اگر رشوه دهنده آن پول را برای رسیدن به چیزی داده باشد که به نسبت وی حق نبوده یا ناحق بوده، و یا برای ظلم به دیگران بوده و یا امثال اینها.

علامه ابن قیم می گوید: «اگر کسی به او مبلغی برای انجام حرام داد؛ مثلاً برای زنا یا نواختن موسیقی و یا خرید شراب و برای شهادت دروغین و امثال اینها، و سپس توبه کرد (یعنی زناکار یا فروشنده شراب و شاهد دروغین و نوازنده.. توبه کردند) و آن مبلغ همچنان نزدش باشد؛ در آنصورت

گروهی از علماء گفتند: توبه کننده باید آن مبلغ را به صاحبش بازگرداند، زیرا آن مال صاحبش است درحالیکه آن مبلغ را به اذن شارع کسب نکرده، و یا در مقابل منفعت مباحی از صاحبش دریافت نکرده است.

گروهی دیگر از اهل علم گفتند: «توبه از هر گناهی واجب است؛ اگر گناه بین بنده و خداوند متعال باشد و به حق الناس تعلق نداشته باشد، دارای سه شرط است: اول، بریدن از گناه و ترک آن؛ دوم، پشیمانی از انجام دادن آن؛ سوم، برنگشتن همیشگی به گناه. و اگر یکی از شروط سه گانه انجام نشود، توبه صحیح نیست.»^۷

و اگر گناه به انسانی تعلق داشت، (در حق یک انسان بود) دارای چهار شرط است: سه شرط بالا، و چهارم: از حق آن شخص، بری و پاک شود و شخص، او را حلال کند؛ بدین معنی که اگر آن حق، مال یا مانند آن باشد، آنرا به او پس دهد، و اگر حد قذف و بهتان یا مانند آن است، تمکین او را به دست آورد (خود را برای حد آماده کند و بپذیرد) یا طلب عفو کند و اگر پشت سر، از او بدی گفته و غیبت کرده است، از او حلالیت بطلبد.»^۸

رشوه در قالب هدیه

از آنجایی که رشوه خواری یک عمل زشت، نامشروع و غیر قانونی بوده و در عرف عامه مردم نیز به عنوان یک امر نامطلوب و غیر اخلاقی شناخته شده است، بیشتر تحت عناوین دیگری مثل: شیرینی، حق الزحمه، پول چای و هدیه از آن یاد می شود و رشوه گیرنده با تغییر نام و عنوان، زشتی و قباحیت عمل خویش را به زعم خود می پوشاند؛ در حالی که تغییر نام و عنوان، در ماهیت نامشروع رشوه، تأثیری ندارد و زشتی آن را دگرگون نخواهد کرد. چنانچه در حدیثی به این روایت آمده است:

عن ابی أمامة عن النبی صلی الله علیه وسلم قال «من شفع لأخیه فأهدی له هدیه علیها فقبلها، فقد أتى باباً عظیماً من أبواب الربا»^۹

ابی أمامه از رسول کریم ﷺ روایت می کند که فرمود: «کسی که برای برادرش شفاعت نماید و او در بدلش هدیه بدهد و او نیز آنرا بپذیرد، به تحقیق آماده کرده خود را به دروازه از دروازه های بزرگ ربا "و در حدیثی که ابن عابدین در کتاب خود از کتب حدیث آورده است، نقل می کند: رسول گرامی اسلام ﷺ مردی را برای جمع آوری مالیات، مأموریت داد. آن شخص بعد از مدتی، خدمت پیامبر ﷺ رسید و اموالی را که به عنوان مالیات جمع آوری کرده بود، به پیامبر ﷺ تقدیم کرد و مقداری را به عنوان اینکه به شخص خودش هدیه شده بود، پیش خود نگه داشت.

پیامبر اکرم ﷺ خیلی ناراحت شد و بالای منبر رفت و فرمود:

((مَا بَالُ الْعَامِلِ نَبَعْتُهُ عَلَى أَعْمَالِنَا يَقُولُ هَذَا لَكُمْ وَ هَذَا أَهْدَى لِي فَهَلَا جَلَسَ فِي قَعْرِ بَيْتِهِ أَوْ فِي بَيْتِ اللَّهِ يُنْظَرُ لِيَهْدِي أَمْ لَا وَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَأْخُذُ أَحَدٌ مِنْهَا شَيْئاً إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَخْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ)).

می شود کارگزار ما را! که او را برای انجام کاری مأمور می کنیم، می گوید: این برای شما و این هم به من هدیه شده است! چنین شخصی اگر در خانه اش و یا در خانه خدا می نشست، آیا کسی به او هدیه می داد؟ قسم به خدایی که جانم در دست اوست! کسی چیزی از آن (هدایا) را نمی گیرد، مگر آنکه روز قیامت آن را به گردنش آویزان شده و آن را حمل می کند.»^{۱۰} ادامه دارد...

مآخذ:

- ۱- نیل الاوطار، ج ۵ ص ۳۶۲. بیخ
- ۲- مسند احمد ۲/ ۳۸۷.
- ۳- فتح الباری ۵/ ۱۰۳.
- ۴- سنن ابو داؤد (۳۸۵۰).
- ۵- ابو داؤد (۳۸۵۰).
- ۶- ابو داؤد (۳۵۸۰) و ترمذی ۱۳۳۷ و ابن ماجه (۲۳۱۳) و صححه الألبانی فی "۷- ریاض الصالحین ص ۳۳.
- ۸- ریاض الصالحین، ج ۱ ص ۳۴.
- ۹- ابو داؤد ۳۵۴۱ مسند احمد ۵/ ۲۶۱.
- ۱۰- حاشیه ابن عابدین، ج ۱، ص ۵۶.

حسد پېژندنه؛ ډولونه او زیانونه یې

شمس الحق مدنی

شوی وي او حاسد ته د دې نعمت حصول هم وشي **الثالثة**: تمني حصوله علی مثل النعمة التي عند المنعم عليه حتی لا يحصل التفاوت بينهما فاذا لم يستطع حصوله عليها تمني زوالها عن المنعم عليه، د هغه نعمت د ترلاسه کولو هیله کول چې منعم باندې شوی وي ان تر دې چې د دواړو تر منځ هېڅ فرق رانشي، که چیرې د دې نعمت د حاصلیدو وسه یې ونه ورسیري نو دی هیله لري چې بل نه دې هم دا نعمت زایل شي.

الرابع: تمني حصوله علی مثل النعمة التي عند المنعم عليه من غير ان تزول عنه ويسمى حسداً مجازاً، د هغه نعمت د ترلاسه کولو هیله کول چې منعم باندې شوی وي بغیر له دې چې منعم نه دې دا نعمت زایل شي دې ته مجازاً حسد ویل کیږي.

د حسد زیان: د حسد زیان همدا چې حاسد په متعال رب باندې هر وخت بد گمانه وي، د ده فکر پر غلطې خوا باندې کار کوي د ده قول او عمل شپه او ورځ په متعال رب د بدگمانۍ او بې

کوي او وینه ترې څښي همداسې حسد هم له حسد کونکي سره همداسې عمل کوي او په اصطلاح کې د هغه نعمت له منځه وړلو ته وايي چې متعال رب په بل چا باندې کړی وي او حاسد زړه ورته تنگ کړي چې متعال رب ولې دا نعمت په ده باندې کړی دی او ددغه نعمت له منځه وړلو ته ملا تړل حسد ویل کیږي. حاسد انسان دا غواړي چې دا نعمتونه فقط زما لپاره دي وي بل دې ترې په بشپړ ډول محروم وي زما په اند د حسد جامع تعریف که داسې وشي نو بهتره به وي چې حاسد انسان د بل د نعمتونو د ختمولو ډیره هیله لري که څومره هم دده لپاره په دې کار کې ډیر مشقت او خواري هم وي.

علماوو د حسد څلور مرتبې ذکر کړي: **الاولی**: تمني زوال النعمة عن المنعم عليه ولو لم تنتقل للحاسد، د هغه نعمت د زوال هیله کول چې په چا باندې شوی وي که څه هم دا نعمت حاسد ته منتقل نه شي **الثانية**: تمني زوال النعمة عن المنعم عليه و حصوله عليها، د هغه نعمت د زوال هیله کول چې په منعم باندې

د اسلام مقدس دین د بشري ټولنې هېڅ ښه او بده کړنه پټه نه ده پرېښې او د انسانانو د هدایت او لارښوونې لپاره رالېږل شوی د الله کتاب او نبوي احادیث انسانانو ته د نیکیو او بدیو ارزښت او قباح وړپه ښه کړی دی او د عقل خاوندان بیا د همغو په چوکاټ کې خپل ژوند او دنیوي تگلاره تعقیبوي، لکه څنګه چې په دنیا کې نیکی د حسناتو په تله کې ارزښت لري همدا ډول بدۍ هم د سیئاتو په ترازو کې زیان لري، خو ددې لپاره چې مسلمانان له زیانونو نه وژغورل شي او اخروي ګټه یې په برخه شي نو علماء مسئولیت لري چې د امر بالمعروف او نهی عن المنکر مسئولیت په ښه توګه اداء کړي، په دې لیکنه کې د کینې او حسد په اړه د قرآن او نبوي ارشاداتو په رڼا کې بحث کوو.

د حسد لغوي او اصطلاحی معنا: د ځینو علماوو په نزد حسد د حسد نه اخیستل شوی دی چې معنا یې کټمل راځي لکه څنګه چې کټمل د انسان بدن زخمي

عدالتی باندې اظهار کوي د حاسد انسان سوچ او فکر د اصلاح کامیابی نه محرومه وي د خپلې راتلونکې جوړولو پر ځای هر وخت له خفگان او فکرونو سره مخ وي هغه څوک چې متعال رب په خپلو خوږو نعمتونو نازولی دی؛ دا حاسد انسان هغه هر وخت مجروح کوي او زیان ورته رسوي، له ذلت سره یې مخ کوي د دې په اړه مورتې متعال رب په قرآن کریم کې تعلیم راکړی چې د حاسد له شر نه په متعال رب سره پناه وغواړئ، ورپسې متصل یې دا الفاظ هم زیات کړي چې زه په چا سره پنا غواړم هغه په ټولو غالب دی او د ده قدرت او اقتدار پر ټولو باندې دی، د دې شر خالق همدا متعال رب دی هیڅ یو شی دده د قدرت او علم له دایرې څخه بهر نه دی، حاسد دې د لږ وخت لپاره فکر وکړي هغه رب چې د فرشتو او پیرانو په مخکې انسان ته اهمیت ورکړ او د اشرف المخلوقات درجه یې ورکړه، له ده سره هیڅ کار لرل په کار نه دي، د ده عزت باید کم احساس نه شي.

د حسد په اړه قرآني آیاتونه:

﴿وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّوكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقُّ﴾ البقرة: ۱۰۹

ژباړه: ډیر اهل کتاب دا خوښوي چې که وتوانېږي چې تاسې له ایمان راوړلو وروسته بېرته کافران کړي او دوی دا کار د هغې کینې له امله کوي چې د ځان له خوا یې له تاسې سره لري او حقیقت دا دی چې دوی دا هر څه وروسته له دې کوي چې حق ورته ښه نه ورايه ښکاره شوی دی په بل ځای کې متعال رب فرمایي:

﴿أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ أَتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا﴾ النساء: ۵۴

ژباړه: آیا کینه کوي دغه يهودان له خلکو سره په هغه څه کې چې متعال رب دوی ته له خپله فضله ورکړي دي، نو په تحقیق سره موږ دابراهيم اولاد ته کتاب او حکمت ورکړی دی، مونږ دوی ته لویه پاچاهي ورکړې ده. په پورته مبارکو آیتونو کې متعال رب د يهودو د سرکشی او تمر د لامل حسد گڼلی، اهل کتاب سره له دې چې د رسول اکرم ﷺ او قرآن کریم په حقانیت ښه پوهېدل خو بیا یې هم په هغو باندې له ایمان راوړلو انکار وکړ ځکه چې يهودانو ځانونه د بنو اسحاق اولادونه گڼل او هیله من وو چې د تل په څېر به نبي له دوی څخه ټاکل کېږي نوله همدې امله یې په بنو اسماعیل عربو کې د نبي ټاکل نه لورېدل. همدغه لورینه او ځان د ټولو نعمتونو مستحق گڼل وو چې دوی یې بالاخره کفر ته مخ کړل، رسول اکرم ﷺ او صحابه کرامو ته له هیڅ ډول ځور او کړاو وړ رسولو ډډه نه کوله د همدې کینې له امله یې ځانونه د دوزخ کندی ته په لوی لاس ور وغورځول.

د حسد په اړه احادیث: حسد او کینه داسې یو بد عادت دی چې د دې په مذمت کې گڼ شمېر احادیث راغلي دي، دا خو ظاهره خبره ده چې حسد د محسود په نعمت باندې کیږي، متعال رب چې څوک یو نعمت باندې ونازوي نو دویم کس چې دا نعمت وگوري حتماً ښه پرې نه لگيږي دي ته حسد وايي. «عن أنس بن مالك رضي الله عنه، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لا تباغضوا، ولا تحاسدوا، ولا تدابروا، وكونوا عباد الله إخواناً» متفق عليه

ژباړه: له انس ﷺ روایت دی چې رسول اکرم ﷺ فرمایي تاسو له یو بل سره بغض مه کوئ، یو بل سره حسد مه کوئ، یو بل ته

بد تدبیرونه مه نیسئ او د متعال رب بندگان او وروڼه شی.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ، فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ. أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ.

ژباړه: د ابوهريره ﷺ نه روایت دی چې رسول اکرم ﷺ فرمایي ځان له حسد څخه وساتئ ځکه چې حسد نیکي داسې خوري لکه څنگه چې اور لرگي خوري. حضرت علامه ملا علی قاري ﷺ د دې حدیث په تشریح کې لیکلي دي، تاسو د مال او دنيوي عزت او شهرت کې د چا سره له حسد نه ځان وساتئ، حاسد د حسد په کولو سره ناست وي چې د ده نیکيانې د دې له کبله ختمیږي لکه څرنگه چې اور لرگيو لره خوري د مثال په ډول حاسد د محسود په حسد کې هر وخت بوخت وي چې د دې له کبله د ده نیکيانې محسود ته حواله کیږي په نتیجه کې د محسود په نعمتونو کې او د حاسد په نقصاناتو زیاتوالي راځي (مرقات الفاتح) مفسر شهیر حکیم الامت مفتي احمدیار خان ﷺ د دې حدیث لاندې لیکلي دي چې حسد او بغض دا ذریعه جوړیږي د نیکیانو بربادولو لپاره د حاسد نیکیانې همداسې په دې کار سره ختمیږي د حاسد نیکیانې محسود ته ځي دی تش لاس پاتې کیږي باید فکر وکړو چې د ارتداد او کفر نه ماسوا یوه

گناه هم نیکیانې نه بربادوي باید ووايم د نیکیانو سره گناهونه ښل کیږي متعال رب فرمایي:

﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ هود: ۱۱۴

ژباړه: بې شکه نیکیانې گناهونه ږنگوي.

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بَنِيَّ إِنَّ قَدَرْتَ أَنْ تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ وَلَيْسَ فِي

قَلْبِكَ عَشْراً لِّأَحَدٍ فَأَفْعَلَ ثُمَّ قَالَ يَا بَنِيَّ
وَذَلِكَ مِنْ سُنتِي وَمَنْ أَحَبَّ سُنتِي فَقَدْ
أَحَبَّنِي وَمَنْ أَحَبَّنِي كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ.

رواه الجامع ترمذی

د انس رضی الله تعالی عنه نه روایت چې رسول اکرم ﷺ راته ویل ای زویه تر خپل توانه داسې سهار او ماښام د ځان سره ولره چې د هیڅ کس سره هم په زړه کې حسد ونه لرې او ای زویه دا کار زما د سنتو څخه دی که څوک زما د سنتو سره مینه لري هغه اصلاً زما سره مینه لري که څوک زما سره مینه لري نو هغه به زما سره په جنت کې وي.

د حسد مختلف ډولونه:

۱. د چا په یو ښه شي سره سوزیدل لکه ښې کپړې، ښه کور، موبایل، کار همداسې د ژوند نور ښه شیان هم راځي.
۲. د چا په ښه اوصافو سره حسد کول لکه ښه شکل او صورت، شخصیت همداسې نور.
۳. د چا په باطني خصوصیاتو باندې حسد کول لکه تقوا، ښه اخلاق، عزت، غیرت، مینه همداسې نور.
۴. د چا په مال او ارتقاء سره سوزیدل لکه کاروبار، لوړ تعلیم، ښه دنده همداسې نور.

۵. د چا په اولاد سره حسد بالخصوص نرینه اولاد یا د اولاد په ترقی سره سوزیدل.
۶. د چا په شهرت، عزت او استعداد باندې حسد کول.
۷. د چا په ښه صحت، اطمینان، خوشالی او راحت باندې حسد کول.
۸. اجتماعي معاملاتو باندې د ترقی په پار سوزیدل لکه د

قومونو ملکونو د بربادۍ په لور امید ساتل.

۹. له دې ماسوا نور هم لامحدود د حسد لاملونه شته چې حاسد یې ډیر ښه پیژندلی شي.

د حسد په اړه د علماوو اقوال: امام ابن عیننه رحمته الله علیه فرمایي حسد هغه لومړۍ گناه ده چې په آسمان کې د متعال رب نا فرماني ورباندې شوې ده یعنې شیطان د آدم عليه السلام سره حسد پرې وکړ او همدا لومړۍ گناه ده په ځمکې باندې د متعال رب نافرمانی ورباندې شوې ده یعنې د آدم عليه السلام د زوی سره خپل ورور حسد وکړ او هغه یې قتل کړ (المجالسة و جواهر العلم) امام اصمعي رحمته الله علیه فرمایي: چې ما ښو غذره نامي قبيله کې یو اعرابي کوچی وکوت چې د هغه ۱۲۰ کاله عمر و ما له هغه وپوښتل چې د دومره اوږد عمر راز څه دی هغه راته په ځواب کې و ویل چې حسد مې پرېښود ځکه تر اوسه ژوندی يم (المجالسة و جواهر العلم) رجاء بن حیوة رحمته الله علیه فرمایي: څوک چې مرگ ډیر یادوي هغه حسد او خوشالي پریردي (حلیة الاولیاء) سفیان بن عیننه رحمته الله علیه فرمایي: حسد له کینې څخه راوتلی دی چې تعبیر ترې په شر سره کیږي او کینه په کې پاتې کیږي او په چا کې چې د حسد ذره هم وي هغه سلامت نه پاتې کیږي (حلیة الاولیاء) مقصد دا دی چې حسد، کینه او بغض داسې روحاني امراض دي لومړی خو انسان نیکو خوا ته نه را جلبوي بلکې کوم نیک اعمال یې چې کړي وي هغه ضایع کوي او همداسې ورو ورو انسان د نیکو اعمالو نه لرې کوي په گناهونو کې یې ګیروي او متعال رب ترې د نیکو اعمالو توفیق اخلي بیا یو نیک عمل هم نه شي کولی.

د حسد د علاج طریقه: د دې زیانو په

اړه فکر کول په کار دي چې د حسد له کبله ذهن او روح ته رسیږي حسد کونکی مدام غمزده وي ځکه د نورو لپاره نعمتونه مدام او بې شماره وي نو لهذا سړی له دې کبله د پریښانی او ناهیلۍ په اور سوځي د دې زیانونو په اړه فکر کول په کار دي چې معصومینو علیهم السلام د حاسد د دین او آخرت په اړه بیان کړی دی د مثال په ډول حسد د دین آفت دی، حسد ایمان ختموي، حسد د متعال رب د ولایت او دوستۍ نه د وتلو سبب ګرځي، حسد د متعال رب د کارونو سره دښمني ده، حسد د عبادت او د توبې شفاعت د نا قبلیدو موجب ګرځي، حسد د گناهونو جرړه ده داسې ذهن جوړول په کار دي چې د حسد سره متناقض وي یعنې د باطني بدۍ په بدل کې پاکي د زړه وسعت پیدا شي د ذلت او حقارت په بدل کې د نفس عزت تکریم ته وګورئ د ځان ستایلو په بدل کې، تواضع پیدا شي، دښمني په دوستۍ سره بدله کړئ، د حسد د غوښتنې خلاف عمل وکړئ د خفګان په بدل کې، خوشالي او د بداخلاقی په بدل کې ښه اخلاق د بد ویلو په بدل کې ستاینه غوره کړئ داسې د ژوند طرز العمل اختیار کړئ چې د محبت باعث وګرځي د حسد تر ټولو ښه علاج دا دی چې د حاسد لپاره باید د خیر دعا وکړای شي که څه هم دا ډیر تریخ غږ دی مګر دواړو ته ډیره ګټه لري.

لنډه دا چې حسد او کینه داسې عادلانه ده چې لومړی خپل خاوند (حسد کونکی) له منځه وړي.

فضایل و روش صف بستن در نماز

قسمت اول

عبدالحق حبیبی صالحی

در شریعت اسلامی نماز جماعت به خود روش ویژه‌ای دارد که به صف بستن اقامه می‌گردد. این روش صف بستن اهمیت مهمی در نماز دارد و دارای فضایی در شریعت اسلامی است؛ از این جهت پیامبر اکرم ﷺ به هنگام اقامه نماز به صف‌ها و درستی آن توجه جدی می‌کردند و حتی خلفای راشدین، اشخاصی از صحابه کرام را برای کنترل و راست کردن صف‌های نماز تعیین می‌کردند و ایشان برای تحقق این هدف در صف‌ها می‌گشتند. پیامبر ﷺ راستی و درستی صف‌ها را باعث درستی و راستی دل‌های مؤمنین و کجی آن را باعث کج شدن دل‌های مؤمنین در زندگی اجتماعی‌شان خواندند.

اما امروز مسلمانان در مجموع، حتی امامان جمعه و جماعات، هنگام ادای نماز جماعت به درستی و راست بودن صف‌ها توجه ندارند، کمی‌ها و کاستی‌های فراوانی در صف نماز هایشان دیده می‌شود که طبق فرموده رسول اکرم ﷺ راستی و کجی آن قطعاً در زندگی اجتماعی‌شان تأثیرگذار است.

در این نوشته به همین مسأله پرداخته

شده، فضایل و روش‌های صف بستن در نماز بیان شده و به کمی و کاستی‌های که در این مورد در عمل مسلمانان وجود دارد، اشاره شده است.

صف از نگاه شریعت

برای ادای نمازهای فرضی از طرف شریعت نوعی نظام اجتماعی به طریقه صفوف و شکل جماعت را در بر می‌گیرد تعیین گردیده است.

رسول اکرم ﷺ این شیوه و طریقه را تعلیم فرمودند که: مردم صف بسته برابر ایستاده شوند، این روش برای ادای نماز بسیار احسن و سنجیده است بهتر از آن صورتی وجود ندارد، به خاطر تکمیل، آن حضرت ﷺ تأکید می‌فرمودند: صف‌ها به‌طور کامل راست گرفته شود (هیچ احدی نباید نه یک اینچ پیش و نه یک اینچ پس باشد)، اولاً باید صف اول تکمیل باز صف دوم، افتتاح شود اما صاحبان علم و فضل، باید در صف اول پشت سر امام ایستاده شوند، بچه‌ها و نابالغان در آخر صف بگیرند، امام از همه یک صف پیشتر در وسط صف اول ایستاده شود و منظور از این همه امور نظم و ترتیب و تکمیل جماعت می‌باشد که

آن را به نحو احسن مؤثر است انجام دهد.

رسول اکرم ﷺ به مرتب کردن صفوف عملاً شخصاً اهتمام کرده‌اند و در مواقع متعدد آن را به امت تلقین و تعلیم کرده‌اند و ثواب آن را بیان فرموده تشویق برانجام آن کرده‌اند، کسانی را که در این مورد بی‌اعتنائی و بی‌پروائی می‌کردند شدیداً تنبیه و از عذاب الهی بر حذر می‌داشتند.

از حضرت عمر منقول است که او یک نفر را موظف می‌کرد تا صفوف را راست و برابر کند و تا زمانی که ایشان خبر نمی‌دادند که صف‌ها راست و برابر شده است تکبیر نمی‌گفتند.

و حضرت عثمان و حضرت علی رضی الله عنهما نیز این چنین می‌کردند و می‌فرمودند: «استووا صفوفکم» صف‌های تان را راست و برابر کنید؛ و حضرت علی رضی الله عنه می‌فرمودند: «فلان شخص کمی پیش ایستاده شو و فلان کمی پس» و این چنین به راست و برابر ایستادن نماز گزاران در صف‌ها تأکید و تنبیه

می کردند.^(۱)

حکم تنظیم کردن صفوف

برابری صف‌ها از آن سنت‌های نماز است که حسن و کمال نماز بر آن موقوف است، علامه ظفر احمد عثمانی رحمته می‌فرماید: از ظاهر سخن ائمه احناف معلوم می‌شود که برابر کردن صفوف در نماز سنت مؤکد است، زیرا ترک آن را مکروه گفته‌شده و مراد از کراهت مطلقه کراهت تحریمی است و ظاهر است که ترک سنت مؤکد مکروه تحریمی گفته می‌شود نه ترک مطلق سنت. علامه شامی رحمته کراهیت تحریمی را تصریح کرده‌اند و ملا علی قاری رحمته در مورد می‌فرمایند: بنابر وعید شدیدی که در مورد بیان‌شده است دلالت به اهمیت و مؤکدیت آن دارد طوری که حافظ ابن حجر در کتاب الزواجر ترک تسویه (برابر نکردن صف‌ها) را در زمره گناهان کبیره شماریده‌اند.^(۲)

به هر صورت جای تأسف است! به مانند بسیاری از چیزهای دیگر در این باره نیز کوتاهی و غفلت ما عام شده است و به آن اعتناء نمی‌ورزیم، توجه شما را به احادیثی چند در باره اصلاح صفوف می‌خواهم.

اهمیت برابر کردن صف و تأکید به آن

از حضرت انس رضی روایت شده که رسول اکرم صلی فرمودند: ای مردم! صفوف نماز را برابر بگیرید، زیرا برابر کردن صفوف از شرایط ادای نماز است.^(۳)

و در روایتی از مسلم آمده که: برابر کردن صفوف از جمله کمال نماز است.^(۴)

در سنن ابو داود و غیره از طریق حضرت انس رضی روایت شده که هنگامی که رسول اکرم صلی برای اقامه نماز می‌ایستادند اول به سمت راست خود نگاهی

کرده می‌فرمودند: برابر ایستاده شوید و صفوف تان را راست کنید، سپس به سمت چپ خویش روی آورده می‌فرمودند: برابر ایستاده شوید و صفوف تان را راست بگیرید،^(۵)

از این حدیث و احادیث دیگر معلوم می‌شود که رسول اکرم صلی بخصوص در هنگام قیام برای نماز به برابر کردن صف‌ها چه قدر اهتمام و تأکید می‌کردند، روی این منظور در بعضی کتاب‌ها نوشته‌اند که امام به سمت راست و چپ خود نگاه کرده باز در نماز جماعت شروع کند.

اما حالت بسیاری از ائمه مساجد ما بسیار اسفبار و رنج‌آور است، خداوند توفیق عمل و اصلاح نصیب ایشان فرماید، زیرا آن‌ها در این باره هیچ توجهی ندارند و هنگامی که در محراب ایستاده می‌شوند یک‌بار هم به پشت خود نگاه نمی‌کنند که صف‌ها چگونه است و مردم چگونه ایستاده‌اند!

از حضرت نعمان بن بشیر روایت است که رسول اکرم صلی صفوف ما را چنان راست و برابر می‌کردند گویا با آن تیرها را راست می‌کنند تا آن وقت که پنداشتند ما مقصودش را فهمیده‌ایم که چگونه باید صف بسته کنیم، یک روز از بیرون آمده بر جای نماز ایستادند تا نماز را شروع کنند و نزدیک بود که تکبیر گفته شود و نماز را آغاز کنند، دیدند که مردی سینه‌اش از صف بیرون برآمده، آنگاه فرمودند: ای بندگان خدا! صف‌های خود را راست و برابر کنید و اگر نه خداوند متعال در میان شما حتماً اختلاف خواهد انداخت.^(۶)

تبصره: چون تیرهای جنگی اعراب نهایت راست می‌بود، لذا برای بیان کردن راست بودن و برابر بودن یک چیز، به‌طور مبالغه می‌گفتند: «به‌وسیله آن تیرها را راست می‌کنند»، غرض راوی حدیث از

از این جهت پیامبر اکرم صلی به هنگام اقامه نماز به صف‌ها و درستی آن توجه جدی می‌کردند و حتی خلفای راشدین، اشخاص را از صحابه کرام را برای کنترل و راست کردن صف‌های نماز تعیین می‌کردند و ایشان برای تحقق این هدف در صف‌ها می‌گشتند. پیامبر راستی و درستی صف‌ها را باعث درستی و راستی دل‌های مؤمنین و کجی آن را باعث کج شدن دل‌های مؤمنین در زندگی اجتماعی‌شان خواندند.

این جمله این است که آن حضرت در برابری صف آن قدر کوشش می‌کردند که احدی به مقدار اندکی هم پس و پیش نمی‌بود؛ و رسول اکرم صلی هنگامی که سستی و بی‌توجهی آن شخص را دیدند در حال غصه و خشم خویش را اظهار کردند که: اگر در راست کردن و برابر کردن صف کوتاهی و بی‌توجهی می‌کنید خداوند در کيفر و سزا این عمل در میان شما اختلاف را پدید می‌آورد. قابل ذکر است که در این زمان غفلت و بی‌پروایی که از مردم در باره‌ای صف‌ها دیده می‌شود، شکی نیست که یکی از علت سزا و کيفرهای اختلافات موجوده امت اسلامی همین بی‌توجهی‌شان نسبت به راست بودن صف‌ها بوده باشد.

۴۶- از حضرت ابو مسعود انصاری روایت است که نبی کریم (هنگام ایستادن در نماز جماعت) (به‌منظور برابر کردن صفوف ما) بر شانه‌های ما دست کشیده می‌فرمودند: «برابر و راست بایستید، پس و پیش ایستاده نشوید تا خدای ناکرده دل‌های شما باهم دچار اختلاف نشود و باید کسانی که عالم و هوشیار هستند پشت سر من متصل ایستاده شوند و باز کسانی که در این وصف با آن‌ها نزدیک‌اند و باز کسانی

که به گروه دوم در این رتبه نزدیک اند.»^{۷۹}

در این حدیث مبارک علاوه از برابر کردن صف‌ها مسأله دیگری نیز بیان گردیده و آن اینکه کسانی پشت سر امام ایستاده شوند که از لحاظ عقل و دانش بر دیگران امتیاز دارند و به این ترتیب بعد از آن کسانی که در رتبه دوم و بعداً کسانی که در رتبه سوم قرار دارند، ظاهر است که این ترتیب طبیعی هم است که افراد ممتاز، باصلاحیت، اصحاب وقار، فضلا، برحسب رتبه و مقامشان پشت سر امام قرار گیرند، اول این که بنابر قدر و منزلتشان، دوم اگر ضرورت به فتحه و یا خلیفه گرفتن شود، بدون درنگ شخص لایق امامت فوراً میسر شود و در صورت ضرورت به فتحه، فتحه درست ارایه شود.

از حضرت نعمان بن بشیر^{۸۰} روایت است که معمول رسول اکرم^{۸۱} چنین بود وقتی که برای نماز ایستاده می شدیم، نخست صفوف ما را درست و برابر می کرد و چون صف‌ها برابر می شد تکبیر گفته به نماز شروع می کردند.^{۸۲}

از حضرت انس^{۸۳} روایت است که گفت: نماز بر پا شد و رسول اکرم^{۸۴} به طرف ما روی آورده فرمودند: صفوف خود را برابر و راست نموده باهم پیوسته ایستاده شوید، که من در حال شمارا در پشت سرم می بینم.^{۸۵}

و در روایتی از امام بخاری آمده: و یکدیگر ما شانه‌اش را به شانه‌ای رفیقش و پایش را به پای رفیقش می چسپاند.^{۸۶}

هدف این است که نمازخوانان نزدیک باهم ایستاده شوند، حتی که شانه‌ها به شانه‌ها و پاها به پاها یکدیگر بچسپند تا اینکه در میان نمازگزاران فاصله‌ی باقی نماند.

از حضرت عبدالله بن عمر روایت است که رسول اکرم^{۸۷} فرمودند: «صفوف تان را راست و برابر کنید و شانه‌ها را باهم برابر کرده خالی گاه‌ها را پر کنید و در برابر بازوهای برادرهایتان نرم باشید و برای شیطان خالی گاه نگذارید و کسی که صف را پیوسته و وصل کند، خداوند او را پیوست می‌دارد، یعنی بر او رحمت نازل می‌کند و کسی که صفی را قطع کند، خداوند از او قطع و می‌برد، یعنی او را از رحمتش دور می‌کند.»^{۸۸}

از حضرت انس^{۸۹} روایت است که رسول اکرم^{۹۰} فرمودند: «صفوف خود را پیوست کنید و آن‌ها را نزدیک بگیرید، گردن‌های خود را برابر کنید، قسم به ذاتی که جانم به دست قدرت اوست، شیطان را می‌بینم که از خالی گاه‌های صف مانند حذف (گوسفند سیاهی کوچک در یمن است و یا بره) داخل می‌شود.»^{۹۱}

از حضرت ابوهریره^{۹۲} روایت است که رسول اکرم^{۹۳} فرمودند: «امام را در بین قرار داده خالی گاه‌ها را پر کنید.»^{۹۴}

در این احادیث مبارک علاوه از راست و برابر کردن صفوف راهنمایی دیگری بیان شده و آن اینکه: شانه‌ها، پاها و گردن‌ها را باهم دیگر برابر کرده شود، چه این برابری سبب برابر شدن و راست شدن صف‌هاست و خالی گاه‌ها و گشادگی‌های میان صف‌ها را نیز پر و بند کرده شود، زیرا شیطان از آن خالی گاه‌ها و گشادگی‌ها داخل شده در نتیجه وسوسه‌هایش نماز، نمازگزار را خراب می‌کند.

جای بسیار تأسف است که مانند بسیاری از مسائل در این مسئله نیز کوتاهی و بی‌توجهی جنبه عمومی پیدا کرده حتی از علماء و ائمه بزرگ مساجد که گمان چنین بی‌توجهی در حق آن‌ها برده نمی‌شود، این تقصیر سر می‌زند.

پس با توجه به هشدارهای شدیدی که در این زمینه آمده بر ائمه مساجد لازم

است که در عملی ساختن تسویه صفوف (برابر کردن صف‌ها) پیش از شروع در نماز اهتمام کنند تا از یک طرف به سنت پیامبر و طریقه خلفای راشدین عمل شود و از طرف دیگر به قول ابن حجر از ارتکاب گناه کبیره و به قول علامه ابن الهام از ارتکاب حرام یا مکروه تحریمی مصون بمانند و از جانب دیگر رحمت خداوند شامل حال همه ما شده و نمازهای ما کامل شوند.

فضیلت صف اول

از حضرت ابوهریره^{۹۵} روایت شده که رسول اکرم^{۹۶} فرمودند: «اگر مردم بدانند که در آذان و صف اول چه قدر ثواب است و باز نیابند آن‌ها را مگر از طریق قرعه اندازی، حتماً برای دریافتن آن قرعه اندازی می‌کنند.»^{۹۷}

این حدیث مبارک اهمیت خاص صف اول را اشعار به آن می‌کند، قرعه اندازی در چیزها و جایی انداخته و کرده می‌شود که بسیار دارای اهمیت باشد و در این حدیث، پیامبر^{۹۸} فرموده‌اند که: اگر به قرعه اندازی در صف اول هم میسر شود برای آن آماده خواهند شد، پس معلوم شد که ثواب آن از حساب زبان و قلم بیش است.

از حضرت ابو امامه باهلی^{۹۹} روایت است که رسول اکرم^{۱۰۰} فرمودند: «خداوند بر صف اول رحمت می‌فرستد و فرشتگان به او دعای رحمت می‌کنند، بعضی از صحابه گفتند: ای رسول

اکرم^{۱۰۱}! بر صف دوم هم؟

فرمودند: بر صف اول رحمت می‌فرستد و فرشتگان بر او دعای

رحمت می‌کنند، باز گفتند: بر صف دوم هم؟ آن حضرت بار

سوم همان سخن اولی را تکرار کرد، باز عرض شد: بر صف دوم

هم؟ تا اینکه بار چهارم فرمودند: بر صف دوم هم.»^{۱۰۲}

از این حدیث هویدا است که مستحق رحمت خاص الهی و دعای فرشتگان او، کسانی هستند که در صف اول قرار دارند، بین صف اول و دوم از نظر ما فاصله بسیار کم دیده می شود ولی نزد خداوند از لحاظ مرتبه فاصله بسیار زیاد دارند پس برای طالب رحمت خداوندی لازم است که تا توان قدرت در صف اول قرار گیرد و صف اول را از دست ندهد، البته گرفتن صف اول در صورتی ممکن است که از همه اول به مسجد برود.

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «بهترین صف های مردان اول آن و بدترین آن آخر آن است.»^{۱۶}

بهترین صفوف مردان صف اول بوده زیرا که به امام نزدیک تر است و قرائت امام را بهتر می شوند و حالات او را مشاهده می کنند و در اولین بار حین نزول رحمت شامل رحمت خداوندی می شوند و بدترین آن صف آخر است زیرا که از این فضائل محروم اند.

از حضرت ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت شده که نبی اکرم صلی الله علیه و آله چون صحابه را دیدند که در صف های آخر قرار دارند به آن ها فرمودند: پیش بیایید و به من اقتداء کنید و کسانی که عقب شماست به شما اقتداء کنند (شما حرکات مرا تعقیب کنید و کسانی که بعدها می آیند حرکات من شمارا تعقیب کنند) گروهی که در آخر قرار می گیرد خداوند همیشه

آنان را در اخیر قرار می دهد (فیصله های الهی طبق نیت های بندگان است اگر قومی در نیتشان ترقی و پیشرفت باشد، خداوند صلی الله علیه و آله آنان را به همان مراتب می رساند و اگر قومی نیت پست داشته باشند و پی شرف در خیالشان نباشد،

همیشه پسمان هستند.)^{۱۷}

از حضرت جابر بن سمره رضی الله عنه روایت شده که گفت: (روزی) رسول اکرم صلی الله علیه و آله برآمده فرمودند: چرا مانند فرشتگان که در بارگاه خدایشان صف می بندند صف نمی گیرید؟ گفتیم: ای رسول اکرم صلی الله علیه و آله! فرشتگان در بارگاه پروردگارشان چگونه صف می بندند؟ فرمودند: صف های اول را مکمل نموده به ترتیب و پیوسته صف می گیرند؛ یعنی به شکلی که در صف خالی گاه باقی نمی ماند.^{۱۸}

در حدیث علاوه از فضیلت صف اول که آن ها به صفوف ملائکه تشبیه داده است، فضیلت و اهمیت پیوست بودن آن هم نیز بیان شده است. باید مردم و نمازگزاران به شکلی صف ببندند که باهم دیگر نزدیک و پیوسته ایستاده شوند در میان صفوف خالی گاه و فاصله باقی نمانند طوری که خداوند در قرآن مجید به عظمت صفوف ملائکه قسم یاد می کند.

از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: نخست صف اول را تکمیل و باز صفی را که نزدیک آن (دوم) است و آنچه نقص می آید در صف آخر باید باشد.^{۱۹}

نمازخوانان نخست صف اول را تکمیل کنند و باز صف دوم را و اگر چند نفری باقی می مانند بعد از آن صف سوم را بگیرند، باید نقص صفوف در آخر آن ها باشد، یعنی صف اول و دوم را ناتمام گذاشته دیگر صف نه بندند و اگر صف ناتمام و ناقص می ماند باید صف آخری باشد.

فضیلت صف دست راست

شروع کردن از طرف راست در هر چیز سنت است. حضرت عایشه رضی الله عنها می فرماید که آن حضرت از طرف راست شروع کردن در هر چیز را خوش

داشتند، حتی که در شانه کردن و پوشیدن کفش هم از طرف راست ابتداء می کردند، بنابر آن به سایر چیزها و آغاز بستن صف ها از طرف راست سنت بوده و علاوه بر آن فضیلت خاصی نیز دارد.

حضرت عائشه رضی الله عنها روایت می کند که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: خداوند و فرشتگان او بر جانب راست صف ها درود می فرستند.^{۲۰}

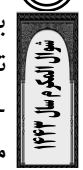
حدیث شریف افاده آنرا می کند که نمازگزاران نخست صف بندی را از طرف راست باید آغاز کنند، زیرا رحمت خداوند و دعای نیک فرشتگان او اول به جانب راست صف ها می رسد، زیرا رحمت الهی بعد از نزول بر سر امام و مقتدی پشت سر او، به نمازگزاران دست راست امام توزیع می شود. ادامه دارد...

مآخذ:

- ۱- محمد ترمذی، السنن، ج ۱ ص ۴۳۹.
- ۲- ابن عابدین شامی، رد المحتار، ج ۱ ص ۵۶۸.
- ۳- ملا علی قاری، مرقاة المفاتیح، ج ۳ ص ۸۴۸.
- ۴- ابوداود سیستانی، السنن ج ۲ ص ۹۰.
- ۵- مسلم نیشاپوری، صحیح مسلم، ج ۱ ص ۳۲۴.
- ۶- ابوداود سیستانی، السنن، ج ۱ ص ۱۸۰.
- ۷- مسلم نیشاپوری، صحیح مسلم، ج ۱ ص ۳۲۴.
- ۸- ابوداود سیستانی، سنن أبي داود، ج ۱ ص ۱۷۸.
- ۹- مسلم نیشاپوری، صحیح مسلم، ج ۱ ص ۳۲۴.
- ۱۰- محمد بخاری، صحیح البخاری، ج ۱ ص ۱۴۵.
- ۱۱- ابوداود سیستانی، سنن أبي داود، ج ۱ ص ۱۷۹.
- ۱۲- ابوداود سیستانی، سنن أبي داود، ج ۱ ص ۱۷۹.
- ۱۳- ابوداود سیستانی، سنن أبي داود، ج ۱ ص ۱۸۲.
- ۱۴- محمد بخاری، صحیح البخاری، ج ۱ ص ۱۴۵.
- ۱۵- مسلم نیشاپوری، صحیح مسلم، ج ۱ ص ۳۲۶.
- ۱۶- احمد بن حنبل، المسند، ج ۳۶ ص ۵۹۷.
- ۱۷- ابوداود سیستانی، سنن أبي داود، ج ۲ ص ۱۶۰.
- ۱۸- مسلم نیشاپوری، صحیح مسلم، ج ۱ ص ۳۲۵.
- ۱۹- ابوداود سیستانی، سنن أبي داود، ج ۲ ص ۵.
- ۲۰- احمد بن حنبل، المسند، ج ۱۹ ص ۳۵۵؛ ابن خزیمه، الصحیح، ج ۱ ص ۷۴.
- ۲۰- ابوداود سیستانی، سنن أبي داود، ج ۱ ص ۱۸۱.

۲۰۵

۳۲

حقوق همسایه در پرتو اسلام

یکی از مهم‌ترین رهنمودهای اسلام در جهت ترویج محبت و تفاهم، تعاون و همبستگی گشاده‌رویی و خیرخواهی در حق همسایگان است.

● قول خداوند متعال است که: ﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ﴾ النساء: ۳۶

«خداوند را بندگی کنید و چیزی را با او شریک نگردانید و به پدر و مادر احسان کنید و به خویشاوندان، یتیمان، درماندگان، همسایه‌ی نزدیک، همسایه دور و دوست همنشین.»

● پیامبر اکرم (ﷺ) فرمودند:

(مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُنِي) [متفق علیه]

(جبرئیل آن قدر درباره همسایه به من سفارش کرد که گمان کردم همسایه از همسایه ارث خواهد برد).

● آنحضرت (ﷺ) فرمودند: (وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ)

(سوگند به الله که هرگز ایمان ندارد، سوگند به الله که هرگز ایمان ندارد، سوگند به الله که هرگز ایمان ندارد)

پرسیده شد: ای رسول الله! چه کسی ایمان ندارد؟

پیامبر (ﷺ) فرمودند: (مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقِهِ) [بخاری]

(کسی که همسایه او از بدی‌هایش در امان نباشد.)

● و فرمودند: (لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقِهِ) [صحیح مسلم]:

کسی که همسایه او از بدی‌هایش در امان نباشد، وارد بهشت نمی‌شود.»

● و فرمودند: (مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُوْذِ جَارَهُ) [متفق علیه]:

(کسی که ایمان به الله و روز آخرت دارد، باید که همسایه‌اش را اذیت نکند)

د نبوي احاديثو

- **أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ** (ابوداود)
د اعمالو څخه غوره عمل دا دی چې دوستي هم د الله لپاره وي او دښمني هم د الله لپاره وي.
- **أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ مَسَاجِدُهَا وَأَبْغَضُ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ أَسْوَاقُهَا** (مسلم)
په ښارونو کې د الله تعالی په نزد د خوښې ځایونه جوماتونه، او ناخوښه ځایونه بازارونه دي.
- **مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ تَعَالَى بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ** (بخاری و مسلم)
هر چا چې د الله جل جلاله د رضاء لپاره مسجد جوړ کړی الله جل جلاله به د ده لپاره په جنت کې کور جوړ کړي.
- **إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ** (ابوداود)
د حسد او بغض څخه تېښته وکړئ ځکه چې حسد او بغض نیکي داسې خوري لکه اور چې بوټي خوري.
- **لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ خَبٌّ وَلَا بَخِيلٌ وَلَا مَنَّانٌ** (ترمذی)
فريب کاره ، بخیل ، او هغه څوک چې د خپل احسان منت پر بل چا اچوي جنت ته به داخل نه شي.
- **لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ** (مسلم)
هغه سړی به جنت ته داخل نشي چې د ده گاونډيان د ده له زهیریدو څخه محفوظ نه وي.
- **سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ** (بخاری و مسلم)
مسلمان لره نالایقه وینا لویه گناه او په ناحقه وژل د کفر سره برابر ده.

دینو په رڼا کې

- **الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ** (بخاری)
کامل مسلمان هغه څوک دی چې د هغه د ژبې او لاس څخه مسلمانان په امن کې وي.
- **آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ حَانَ** (بخاری و مسلم)
د منافق درې علامې دي هر وخت چې خبرې کوي دروغ وايي او هر وخت چې وعده وکړي وفا يې نه کوي (وعده خلافې کوي) او په امانت کې خیانت کوي.
- **كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ** (بخاری)
په دنیا کې د مسافر او یا د لارې تیریدونکي په شان گذاره کوه.
- **يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ** (بخاری)
سلام دې وایي کشر ، مشر ته او تلونکی (روان) ناست ته او لږ کسان ډیرو کسانو ته.
- **إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَادِكُمْ وَلَا إِلَى صُورِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ** (مسلم)
الله تبارک و تعالی ستاسې بدنونو او صورتونو ته نه گوري بلکې الله تعالی ستاسې زړونو ته گوري.
- **لَا تَسْبُوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا** (بخاری)
مړو ته بسکڼل بد ویل مه کوئ ځکه چې دوی رسیدلي دي هغه ته چې مخکې یې استولي وه (د خپل عمل جزا ته رسیدلي دي)
- **وعن عائشة - رضي الله عنها - أنها قالت: « ما انتقم رسول الله صلى الله عليه وسلم لنفسه في شيء قط ، إلا أن تنتهك حرمة الله ، فينتقم بها لله »** [بخاري و مسلم]
رسول الله صلى الله عليه وسلم هېڅکله ځان لپاره د چا څخه کسات ندی اخیستی مگر د الله (جل جلاله) د شریعت بې حرمتي چې وشي بیا د هغې کسات اخلي د الله لپاره .

حقوق والدین و جایگاه آنان

از دیدگاه اسلام، والدین حقوقی بزرگ و مقام والایی دارند، نیکی به والدین از بزرگترین و محبوبترین اعمال در نزد الله متعال است.

● خداوند متعال می‌فرماید: **(اعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا)** (نساء: ۳۶)

و الله را بپرستید و چیزی را با او شریک مگردانید و به پدر و مادر نیکی کنید.

(وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَخَفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا) (اسراء: ۲۳-۲۴)

و پروردگارت [جنین] مقرر داشته است که: فقط او را بپرستید و به پدر و مادر نیکی کنید. هرگاه یکی از آن دو، یا هر دوی آنان نزد تو به سن پیری رسند پس [حتی] به آنان [کلمه] اف [کمترین کلمه رنج آور را] نگو و بر [سر] والدین فریاد زن و با نیکی [و بزرگووارانه] با آنان سخن بگو و از روی مهربانی بال فروتنی [و خاکساری را] برایشان فرود آور و بگو: پروردگارا! به آنان رحمت کن، همان گونه که مرا در کودکی پرورش دادند.

● عبدالله ابن مسعود (رضی الله عنه) می‌گوید: از رسول الله (ﷺ) پرسیدم که کدام عمل در نزد الله، محبوبتر از سایر اعمال است؟

ایشان پاسخ دادند: **«الصَّلَاةُ عَلَى وَفْتِهَا»**؛ «ادای نماز در وقتش» دوباره پرسیدم که سپس چه عملی؟ پیامبر (ﷺ) فرمودند: **«بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»**؛ «نیکی به والدین» گفتم: پس از آن، چه عملی؟ ایشان فرمودند: **«الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»** «جهاد در راه الله تعالی» [بخاری و مسلم]

● این سخن الله تعالی کافی است که می‌فرماید: **فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ** (اسراء: ۲۳)

پس [حتی] به آنان [کلمه] اف [کمترین کلمه رنج آور را] نگو.

● پیامبر (ﷺ) فرمودند: **(الْكَبَائِرُ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ)**

[برخی از] گناهان کبیره عبارتند از: شرک به الله، نافرمانی والدین، کشتن انسان [به ناحق] و سوگند غموس [در حالی که فرد می‌داند دروغگوست، قسم می‌خورد]. [صحیح البخاری]

په اسلام کې د مسئولينو ټاکلو معيار څه دی؟

مولوي صديق الله مشال

نا اهلان له نظام څخه لېرې کول دومره ضروري دي لکه له يو جسم څخه چې د مرض لرې کول ضروري دي، مرض که هرڅومره لږ وي چې درملنه يې ونشي پوره جسم هلاکولی شي، نا اهلان که هم سمدستي له نظام څخه ونه ایستل شي د وخت په تېرېدلو سره بشپړ نظام له سقوط سره مخ کوي. په دنيا کې تر دې وړاندې هم په څو، څو واره اسلامي نظامونه رامینځته شوي خو دا اهلان او خائنانو له لوري بېرته له مینځه تللي دي.

البته هر مسئولیت بېل قوت ته اړتیا لري، د بېلگې په توګه جنګ شجاعت ته اړتیا لري او دفتری کارونه بیا اداري پوهې ته اړتیا لري.

خلاصه دا چې لوړ رتبه مسئولین به د خپلو ماتحت مسئولینو په ټاکلو کې معیار تنها (قوت او امانت) ګرځوي، داسې مسئولین به ټاکي چې د ورسپارل کېدونکي کار په اړه به له کاري

نتیجه کې چې کوم نواقص وموندل شي د هغو په اړه هدایت کوي، قرآن کریم په دې اړه مسئولینو ته خطاب کوي او وایي:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ...﴾ النساء: ۵۸

ژباړه: لوی الله تعالی تاسو ته امر کوي چې امانتونه د امانت و اهل ته وسپارئ او کله چې د خلکو تر مینځ پرېکړې کوئ نو فیصلې په عدل سره کوئ...

له لوړ رتبه مسئولینو څخه د پورتنی آیت غوښتنه داده چې کار باید اهل کار ته وسپارل شي او دا اصل د نظام لپاره داسې حیثیت لري لکه د یو تعمیر لپاره چې تهداب کوم حیثیت لري، یا یې له ستون فقرات سره تشبیه وړ ښکاري.

د کار اهلیت شریعت په دوو صفاتو کې خلاصه کړی:

(قوت او امانت)، لکه قرآن کریم

چې فرمایي:

﴿إِنَّ خَيْرَ مَنْ آسَتْجَرْتَ الْفَوَيْضَ الْأَمِينُ﴾ القصص: ۲۶

موږ پوره باور لرو چې اسلام یواځې د شخصي عباداتو نوم نه؛ بلکې د یو کامل نظام نوم دی او دې عقیدې موږ دې ته هڅولي وو چې شل کاله مو مبارزه وکړه، کوم مشکلات چې موږ ته پر دې لاره پېښ شول هغه مو په دې موخه وګالل چې اسلام یو داسې نظام دی چې د نړۍ تر نورو ټولو خودساخته نظامونو د مسلمانانو په ګټه او هم د الله تعالی له خپلو بندګانو دا غوښتنه ده چې خپل ژوند د همدې نظام تر سیوري لاندې تېر کړي. له اسلامي نظام څخه هغه مهال ګټه تر لاسه کېږي چې واکمنان د همدې نظام اصولو ته ژمن پاتې شي، د اسلام اصول لومړی پر ځان او پر ولس عملي کړي.

په اسلامي نظام جوړونه کې تر هرڅه لومړی ګام د مسئولینو ټاکل دي د قرآن، احادیثو او فقهي احکام پر ځان او ولس پلي کول بیا د مسئولینو دنده ده.

د نظام (که اسلامي دی او که کفري دی) د جوړښت اداري طرز العمل داسې وي چې لوړ رتبه مسئولین د اوسطې درجې مسئولین ټاکي، د کار ساحه ورته په ګوته کوي، لازم هدایت ورته کوي او بیا د هغوی له کاره په دوامداره توګه په پټه او ښکاره نظارت کوي، د نظارت په

البته هر مسئولیت بېل قوت ته اړتیا لري، د بېلگې په توګه جنګ شجاعت ته اړتیا لري او دفتري کارونه بیا اداري پوهې ته اړتیا لري. خلاصه دا چې لوړ رتبه مسئولین به د خپلو ماتحت مسئولینو په ټاکلو کې معیار تنها (قوت او امانت) ګرځوي، داسې مسئولین به ټاکي چې د ورسپارل کېدونکي کار په اړه به له کاري ځواک څخه برخمن وي؛ تر څو ورسپارل شوي کارونه په سمه توګه سرته ورسوي، همدا راز به اړینان وي؛ ترڅو د ورسپارل شوي کار حق اداء کړي، خائنان به نه وي چې د خلکو حقوق ضائع کوي.

ځواک څخه برخمن وي؛ تر څو ورسپارل شوي کارونه په سمه توګه سرته ورسوي، همدا راز به اړینان وي؛ ترڅو د ورسپارل شوي کار حق اداء کړي، خائنان به نه وي چې د خلکو حقوق ضائع کوي.

لوړ رتبه مسئولین به د کارو لپاره وړ اشخاص پیدا کوي او دا له نظام څخه د مثبتو پایلو په تر لاسه کولو کې تر هر څه ضروري کار دی.

که د مسئولینو په ټاکلو کې اهلیت معیار نه شي بلکې قربت، انډیوالي، سمیت، ژبه، مدهانت، مادي ګټې، له وړ کس سره شخصی عداوت، واسطه او... د دې لامل شول چې تر وړ شخص ناوړه کس ته یو لوړ رتبه مسئول ترجیح ورکړه، ټاکنوکی مسئول د همدې لاندیني حدیث

مصدق دی چې خیانت یې له الله او له رسول سره وکړ، دې امیر ته اسلامپال امیر ویل ظلم دی او د داسې ټاکنو په اړه رسول اکرم ﷺ فرمایي: "مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا، فَوَلَّى رَجُلًا وَهُوَ يَجِدُ مَنْ هُوَ أَصْلَحُ لِلْمُسْلِمِينَ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ".
رواهُ الْحَاكِمُ فِي صَحِيحِهِ.

ژباړه: څوک چې د مسلمانانو د چارو مسئول شي، دی یو کس پر مسئولیت په داسې حال کې وګوماري چې بل داسې کس موندلی شي چې د مسلمانانو د کارونو لپاره ډېره وړتیا لري، یقیناً دې سړي له الله تعالی او د هغه له رسول ﷺ سره خیانت وکړ.

د اسلامي نظام د تهداب لومړۍ خښته همدا مسئولین ټاکل دي، که دا چاره په سمه توګه سرته ورسېده، له دې وروسته کارونه له پوره مراقبت وروسته سمېدلی شي او که مسئولین د انډیوالي، قربت او... پر بنیاد وټاکل شول، د ټاکنو په اړه د اسلام ذکر شوي ستر اصول له پامه وغورځول شول، بیا نه نظام اسلامي کېدای شي او نه یې له جمهوریت سره کوم اساسي فرق محسوسېدلی شي؛ بلکې صرف په دفاترو کې د کارکوونکو په څېرو کې به بدلون حس شي نور مثبت تغیر ممکن نه دی چې راشي او زموږ د ملت درملنه د مسئولینو د څېرو له بدلون سره تړاو نه لري؛ بلکې هغه مهال زموږ رنځ دوا کېدلی شي چې د تېر نظام او د همدې نظام د مسئولینو صفات سره بدل وي او د صفاتو بدلون د مسئولینو له ټاکلو سره تړاو لري.

د اسلامي نظام مشرتابه او رهبري شورا ته تر هر څه لومړی دا ډېر ضروري ده چې دې کار ته پوره توجه وکړي، ټاکل شوي مسئولین فرداً فرداً د شریعت تر پلټنې وپاسي، که ناوړه ټاکنې تر سره شوې وي باید په اړه یې جدي غبرګون وښيي، هغو

وزیرانو ته دي مکافات ورکړي چې د خپلو ماتحت مسئولینو ټاکلو په اړه یې پورتنی اصول عملي کړي وي او هغو ته دي بیا سزا ورکړي چې پورتنی اصول یې له پامه غورځولي وي.

ناوړه کسان په نظام کې داسې دي لکه په سیستم کې کمزورې پرزې، یو سیستم که هرڅومره ارزښتناک وي خو د ځیني ناکاره پرزو له کبله مثر کار نشي ورکولی، نااهل مسئولین یوازې دانه چې کار نه شي کولی د اهل خلکو د کارو لپاره هم خنډ جوړیږي، د مثال په توګه که یو رئیس نا اهل او خائن وي د هغه ریاست مربوط مدیران او مامورین که هرڅومره اهلیت او دیانت ولري مثبت کار نه شي کولی؛ ځکه د کار صلاحیت له ده سره دی، مدیران او مامورین به په هغه ډول کارکوي چې دی ورته امر کوي.

نا اهلان له نظام څخه لیرې کول دومره ضروري دي لکه له یو جسم څخه چې د مرض لرې کول ضروري دي، مرض که هرڅومره لږ وي چې درملنه یې ونشي پوره جسم هلاکولی شي، نا اهلان که هم سمدستي له نظام څخه ونه ایستل شي د وخت په تېرېدلو سره بشپړ نظام له سقوط سره مخ کوي.

په دنیا کې تر دې وړاندې هم په څو، څو واره اسلامي نظامونه مینځته راغلي خو د نا اهلاتو او خائناتو له لوري بېرته له مینځه تللي دي، موږ باید له تیرو ترڅو تجربو مثبت ګټه واخلو، په لوی لاس باید هغه نظام له مشکلاتو سره مخامخ نه کړو چې په بدله کې مو دومره قربانی او معصومې ځوانۍ ورکړې چې له تقدس یې زموږ دښمنان هم اقرار کوي.

بررسی علل کتمان علم شرعی و پیامدهای آن

قسمت اول

استاد عبدالرازق "هدفمند"

چکیده

یقیناً دین مقدس اسلام به پخش و نشر علم، اخلاق و سجایای حسنه، تبلیغ هدایات الله ﷻ به مردم و نجات دادن شان از چنگال جهالت و نادانی توجه مزیدی داشته، نشرو پخش آن را عبادت می داند، و اظهار کلمه حق را در مقابل سلطان و فرمان روایی ظالم و جابر جهاد اکبر می خواند، پوشاندن هدایات، دلائل واضح و روشن (ما أنزل الله) را خیانت بزرگ در حق همه مخلوقات و بنده های الله ﷻ دانسته و سبب فساد می شمارد. و این موضوع را به حدی جدی و چنان وانمود می سازد که گویا پنهان دارنده علم شرعی در ضدیت و مخالفت با امر الله ﷻ قرار دارد.

این همه تهدیدات و تخاویف وارده نسبت به کتمان علم شرعی و بشارات در قبال اظهار حق، بنده را بر آن وا داشت تا مقاله علمی ای را با ویژگی خاصی که مشتمل است بر سوالات مطروحه و نتایج بحث به رشته تحریر در آورم که می توان بطور نسبی خلاصه و فشرده آن را در چند کلمه چنین بیان نمود.

اگر خواسته باشیم اسباب و عوامل سقوط، ظلم، عقب گرایی، وحشت و بربریت ... و صدها بواعث و انگیزه های تباه کن را به بررسی بگیریم در می

یابیم که یکی از مهم ترین آنها کتمان علم شرعی و پوشانیدن واقعیت های عینی و مشهود در جامعه است.

لذا در این مقاله راجع به بررسی علل کتمان علم شرعی و پیامدهای آن بحث صورت گرفته که تا حد توان همه ابعاد و جوانب آن اعم از علل و انگیزه های کتمان علم شرعی، که مشتمل است بر عوامل و انگیزه های فردی و اجتماعی پیامدهای فردی، اجتماعی، دنیوی و اخروی که هریک به قدر کافی توضیح و تفسیر گردیده است. و همچنان در برگزیده احکام و مسائل مهم فقهی استنباط شده، از نصوص متذکره که احتواء، بر حرام بودن کتمان علم شرعی، مکروه، مباح، مندوب، و واجب بودن آن می باشد و نظر به احوال مردم شرایط و ظروف زمانی و مکانی تعلق دارد که گاهی حرام مکروه، ناجائز پنداشته می شود ولیکن بعضی اوقات نظر به حالات لزوم پنهان دارنده و پیامدهای آن کتمان آن جائز و واجب می باشد.

از این که دین مبین اسلام به نشر علم و فرهنگ، تبلیغ هدایات خداوندی به مردم، بیرون آوردن شان از ظلمات و تاریکی ها و نجات شان از چنگال جهالت و نادانی توجه زیادی داشته و نشر و پخش آن را عبادت می داند،

اعلان می دارد که هدف از ارسال پیامبران و فرو فرستادن کتب آسمانی اینست که مردم از هدایات و رهنمائی های پروردگار شان آگاهی حاصل و از بندگی بندگان و مخلوقات رهائی یابند و از نعمت بزرگی که الله متعال برای شان ارزانی فرموده مستفید گردند، با وصف این همه تأکیدات دین مقدس اسلام در مورد پخش و نشر این نعمت بزرگ الهی باز هم می بینیم که افراد دون همت و نا میمون در هر عصر و زمانی با بکارگیری نیرنگ، مکر، خدعه، و فریب بخاطر استحصال و به دست آوردن متاع و بهره مندی اندک دنیا، بی شرمانه به کتمان علم شرعی می پردازند، و همه تلاش و کوشش خود را به خرج می دهند تا بنده های الله ﷻ را از نعمت سترگ و رحمت بزرگش دور نگهداشته و با تمام

وسایل و امکانات دست داشته

شان به اغوای مردم می پردازند.

دریافتیم که در دین مقدس اسلام

این موضوع به حدی با ارزش

بوده و از مقام و منزلت شامخی

برخور دار است که الله تبارک و

تعالی جهت اظهار آن از اهل علم

میثاق و پیمان محکمی گرفته که

باید آنچه از این عطیه و احسان

بزرگ الله ﷻ نزد شان است آن را

برای مردم بیان دارند، و بدانند که الله ﷻ آنان را از بین همه مخلوقاتش به این خیر کثیر برگزیده و نسبت به هم قطاران و هم نوعان شان از درجات عالی برخوردار گردانیده و سرفرازی داده است. و در صورت کفران و ناسپاسی از این نعمت و کتمان و پنهان نمودن آن و دور نگهداشتن بنده های الله ﷻ از این رحمت الهی آنان را به وعیدهای سخت و شدیدی تخویف نموده و از آن برحذر داشته است. زیرا نادیده گرفتن آن از قرب الهی و رحمت به لعنت، لعنت کننده گان گرفتار می نماید، مگر اینکه ایشان از این عمل شنیع و زشت خود توبه نموده و از همچو خیانتی که با بنده های الله ﷻ کرده اند نادم و پشیمان گردند، و همه آنچه از هدایات و مصالحی را که در اثر کتمان نمودن، فاسد ساخته اند اصلاح کرده و با نیت خیر خواهانه و مبراء از همه کمبودی و نواقص بیان دارند، تا باشد که از آتش دوزخ نجات یافته و از لگام های آتشین آن در امان گردند.

از پژوهش و بررسی آنچه که در فوق تذکر داده شد، دانستیم که موضوع مورد بحث از دیدگاه دین مقدس اسلام جدی و قابل اهتمام است گویا کاتم و پنهان دارنده (ما أنزل الله) در ضدیت و مخالفت با امر الله ﷻ قرار دارد، چون الله تبارک و تعالی آیاتش را جهت هدایت و

راه یابی بندگانش بیان می دارد و پیامبرانش را بخاطر ادای این فریضه فرستاده و از علماء، موثق و پیمان های استوار و محکمی أخذ نموده که آیات هدایت بخش را برای بندگانش بیان و برسانند ولیکن کاتم و پنهان دارنده علم می خواهد که این نعمت بزرگ الله ﷻ را پنهان داشته و به مردم نرساند تا جامعه در تاریکی

قرار گرفته و مردم حق را از باطل تفکیک نه توانند. زیرا حُب و دوستی مقام و منزلت دنیوی و بهرمندی اندک و قلیل این دنیا چنان در قلب های شان آمیخته گردیده و آنها را سیراب گردانیده که دیوانه وار به سوی زرق و برق آن می شتابند و بخاطر تحصیل آن حلقه های بندگی و بردگی هر کافر و مشرکی را افتخار کنان به گردن می اندازند.

بناءً لازم و ضروری است که عوامل و انگیزه های این عمل شنیع و پیامد های سوء و بد آن را بدانیم، کدام اسباب و عوامل وادار ساخته که تمام ارزشهای اسلامی را زیر پا قرار داده و از هیچ نوع تهدیدات الهی هراسی نداشته و نمی اندیشد که پیامد های این عمل شنیع و ناگوارش در جامعه بار می آورد این عمل زشت و تباه کن از جهل و نادانی سرچشمه می گیرد و گاهی قصداً و عمداً آن را مرتکب می گردند چطور می توان این مرض مهلک و خطر ناک را تداوی نموده و ریشه کن ساخت تا فرد و جامعه از شر و گزند آن در امان گردند؟

مفهوم کتمان علم شرعی با دلایل آیات و احادیث

کتمان در لغت به معنای پنهان داشتن و نهان سازی را گویند.^(۱) مؤلف روح المعانی گفته: کتمان عبارت است از ظاهر نساختن چیزی از روی عمد و قصد در حالیکه ضرورت به اظهار آن بوده باشد و این گاهی مجرد به پوشانیدن و پنهان نگهداشتن است و گاهی از بین بردن آن و چیز دیگری را بجای آن گذاشتن می باشد و یهودی ها هر دو نوع آن را مرتکب شدند. (روح المعانی: ج ۲ ص ۲۷).

الله تبارک و تعالی فرموده:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْكِتَابِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعُنُونَ ﴿١٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا

وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾ - البقرة: ۱۵۹ - ۱۶۰

ترجمه: «بی گمان کسانی که پنهان می دارند آنچه را که از دلائل روشن و هدایت فرو فرستاده ایم، بعد از آن که آن را برای مردم در کتاب (تورات و انجیل) بیان و روشن نموده ایم، خدا و نفرین کنندگان (چه از میان فرشتگان و چه از میان مؤمنان انس و جان)، ایشان را نفرین می کنند (و خواستار طرد آنان از رحمت خدا خواهند شد) مگر کسانی که توبه کنند (از کتمان حق) و به اصلاح (حال خود و جبران مافات) بپردازند و (آنچه را که از اوصاف پیغمبر و اسلام و دیگر حقائق می دانستند و پنهان می کردند) آشکار سازند چه توبه چنین کسانی را می پذیریم و من بسی توبه پذیر و مهربانم.»

ابوحیان می گوید: آیت اگر چه سبب نزول خاص دارد ولی ظاهر آن عموم مردم و عموم پوشانندگان احکام الله ﷻ و عموم کتاب های الله ﷻ را در بر می گیرد. و هر کسی که مرتکب پوشانیدن نصوص الله شود در حالیکه مردم به حکم و معنای آن آیت ضرورت داشته باشند این آیت او را شامل است و مطلب مذکور در حدیثی از پیامبر ﷺ چنین شرح گردیده است: { و عن أبي هريرة، رضي الله عنه، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: مَنْ سَتَلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ }^(۲)

ترجمه: «از ابو هریره روایت است که: پیامبر ﷺ فرمود: کسی که از او در باره دانشی پرسند و او آن را بپوشد، در روز قیامت به لگامی از آتش لگام کرده می شود.» اصحاب کرام که عرب های فصیح بودند و در معنای قرآن مرجع پرسش واقع می شدند از این آیت معنای عمومی آن را فهمیدند و آن را به

تمام مردمی که مرتکب این عمل می شوند حمل کردند، طوری که از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که فرمود:

{ وَ لَوْلَا آيَاتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا } ^(۳)

« اگر این دو آیه در کتاب خدا نمی بود هیچ حدیثی برای شما روایت نمی کردم. » سپس این آیت را تلاوت کرد:

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْمُذَكِّاتِ ﴾

احکام و مسائل استنباط شده از آیات و احادیث مذکوره:

۱- پنهان داشتن آن علمی که اظهار و اشاعه ای آن لازم است، حرام می باشد، زیرا اظهار کردن علم دین و گسترش دادن آن واجب است.

۲- فقهای کرام گفته اند وعید شدیدی که در مورد کتمان علم از حدیث: { مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكْتَمَهُ أَلْجَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ } استنباط گردیده در صورتی شامل حال پنهان دارنده علم می گردد که شخص دیگری برای بیان مسائل، غیر از او کسی نباشد، بنا بر این اگر علمای دیگری موجود بودند می تواند بگوید که این مسأله را از علماء دیگری سوال کنید.

۳- کسی که علم کافی و صحیح نداشته باشد لازم نیست که بر بیان مسائل و احکام دینی بی باکانه اقدام نماید.

۴- این وعید شدید نسبت به کتمان علم در باره آن علوم و مسائلی است که در قرآن و سنت بطور واضح بیان شده اند که اظهار کردن و اشاعه ای آنها لازم است، اما آن مسائل دقیق و باریکی که از سطح درک و فهم مردم عادی بالاتر است، و امکان دارد مردم عوام در مورد فهم مراد و مقصد اصلی آن دچار سوء تفاهم شوند بهتر آنست که در حضور آنها بیان نگردند و این عدم بیان و اظهار نسبت به آن مسائل در حکم کتمان علم نمی باشد. زیرا لفظ { مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْمُذَكِّاتِ } در آیه مذکور به همین مورد اشاره دارد.

و همچنین در صحیح البخاری از قول علی رضی الله عنه منقول است که فرمودند: در حضور مردم عادی مسائل علمی را تا آن اندازه بیان کنید که عقل و فهم آنان بتواند آنها را تحمل نموده و درک نماید، آیا شما می خواهید [با بیان مسائل دقیق و پیچیده] مردم؛ الله و رسول او را تکذیب کنند؟ چون موضوعی که از فهم و درک مردم بالاتر باشد در دلهای شان شک و تردید ایجاد می کند و امکان دارد آن را نپذیرند و انکار نمایند. بنا بر این لازم است که یک عالم نخست حالات و قدرت درک

شنوندگان را ارزیابی نموده و سپس با آنان صحبت کند. بدین ملحوظ است که فقهاء کرام پس از بیان برخی مسائل یاد آور می شوند که: { هَذَا مِمَّا يُعْرَفُ وَلَا يُعْرَفُ } این مسأله طوری است که خود اهل علم باید آنرا بفهمند اما در بین توده مردم نباید بازگو کنند. »

۵- امام قرطبی رحمه الله فرموده است: از این تفصیل معلوم گردید که یاد دادن علم دین به کافری که با مسلمانان به بحث و جدل می پردازد، یا مبتدعی که مردم را به سوی خیالات و اشتباهات خویش دعوت می دهد، جائز نیست. مگر وقتی که ظن و گمان (یاد دهنده) غالب باشد که خیالات او با یاد گرفتن علم اصلاح می شود.

۶- همچنین اظهار کردن این گونه مسائل به پادشاه یا حاکم وقت که بواسطه آنها راهی برای ظلم بر ملت پیدا می کند جائز نیست و در حکم کتمان علم نمی آید.

۷- هکذا در پیش عوام الناس بدون ضرورت صورت های حيله و رخصت در احکام دین را نباید بیان کرد زیرا به سبب آگاهی یافتن به آن مسائل هنگام عمل بر احکام دین به حيله جوئی پناه می برند. (۴)

۸- کسیکه وظیفه ارشاد و رهنمائی مردم را بر عهده دارد، اگر از گفتن چیزی بر جان و یا مال و یا اهل و اولاد خود می ترسید، رواست که از تصریح به آن چیز خود

داری نموده و آن را بطور کنایه برای مردم بیان دارد، ولی اگر احادیث و [احکامی] بود که متضمن حلال و حرام است، و جنبه ای عمومیت برای همگان داشت، پوشیدن آنها روا نیست، و عالمی که این چیزها را می داند، به هر طریقی که لازم می داند، باید این مسائل را برای مردم، و یا برای عده ای از آنها حسب الإمكان بیان دارد. ^(۵)

علم و انگیزه های پنهان نمودن علم شرعی

الف: اسباب و انگیزه های فردی:

پنهان نمودن علم شرعی عوامل و انگیزه های زیادی دارد که نظر به ظروف و شرایط خاصی هر یک ظاهر گردیده و سبب کتمان علم شرعی می گردد؛ که از آنجمله میتوان گفت که یکی از آن عوامل و انگیزه ها ضعف ایمان و ترس نداشتن از الله عز و جل و نبود تقوی است که در حقیقت بالای تمام عوامل و انگیزه های دیگر سایه انداخته و آنها را تحت تأثیر تیره و نا ملائمش قرار می دهد. زیرا میتوان گفت اگر ایمان قوی و راسخ باشد قلب با آن معمور و روشن بوده و نمی گذارد که لکه های سیاه جهل و حُب دنیا از اظهار حق وی را جلوگیری نماید، و هرگاه آن شخص ملوث و مملو از حب دنیا و آکنده از خواهشات نفسانی گردیده باشد آنگاه است که خیری در وجود وی نبوده و منبع اظهار حق نمی گردد.

الله تبارک و تعالی این مطلب را چنین تصریح نموده:

﴿ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴾ البقرة: ۲۸۳

ترجمه: « و گواهی را پنهان نکنید

و هرکس آن را پنهان دارد قلبش گنهکار است، و خداوند بدانچه

انجام می دهید آگاه است.»

در این آیت اسناد گناه به سوی قلب گردیده، زیرا قلب شهادت را پوشانده و نمی گذارد که زبان بر آن تکلم نماید، چون قلب رئیس اعضاء است و پارچه گوشتی است هرگاه صالح گردد تمام جسد صالح می گردد و هرگاه فاسد گردد تمام جسد فاسد می گردد.^(۶)

قبلاً تذکر به عمل آمد که یکی از عوامل و انگیزه های پنهان داشتن علم شرعی ضعف ایمان و عدم تقوی الهی است، چنانچه می فرماید:

﴿وَلَا يَجِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ البقرة: ۲۲۸

ترجمه: «و اگر (در ایمان خود صادق هستند و راست می گویند که) به خدا و روز رستاخیز باور دارند، برای آنان حلال نیست که خدا آنچه را (اعم از جنین یا خون ماهانه) در رحم ایشان آفریده است پنهان کنند.»

تفسیر مدارک نوشته کسی که ایمان به الله ﷻ و عذابش داشته باشد به همچو گناه بزرگی جرأت نمی کند.

(مدارک التنزیل و حقائق التأویل: ج ۱ ص ۱۲۶)

مفسر أحسن الکلام تحت این آیت می نگارد: تقاضای ایمان صحیح اینست که (حیض و یا حمل) را پنهان نخواهد کرد.^(۷)

ب: تکبر و خود بینی: عوامل کتمان

علم شرعی تکبر و خود بینی است که از جمله اخلاق ذمیمه و بدی می باشد که مانع ایصال خیر و سعادت و نیک بختی می گردد و انسان را از اظهار حق جلوگیری می نماید، چنانچه الله تبارک و تعالی در مورد انکار فرعون و فرعونى ها می فرماید:

﴿وَحَمَدُوا بِهَا وَاسْتَفْتَنَهَا أَنْفُسَهُمْ ظُلُمًا وَعُتُوا فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ﴾

ترجمه: «و ستمگرانه و مستکبرانه معجزات را انکار کردند، هر چند که در دل بدانها یقین و اطمینان داشتند؛ بنگر (نگاه کن) سرانجام و سرنوشت تباهاکاران چگونه شد؟ (مگر در دریا غرق نشدند؟ و به دوزخ واصل نگشتند؟)» تکبر و خود خواهی یکی از صفات مذموم و قبیحی است که پیامبر ﷺ در موردش فرموده: ﴿لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ قَالَ رَجُلٌ إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَ نَعْلُهُ حَسَنَةً قَالَ إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبَرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَ غَمَطُ النَّاسِ﴾^(۸)

ترجمه: «آنکه در دلش به اندازه ذره کبر باشد، به بهشت داخل نمی شود.

کسی گفت: شخصی دوست می دارد که جامه اش و کفشش نیکو باشد! فرمود: خداوند زیبا است و زیبایی را دوست می دارد. کبر سرکشی در برابر حق و حقیر شمردن مردم است.»

ج: انتخاب مال دنیا: عامل و انگیزه کتمان علم شرعی برگزیدن متاع دنیا در مقابل اظهار حق است، متاع فانی و زود گذری که انسان ضعیف النفس و مغرور را چنان می فریبد که گویا طفلک نورسته ایست که اندک ترین زیبایی ها او را به خود جلب نموده و مفتون خویش می گرداند. الله تبارک و تعالی می فرماید:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ الْكِتَابِ وَاسْتَوْتُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ البقرة: ۱۷۴

ترجمه: «کسانی که آنچه را خدا از کتاب (آسمانی) نازل کرده است، پنهان می دارند (یا دست به تأویل ناروا و تحریف می یازند) و آن را به بهای کم (و ناچیز دنیا) می فروشند، آنان جز آتش چیزی نمی خورند. (زیرا اموالی که از رهگذر کتمان آیات آسمانی و تحریف و

تأویل ناروای حقائق رحمانی به دست می آید، سبب دخول آنان به آتش دوزخ خواهد شد) و روز رستاخیز خدا (از آنان روگردان بوده) و با ایشان سخن نمی گوید و آنان را (از کثافت گناهان با عفو و گذشت خویش) پاکیزه نمی دارد. و ایشان را عذاب دردناکی است.» عوامل و انگیزه های دیگری هم است که سبب کتمان علم شرعی می شود مثل حب جاه، مقام، ریاست، عناد و حسد چنانچه ابن کثیر رحمه الله در تفسیر این آیت نوشته است، یهودی ها همان صفات پیامبر ﷺ را که شاهد و گواه رسالت و نبوتش در کتاب شان (تورات) موجود بود، بخاطر اینکه مقام و ریاست شان را از دست نداده باشند، و همان تحفه ها و هدایایی را که عرب ها برای شان می دادند قطع نکرد و همیشه تعظیم و احترام شان را کرده باشند آیات الهی را تغییر دادند و مرتکب کتمان (ما أنزل الله) گردیدند و بعضی احکام و مطالب کتب سابقه را تغییر دادند.^(۹)

اگر ریشه یابی نماییم عوامل و انگیزه های زیادی است که انسان را منحرف ساخته و از اظهار حق باز می دارد ولی ما به نکات فوق اکتفاء نموده و از تطویل بحث جلوگیری نمودیم. ادامه دارد...

مأخذ:

- ۱- (فرهنگ بزرگ جامع نوین: عربی به فارسی ماده: کتم ج ۲ ص ۱۶۹۴).
- ۲- ابن ماجه: ج ۱ ص ۳۰۸.
- ۳- (روح المعاني: ج ۲ ص ۲۷).
- ۴- (ابن ماجه: ج ۱ ص ۳۰۸).
- ۵- (صحیح البخاری: ج ۱ ص ۲۰۱).
- ۶- (معارف القرآن: ج ۲ ص ۶۴-۶۵).
- ۷- (فیض الباری: ج ۱ ص ۲۴۸).
- ۸- علل و انگیزه های پنهان نمودن علم شرعی.
- ۹- (أحسن الکلام: ج ۱ ص ۶۷۰).

عوامل بقاء و حفظ سنت نبوی

مولوی رحیم الله شریفی

دوستی واقعی اصحاب کرام با پیامبر گرامی

این امر مبین است میزان حب اصحاب کرام، با آن حضرت نسبت به سایر پیروان وی در میزان مقایسه غیر ممکن می باشد زیرا میزان محبت هیچ کسی در دوستی به سرحد محبت آنها نمی رسد.

برای اثبات مدعای ما کافیهست داستان یکی از شیر زنان صدر اسلام را به یاد می آوریم: او زنی از انصار بود که پدر، همسر و بردارش را در جنگ احد از دست داده. در حالیکه خود شخصاً مصیبت رسیده است اما از دیگران (اصحاب کرام) می پرسند: "رسول الله ﷺ چه حال دارد؟ وضع آن چگونه است؟" اصحاب کرام برایش می

گویند: "به خیر و عافیت، قسمی که تو دوست داری." می گوید: "نشانم دهید تا خود او را ببینم." زمانی که آن حضرت را سالم می یابند، می گویند: در این حال هر قسم مصیبتی برایم در موجودیت و سلامتی شما (ای پیامبر) کوچک و ناچیز است."

مظاهر این دوستی شگفت انگیز

دوستی با پیامبر نیز در حد بالا قرار دارد چنانچه می فرماید:

(عن انس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ»^(۱))

از حضرت انس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «سوگند به ذاتی که جانم در دست [بلاکیف] او است، ایمان یکی از شما تا آن وقت کامل نمی شود که من در نزدش، از پدر [و مادر] و فرزندش [محبوب تر نباشم]. (یعنی حضرت انس روایت می کند: که رسول الله در نزد ما، از اموال ما، پدران و مادران ما و از همه چیز ها حتی آب سردی که به تشنه بدهند، محبوب تر است.

دوستی صحابه کرام رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ نسبت به پیامبر ﷺ به مثابه یک امر کلی برای درك میزان محبت آنان، جلوه های حب صادق صحابه کرام رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ نسبت به پیامبر ﷺ را یکایک بر شمرد.

همین قدر کافیهست که نظیر آن در میان هیچ پیشوا و پیروانش را تاریخ سراغ ندارد.

الحمد لله الذي علم بالقلم علم الإنسان ما لم يعلم، والصلاة والسلام على البشير و النذير و السراج المنير سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم و على آله و أصحابه كرام شמוש العلم و العرفان و التابعين لهم بإحسان إلى يوم الدين.

مقدمه

دوستی و محبت واقعی با حضرت محمد ﷺ در زوایای زندگی اصحاب کرام رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ گره خورده، دریافت کم و کیف این دوستی به آن سرحد می رسد که قلم از تحریر آن عاجز، زبان از انحصار کردن آنها در قالب الفاظ و جملات نا توان بوده و غیر ممکن به نظر می آید زیرا محبت با پیامبر ﷺ در حقیقت محبت با خداست طوریکه قرآن کریم می فرماید: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

آل عمران: ۳۱

ترجمه: بگو (ای پیامبر! ای مردم!) اگر خدا را دوست می دارید، از من پیروی کنید تا خدا شما را دوست بدارد و گناهان شما را برایتان بیاورد و خداوند (بی تردید) آمرزنده مهربان است).

به همین ترتیب به روایت حدیث

را می توان در زوایای مختلف زندگی اصحاب کرام علیهم السلام یافت؛ که زبان و قلم از به حصار کشیدن همه آنها به رشته تحریر در قالب الفاظ و جملات که به تشریح بیان آنها پرداخته شود عاجز می باشند.

قسمی که می دانیم، زمانی که عشق و محبت ریشه هایش را در اعماق و میان خانه های قلب انسان دوانید، محب به پیروزی از آثار محبوبش بر می آید، هر آنچه که از محبوبش صادر می گردد، به ذکر آن می پردازد. اینجاست در می یابیم، دوستی صحابه کرام با پیامبر صلی الله علیه و آله از موثرترین عوامل ثابته حفظ سنت رسول صلی الله علیه و آله بوده که آنان را در راه حفظ، نگهداری و دفاع از سنت رسول الله، در حد بی نهایت آماده فداکاری حفظ و تحکیم بخشیدن سنت بوده است، پذیرفتن تحمل هر نوع مشکل و خطری برای ایشان سهل و خوش آیند گردیده بود.

۲- اعجاز و بلاغت کلام رسول اکرم صلی الله علیه و آله
فصاحت و بلاغت یکی از معجزات نبوت به حساب می آید، آن حضرت در تقاریر و سخنان خود در جایگاه افصح العرب و جامع الکلم قرار داشتند و دارند، تبلیغ احکام قرآنی و تکالیف آسمانی، که رسالت شان بود، جهت تحقق، تکمیل آن به تشریح و تبیین آیات، طبق حوادث و واقعات پیش آمده بیاناتی موجز و معجز را مناسب موضوع، برای اصحابش

ایراد و تشریح می فرمودند و صحابه کرام با کمال شوق و ایمان داری موضوعات و بیانات را به گوش جان سپاریده و حفظ و ضبط می کردند که مجموعه این آثار به نام سنت و یا احادیث نبوی صلی الله علیه و آله شناخته می شود، که دومین اساس و ملاک عمل مسلمین بعد از قرآن کریم می باشد.

بنابر بلاغت و وجوه اعجاز و امتیاز کلام نبوت، از یک طرف و علاقه مفراط عرب در ادب و فصاحت و بلاغت زبان عربی از سوی دیگر، موجب دیگری از بزرگترین انگیزه های صحابه کرام علیهم السلام در حفظ سنت نیز بوده است. این امر هویدا است که پس از قرآن کریم، کلام حضرت محمد صلی الله علیه و آله در اعجاز و بلاغت، اشراق و زیبایی، بلندی معانی و هدایت و حسن ترتیب الفاظ، همتای ندارد.

عرب ها بنا بر عادت، اشتیاق عجیبی برای فراگیری و تقلید سخنان بلیغ و فصیح آن حضرت داشته اند، و این دو مطلب از بدیهیاتی هستند که احتیاجی به شرح و بیان آن نیست.

یاران آن حضرت با دقت و رغبت تمام، فرموده ها و اعمال و تقریرات آن سرور گرامی را زیر نظر داشته و حفظ می نمودند که بعد از رحلت آن جناب، احادیث فراوان حفظ و در ضمائر اصحاب کرام به جای مانده بود، با در نظر داشت به این امر صحابه کرام علیهم السلام که توجه خاصی به حفظ سنت پیامبر صلی الله علیه و آله که از بلاغت تام نیز برخوردار بود، علاقه مندی خاص نشان دهند و سخنان زیبا، مختصر و آکنده از معانی و مقاصد والای سنت نبوی را دهان به دهان، به تابعین و تابعین حتی به تبع تابعین می رسانیده اند، در خلاصه امر سنت های محفوظه دست به دست و دهان به دهان، به نسل ها و قرون بعدی منتقل گردید.

۳- حفظ و فراگیری سنت
در قرآن کریم و احادیث نبوی، آیات و احادیث زیادی در باره تحفظ، علم و یادگیری قرآن شریف آمده است که حاوی تشویق مسلمانان می باشد که حفظ "سنت" در کسب علم به معنای اعم آن (علماً و عملاً، حفظاً و فهماً،

تعلیماً و نشرأً) به میان آمده شامل است. چنانچه الله متعال می فرماید:
﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ الحشر: ۷

ترجمه: "و آنچه را که رسول (من) برایتان می آورد، بگیرید و از هر چه که شما را باز می دارد، دوری جوید"

و در آیه دیگر می فرماید:
﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ الأحزاب: ۲۱

ترجمه: (به راستی برای شما در رسول الله الگوی نیکو و پسندیده وجود دارد.)

و می فرماید:
﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾ النساء: ۸۰
ترجمه: (هر که رسول را اطاعت کند، محققاً خدا را اطاعت کرده است.)

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله سخنان متعددی برای تشویق صحابه کرام به فراگیری و نشر و حفظ سنت شریفه خویش، بیان داشته از جمله: که چنین دعای خیر کردند "خداوند خرم و شاداب گرداند کسی را که از من حدیثی می شنود و آن گونه که شنیده به دیگران انتقال و می رساند."

خطبه "حجة الوداع" مشعر برآن است که فرمودند: **أَلَا لِيَبْلُغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، فَلَعَلَّ بَعْضَ مَنْ يَبْلُغُهُ أَنْ يَكُونَ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ**. **فَكَانَ مُحَمَّدٌ إِذَا ذَكَرَهُ يَقُولُ: صَدَقَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: «أَلَا هَلْ بَلَغْتُ» مَرَّتَيْنِ.**

ترجمه: "ای مردم! باخبر باشید، آنکه حاضر است باید به غایب گفته های مرا برساند" ۲۲

و به عنوان تهدید و ترهیب به آنانیکه از سنت وی اعراض نمایند، فرموده است: **(فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي)** "هر کسی که از سنت من روی بگرداند، از من و از {جمله امت} من نیست." ۲۳

چنان که می بینید، این گونه آیات و احادیث مشحون از تشویقات جان افزا و

گوش جان سپاریده و حفظ و

ضبط می کردند که مجموعه این آثار به نام سنت و یا احادیث نبوی صلی الله علیه و آله شناخته می شود، که

دومین اساس و ملاک عمل مسلمین بعد از قرآن کریم می باشد.

«عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ»^۱

از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: [«سوگند به ذاتی که جانم در دست [بلاکیف] او است، ایمان یکی از شما تا آن وقت کامل نمی شود که من در نزدش، از پدر] و

همت گشا، دارای اسلوبی هستند که دل‌های خفته را بیدار، آدمی را همت عالی و عشق درونی ارزانی می بخشد. صحابه کرام رضی الله عنهم که خود نیز دارای بزرگترین همت و قویترین ایمان بودند، همواره ارشادات نبوی را مشعل راه خود می داشتند، بی تردید ایشان از کاملترین محک مصداقهای آیات و احادیث نبوی صلی الله علیه و آله در مرحله تدوین و نشر دین قرار گرفتند، حفظ سنت در حقیقت سرعنوان فهرست وظایف خطیر و سرنوشت ساز آنان قرار داشته است.

۴- جایگاه رفیع سنت:

طوری که گفته آمدیم سنت دومین مصدر تشریع دین اسلام است، شارح قرآن کریم، (پیامبر صلی الله علیه و آله)، بسط دهنده مجملات، مخصص عام، روشن کننده مبهمات و مظهر اسرار این کتاب هدایت می باشد چنانچه خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: ﴿بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَفْكَرُونَ﴾^۲ ترجمه: [آنان را] با دلایل و کتابها [فرستادیم] و به تو قرآن نازل کردیم تا برای مردم روشن سازی آنچه را که بر آنان فرو فرستاده شده است و باشد که ایشان اندیشه کنند.

«سنت» کلید خزاین قرآنی می باشد و بدون آن، بهره برداری از معارف قرآن و دستورالعمل های سازنده آن،

وضعیت، سخت آنها را متکی به ذهن و حافظه شان کرده بود. و در این امر چنان پیش رفته بودند که، مغزهایشان حاوی دیوانهای شعر شعرا، سینه هایشان پر از کتب سجل انساب، قلوبشان مملو از دفتر حوادث روزگار شان بود.

با ظهور اسلام، و گرویدن عرب به دامن دین مبین نجات بخش اسلام، حافظه خلاق، قوه تکاپوگر درونی آنها با پیام های تعالیم جدید سماوی (قرآن کریم) پا به فرونی گذاشت، در مسیری سوق گردید و قرار گرفت، حامل و حافظ فرازهای تعالیم والای پیامبر گرامی ناجی بشریت صلی الله علیه و آله گردیدند.

عامل مهمی دیگری در پرورش حافظه عربها، قناعت بوده، واقعاً کفایت در معیشت، توجه بر ضروریات اولیه زندگی و عدم گرایش به امکانات رفاهی بوده است. که چندان توجه به تنوع نعمتها زمینی، نمی داشتند، به قوت لایموت زندگی بسنده می کردند که با کار خویش می توانستند با میوه خرما و آب شربین، گذران حیات نمایند. ناگفته پیداست که این زندگی یکنواخت و ساده، بر ایشان وقت زیاد و فرصت های لازم در طول ایام باقی می گذاشت، به غذای کمی عادت کرده بودند.

صفای فکر، قوه حافظه و تیزی ذهن، نتیجه طبیعی این شرایط می باشد. صحابه کرام رضی الله عنهم دارای چنین شرایط و امتیازی بودند و عمرگرانهای خویش را

در راه حفظ تشریفات پیامبر صلی الله علیه و آله با عشق و علاقه تمام صرف نمودند.

۶- اقتران سنت به امور خارق العاده:

اتصال بعضی از امور خارق العاده در احادیث نبوی یکی از عوامل مهم حفظ «سنت» می باشد.

مسلماً حضور صحابه کرام رضی الله عنهم در وقایع مافوق عادت و خارج

بسیار اندک و ناچیز می گردد. ز این آیه درمی یابیم که تبیین کتاب از مهمترین مأموریت های پیامبر صلی الله علیه و آله و آله وسلم است، بدین سبب است که تمام افعال، اقوال و احوال آن حضرت صلی الله علیه و آله و آله و سلم بیان و تفسیر کتاب الهی می باشد و نیز بدین سبب است که فهم کتاب، بدون فهم سنت کامل نیست «و تا باشد که آنان تفکر کنند» یعنی: در هشدارهای قرآن تأمل و اندیشه کرده و افکار شان را به کار اندازند و در نتیجه، پند و اندرز بگیرند. این جمله، بر لزوم تفکر برای خواننده قرآن دلالت می کند.

(تفسیر انوارالقرآن)

بی تردید، صحابه کرام رضی الله عنهم از هر کس دیگری بیشتر به منزلت و جایگاه ویژه «سنت» آگاهی داشتند؛ لذا، بی مناسبت نیست که برای پاسداری از «سنت» و عمل کردن بر آن بیش از دیگران حریص بودند.

۵- نقش تحفظ در سنت:

عرب ها در وسعت ذهن و قوت حافظه، ضرب المثل روزگار خود بودند که بر آن قبلاً اشاراتی داشتیم. و اما این کیفیت درونی آنها غالباً مولود دو عامل بوده است.

یکی اینکه عربهای آن روزگار، اکثریت قریب به اتفاق امی (بی سواد) بودند و نوشتن و خواندن نمی دانستند، دوری از تمدن دو دولت متمدن بزرگ آن زمان ایران در شرق و روم در غرب آنان را دچار وحشت، مجبور به بدایت (صحرا نشینی) نگهداشته بود. طبعاً این دو

از ناموس طبیعت، در رشد و تغییر قوای درونی و اندیشه انسانی و اسلامی آنها سهم به سزایی داشته است. چنانکه گاهی در ازمه ها بر می شود که آن وقایع بزرگ را مبداء تاریخ خویش قرار می دهند و ایام و سنین را به آن تاریخ می سنجند.

در احادیث پیغمبر ﷺ از این نمونه های اعجاب آمیز به کثرت وجود دارد، صحابه کرام ﷺ که ناظرین مستقیم آن وقایع بوده، تاثیر پذیر گردیده اند، با دیدن و شنیدن موضوعات، تحضیض و تشویق گردیده و گاهی ترسیده اند، مایه عبرت شان شده، در ذهن و حافظه آنها نقش بسته است. بنابر این مبنی اصحاب کرام شایستگی و لیاقت مقتداء بودن را سزاوار می گردند چنانچه رسول اکرم ﷺ می فرماید: «مثل أصحابی مثل النجوم، بأیهم اقتدیتم اهتدیتم» (انوار الصول فی احادیث الرسول)

"مثال اصحاب من مانند ستاره گانند (در دین) به کدام یک آنها که اقتداء (پیروی کنید) راهیاب می شوید اقتداء کردن، به فتاوی قبول قول آنها در نقل احادیث است، زیرا همگی آنها عدول هستند."

«۴»

۷- شیوه های تعلیم و تربیت

به کارگیری طریقه های مفید مسلکی برای ارشاد و تربیت، نقش اساسی در تمکین و تقرر تعالیم و آموزه ها در ذهن آدمی دارد. وقتی که با نظری محققانه در شیوه ها و اسالیب تربیت رسول اکرم ﷺ متوجه می شویم می یابیم آن حضرت ﷺ تمام جوانب درونی و بیرونی شخصیت انسانی مسلمانان را در نظر داشته و هر بار، به گونه لازم صحابه کرام ﷺ را مخاطب، درس نو با توافق فطرت و آمادگی های آنان در برهه های بخصوص قرار

می داد که و این امر باعث آن شده بود تا صحابه کرام ﷺ به سهولت هر چه تمامتر، آموزه ها، درسهای اسلامی آن حضرت ﷺ را فراگیرند و با برجستگی هرچه تمام در صفحه ذهنشان حک گردد.

۸- شیوه برخورد با سنت

همان طوری که یاد به عمل آوردیم، پس از قرآن کریم، دومین عامل هدایت بشر بالاخص مسلمانان و رشد آنها در "سنت" می باشد. طوری که صحابه کرام ﷺ همان گونه که از تجلیات قرآن کریم نور هدایت کسب می کردند، از جلوه های پر نور سنت نیز بهره وافر می بردند. "در عصر فرخنده صدر اسلام، امروز و تا قیام قیامت قرآن کریم "ضابطه (قانون) زندگی اسلامی به شمار می رفت و می رود و "سنت"، مجری ضوابط و شروح مقاصد آن می باشد.

طوری که صحابه کرام ﷺ در عمل به قوانین و دستورالعمل های قرآن، کاملاً متکی بودند، در کوچکترین اعمال دینی خود جهت تحقق شیوه گفتار و کردار پیامبر ﷺ متمسک به سنت" می شدند. بدیهی است که صحابه کرام ﷺ عظمت پیامبر ﷺ و تاثیر مستقیم وی را در بهروزی زندگانی دنیا و آخرت کاملاً درک کرده بودند، هرگز از شعاع سنت وی کنار نمی رفتند و به آن به عنوان کلید هدایت به مطلوب می نگریستند. لذا باکمال لذت شوق تمام در حفظ وی و تمسک جستن به آن می کوشیدند.

۹- چگونگی تحفیظ و دفاع سنت

برای دفاع از یک ذخیره علمی، بهترین راه، حفظ کردن آن در سینه هاست. صحابه کرام ﷺ می دانستند "سنت" هم مانند سایر عناصر اصلی و سازنده دین در معرض حملات دشمنان دین قرار خواهد گرفت. اما با بودن و

موجودیت رسول اکرم ﷺ ترس از یورش دشمنان علیه "سنت" به هیچ صورت وجود نداشت. چون با جریان وحی، تمام نقشه های مکاران و شیادان هوا پرست، نقش بر آب می گشت، اما در آینده خطر بسیار جدی و امکان پذیر است که دروغ پردازان، اضافاتی را در پهنه "سنت" پیاده نمایند و چهره دین را دگرگون سازند. لذا بهترین راه جلوگیری از تزریقات مسموم کننده دشمنان بر اندام و پیکره "سنت" را، حفظ و تمام مفادات آن را دانستند و با قوه خدا دادی که در توان قدرت داشتند، با دل و جان احادیث پیامبر ﷺ را حفظ نمودند همواره آنها را در حضور قلب خویش پروراندند تا داشته باشند و بتوانند با تطبیق احادیث تازه شنیده شده و احادیث محفوظه در ذهن، صحیح را از غیر صحیح تشخیص بدهند و بدین وسیله سدی در مقابل دروغ های عناصر فاسد و مفسد، بکشند.

۱۰- مسؤولیت در قبال سنت

انجام مسؤولیت ها یکی از امور مهمه هر انسان ذی خرد بوده، زیرا انسان در روی زمین من حیث خلیفه الله برای اعمار زمین و پیاده کردن حکم پروردگار بر انگیزه شده است، مسؤولیت دارد آنچه را که من حیث امانت از جانب الله متعال و مخلوق وی بر وی سپاریده و اعتماد کرده می شود، دین خود را در قبال آن انجام دهد، روی این منظور یاران و اصحاب کرام از همه امت پیامبر ﷺ کرده در پیروی و عملی کردن وظایف خویش نقش آفرینی بیشتر در وراثت دینی و سجایای پسندیده آن نبی الرحمة داشتند، خوب می دانستند و به طور احسن بر آن عمل می کردند، چنانچه پیامبر ﷺ به خلق عظیم موصوف بود توصیف می کردند:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ القلم: ۴

الحشر: ٧

و در آیه دیگر می فرماید:

الأحزاب: ٢١

أَيُّهَا الْمَرْءُ الْقَوِيُّ كَوْنِ لِلنِّسَاءِ: ٨٠

طبق هدایت الهی اصحاب کرام در سایه
 کانون روحانی رسالت آن جناب پرورش
 می یافند. رسول اکرم ﷺ اصحابش را از
 میان صحابه کرام ﷺ بر می چید و در
 تربیت اسلامی آنان طبق ارشادات الهی
 کوشش می کرد چنانچه در حدیث
 مبارک آمده است: (عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ
 الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: « بَيْنَمَا
 أَنَا أَصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ، إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ مِّنَ الْقَوْمِ فَقُلْتُ:
 يَرْحَمُكَ اللَّهُ، فَرَمَانِي الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ، فَقُلْتُ:
 وَ أَتَكُلُّ أُمِّيَّاهُ مَا شَأْنُكُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيَّ؟ فَفَعَلُوا

وقَاءَةُ الْقَآنِ «٥»

(بلکه) فرمودند : « در بین نماز ، گفتن چیزی از سخن (عادی) مردم درست نیست زیرا که نماز ، جز تسبیح و تکبیر و قرائت قرآن چیزی نیست » . ، بنابر این آنان را با بسیار آرامی به حفظ دستورات " کتاب " و " سنت " و عمل بر آن و میداشت و در فهرست دانسته هایشان می افزود . هرگاه از او سوال می کردند ، با اسلوبی حکیمانه و دلکش پاسخ می داد ، خطاهای شان را باز می گفت و راه درست را به آنان می نمایاند و هرگاه در شك می افتادند ، به حقیقت امر آگاهی می دادند و . . . بدون شك ،

سؤال المكون سال ١٩٦٣

٤٧

[١] "رواه البخارى
[٢] "رواه البخارى
[٣] عمدة القارى
[٤] رواه مسلم.
[٥] رواه مسلم.

د روژې آداب او فضایل

دويمه او وروستۍ برخه

شيخ فريد الله ازهری

درېيم: روژه د گناهونو او د دوزخ د اور څخه ډال او مانع ده، لکه چې دغه حديث په دې مطلب باندې ښکاره دليل دی: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الصَّيَّامَ جُنَّةٌ، فَإِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ صَائِمًا، فَلَا يَزِفُّ، وَلَا يَجْهَلُ، فَإِنْ أَمْرٌ شَاتَمَهُ، أَوْ قَاتَلَهُ، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ).^(۱۱)

ژباړه: د ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی، چې رسول اکرم ﷺ وفرمايل: روژه گناهونو او د دوزخ د اور په مقابل کې ډال ده، نو چې کله د چا روژه وي، نو پوچۍ خبرې او د ناپوهۍ کارونه دې نه کوي، که چا ورته کنځل وکړه او يا يې ورسره جگړه وکړه نو ورته ودې وايي: چې ما روژه نيولې ده.

څلورم: موږ ته دا هم مناسب دی، چې فرضي روژو نيولو سره د نقلي روژو نيولو کوښښ وکړو، دې دواړه ډول روژو ته پاملرنه وکړو، تر څو حضرت نبي کریم ﷺ خپله قدوه

او مقتدی ونيسو او د روژې مياشت څخه وروسته د شوال په مياشت کې هم شپږ ورځې روژې نيول هير نه کړو او د دغو روژو په اړه دې مبارک حديث ته غور شئ:

(مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سَنًا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ).^(۱۲)

څوک چې د روژې مياشت روژه ونيسي، وروسته په شوال مياشت کې شپږ ورځې روژې هم ورپسې ونيسي داسې دی، لکه ټوله عمر يې چې روژه نيولي وي. که چيرې مياشت نهه ويشت ورځې وي، الله ﷻ په خپل لطف او کرم سره د دېرش ورځو روژې ثواب ورکوي؛ دا ځکه چې د شوال شپږو ورځو سره، (۳۶) ورځې کيږي، نو د الله ﷻ د لطف او مرحمت له کبله د يوې نيکې اجر او ثواب په لسو بدله ورکول کيږي، نو (۳۶) ورځې روژه چې په لسو کې ضرب شي، نو نتيجه (۳۶۰) ورځو روژې کيږي، نو گويا چې ټول کال يې روژه نيولې ده؛ ځکه چې د شرعي سپوږميز کال ورځې د دې شمېر څخه لا څه کمې هم دي.

پنځم: بايد په هره مياشت کې درې ورځې روژه چې د (ايام بيض) په نوم سره ياديږي، چې هغه (۱۳-۱۴-۱۵) د هرې مياشتې درې ورځې دي، روژې دې پکې ونیولی شي، په دې هکله، پېغمبر عليه الصلاة والسلام څخه روايت دی:

(عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا ذَرٍّ، إِذَا صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَصُمْ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ، وَ أَرْبَعَ عَشْرَةٍ، وَ خَمْسَ عَشْرَةٍ).^(۱۳)

ژباړه: د موسى بن طلحه څخه روايت دی، چې وايي: ما د ابو ذر څخه اوريدلي دي، چې ويل يې: رسول اکرم ﷺ وفرمايل: ای ابوذر! کله دې، چې په مياشت کې درې ورځې روژه نيول غوښتل، نو ديارلسمه، څوارلسمه او پنځلسمه ورځ روژه ونيسه.

شپږم: دا رنگه په هره اونۍ کې بايد دوه ورځې روژه ونیول شي؛ ځکه په دې اړه روايت دی:

(إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۴۰

مجله فرهنگ عامه
۱۳۹۳

۴۸

روژه د الله ﷻ هغه ستر عبادت او د اسلام مقدس دين لوی ركن دی، چې انسانانو كې پرهېزگاري او تقوى پيدا كوي، د دوى څه مشابهت له مجرداتو سره راوړي، د روژې مباركې مياشت كې يو فرض اداكول د اويو فرضونو د اداكولو مرتبې ته لوړېږي، دا رنگه د يو نفلي عبادت اويو نفلي عبادتونو درجې ته لوړېږي، كوم چې په غير رمضان كې ادا شي، روژه د قرآن كريم د نزول، د ليلة القدر، اعتكاف، په تراويحو كې د قرآن كريم د ختمېدو، د رزق د زياتوالي، خواخوږۍ، د سراسپې د وركړې، د بركتونو او په شپه كې د الله ﷻ لپاره د پورته كېدو مياشت ده، د رحمت، مغفرت او د اور، څخه د خلاصون مياشت ده.

كَانَ يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَ يَوْمَ الْخَميسِ، فَسُئِلَ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: إِنَّ أَعْمَالَ النَّاسِ تُعْرَضُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَ يَوْمَ الْخَميسِ. ^(۱۴)

ژباړه: پېغمبر عليه الصلاة والسلام به دوشنبې او پنجشنبې ورځو كې روژه درلوده، نو پدې هكله وپوښتل شو، وې فرمايل: د بندگانو عملونه د دوشنبې او پنجشنبې په ورځو كې د الله ﷻ حضورته وړاندې كېږي. په بل لفظ كې دي: دا خوښوم چې پداسې حال كې زما عملونه وړاندې شي، چې روژه وم. په بل روايت كې دي، چې ده مبارك څخه د دوشنبې ورځې په هكله وپوښتل شو، نو ده ځواب وركړو چې دې ورځې كې زما زوكړه شوې ده.

اووم: دا هم د روژې د آدابو څخه دي، چې د عرفې او عاشوراء ورځو روژه بايد ونيول شي؛ ځكه چې په دې اړه روايت دى: (ثَلَاثٌ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَمَضَانَ إِلَى رَمَضَانَ، فَهَذَا صِيَامُ الدَّهْرِ كُلِّهِ، صِيَامُ يَوْمٍ عَرَفَةَ، اخْتِصِبْ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ، وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَهُ، وَصِيَامُ يَوْمٍ عَاشُورَاءَ، اخْتِصِبْ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ). ^(۱۵)

يعنې: درې ورځې روژه د هرې مياشتې څخه او يو رمضان تر بل رمضان

د (إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا) الفاظ ذكر دي، چې معنایې دا ده: د ايماندارۍ او د حسبي د الله پاك څخه د ثواب) په نيت، په دې كې دى ته اشاره ده، چې هيڅ عبادت د ریا او سمعت سره د الله پاك په عالي دربار كې د قبول وړ نه دى، په ځانگړې ډول روژه چې په هغې كې انسان كولاى شي په هر وخت او هر ځاى كې روژه وخوري، خو چې دى يې نه خوري، نو اصل هدف يې د الله پاك څخه خوف دى او دا رنگه د هغه د رضا، جنت حاصلول او د دوزخ څخه د ځان ساتني په موخه داعمل صالح تر سره كوي او نه يې ماتوي، نو ځكه حديث قدسي دى، چې الله پاك فرمايي:

(كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَلَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ). ^(۱۸)

يعنې: د انسان هر عمل د ده لپاره دى، مگر روژه چې ده هغه د ما لپاره ده او زه به يې پرې اجر وركوم، يقيناً چې د روژتي د خولې بدبويي، د الله په وړاندې د مشكو له خوشبويي څخه هم غوره ده.

لسم: د روژې د فضائلو څخه دا هم دى، چې په دې مباركه مياشت كې، قرآن كريم نازل كړى شوى دى، لكه چې الله پاك فرمايي:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ ^{القدر: ۱}

يعنې: موږ قرآن كريم د قدر په شپه كې نازل كړى. په بل آيت كريمه كې الله پاك فرمايي:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾ ^{البقرة: ۱۸۵}

يعنې: رمضان هغه مياشت ده، چې په هغې كې قرآن نازل كړى شو، چې د انسانانو

ژباړه: څوك چې د رمضان قيام (شپه يې په تراويحو او نورو عبادتونو سره ژوندۍ وساتي) د ايمان او اخلاص له مخې ترسره كړې تيرې گناوې به يې وېشل شي. په دې دواړو روايتونو كې

لپاره له سره تر پایه هدایت دی، او داسې څرگندې لارښوونې په کې دي، چې سمې لارې ښوونکې او د حق او باطل یو له بله په ډاگه بېلوونکې دي. د دغو دواړو آیتونو څخه دا څرگنده شوه، چې قرآن کریم د رمضان په میاشت او د قدر په شپه کې نازل شوی، نو معلومېږي چې د قدر شپه په دې مبارکه میاشت کې دی. دغه نزول څخه مراد هغه نزول جمعي (ټولنیز نزول) ده، چې یوځل په یوه شپه د لوح محفوظ څخه اسمان دنیا ته نازل شوی، هغه بل نزول نه دی مراد چې په درویشۍ کلونو کې د اسمان دنیا څخه نبي کریم ﷺ ته تدریجي ډول نازل شوی دی.

یولسم: د روژې د فضایلو څخه دا هم دي چې روژه او قرآن کریم به د انسان لپاره د الله تعالی په وړاندې شفاعت کوي او الله تعالی به یې شفاعت هم قبول کړي، لکه چې روایت دی:

(الصَّيَّامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُ الصَّيَّامُ: أَيُّ رَبِّ، مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ، فَشَفَعْنِي فِيهِ، وَيَقُولُ الْقُرْآنُ: مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ، فَشَفَعْنِي فِيهِ، قَالَ: "فَيُشَفَّعَانِ".^{۱۹})

یعنې: روژه او قرآن به د انسان لپاره په ورځ د قیامت کې شفاعت کوي، روژه به ووايي: ای ربه! دی مو د ورځې له لوري د طعام او د شهواتو څخه منع کړی وه، نو د ده په اړه زما شفاعت قبول کړي او قرآن کریم به ووايي: دی مې منع کړی و د خوب څخه په شپه کې، نو د ده په اړه زما شفاعت قبول کړې، وایي: د دواړو شفاعت به قبول شي.

دولسم: د روژې د آدابو څخه داهم دی، چې د لیلة القدر شپه

دې ولټولی شي، په دې اړه داسې حدیث شتون لري: (عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِثْرِ، مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ).^{۲۰}

یعنې: د عائشې رضی الله عنها څخه روایت دی، چې رسول اکرم ﷺ وفرمایل: د قدر شپه د رمضان وروستیو لسو په طاق شپو کې ولټوئ.

د دې حدیث څخه داسې اخستنه کېږي: چې د قدر شپه په اغلب گمان د رمضان وروستیو لسيزې په طاقو شپو کې ده، یعنې: ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۹ شپو کې ډېر امکان شته او د لیلة القدر د شپې د نه ښکاره کېدو کې، حکمت دادی، چې د الله پاک عبادت په هره شپه کې تر سره شي، که چیرې د قدر شپه معلومه وای خلکو به یوازې په هماغه یوه شپه کې ډیر عبادت کاوه، خو الله ﷻ هغه مبهم کړه، تر څو د خپلو بندگانو د عبادت اړیکه او علاقه خپل رب سره په هره شپه او د همیش لپاره وي.

په بل روایت کې دي: (تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ).^{۲۱}

یعنې: د قدر شپه د رمضان به وروستیو لسو کې ولټوئ.

دیارلسم: د روژې د آدابو څخه دا هم دی، چې د قدر شپې دعا او دا رنگه د افطار او نورې اړینې دعاگانې وویلي شي، د قدر د شپې دعا په اړه داسې روایت دی: (عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيَّ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا؟ قَالَ: قُولِي: اللَّهُمَّ إِنَّكَ غَفُورٌ تُحِبُّ الْغُفْرَ فَأَعْفُ عَنِّي).^{۲۲}

یعنې: د عائشې رضی الله عنها څخه روایت دی، چې وایي: ومې ویل: ای د الله ﷻ رسوله! که چیرې را معلومه شي چې دا د قدر شپه

څوک چې د رمضان قیام (شپه یې په تراویحو او نورو عبادتونو سره ژوندی وساتي) د ایمان او اخلاص له مخې ترسره کړې تیرې گناوې به یې وېشل شي. په دې دواړو روایتونو کې د (إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا) الفاظ ذکر دي، چې معنایې دا ده: د ایماندارۍ او د حسبي (د الله پاک څخه د ثواب) په نیت، په دې کې دې ته اشاره ده، چې هېڅ عبادت د ریا او سمعت سره د الله پاک په عالي دربار کې د قبول وړ نه دی.

ده، نو څه په کې ووايم؟ آنحضرت ﷺ وفرمایل: دغه دعاء ووايه:

(اللَّهُمَّ إِنَّكَ غَفُورٌ تُحِبُّ الْغُفْرَ فَأَعْفُ عَنِّي) ژباړه: ووايه، یا الله په رښتیا چې ته ښوونکی او عفوه خوښوي، نو زما خطاوې وېشه. نو باید د دې دعاء اهمیت هیر نه کړو او د رمضان په هره شپه او په ځانگړې ډول په آخري لسيزه د طاق شپو کې یې ووايو، تر څو مو عفوه او ښه نصیب شي.

څوارلسم: د روژې د آدابو څخه دا هم دي، چې په آخري لسيزه کې اعتکاف وکړای شي، لکه په دې اړه داسې حدیث دی:

(عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ).^{۲۳}

یعنې: د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی، چې وایي: رسول اکرم ﷺ به د رمضان په آخري لسيزه کې اعتکاف کاوه. بل روایت دی:

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ

منع کړی وه، نو د ده په اړه زما

شفاعت قبول کړي او قرآن کریم به

ووايي: دی مې منع کړی و د

خوب څخه په شپه کې، نو د ده په

اړه زما شفاعت قبول کړې، وایي: د

دواړو شفاعت به قبول شي.

دولسم: د روژې د آدابو څخه

داهم دی، چې د لیلة القدر شپه

۵۰

رَمَضَانَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي
قُبِضَ فِيهِ اعْتَكَفَ عَشْرِينَ يَوْمًا. (٢٤)

یعنې: د ابو هريره رضی الله عنه نه روایت شوی، چې ویې ویل: رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر رمضان کې لس ورځې اعتکاف کاوه او کوم کال کې چې وفات کېده، شل ورځې اعتکاف یې وکړ.

پایلي: روژه د الله جل جلاله هغه ستر عبادت او د اسلام مقدس دین لوی رکن دی، چې انسانانو کې پرهېزگاري او تقوی پیدا کوي، د دوی څه مشابهت له مجرداتو سره راولي، د روژې مبارکې میاشت کې د یو فرض اداکول د اویاوو فرضونو د اداکولو مرتبې ته لوړېږي، دا رنگه د یو نفلي عبادت اویاوو نفلي عبادتونو درجې ته لوړېږي، کوم چې په غیر رمضان کې ادا شي، روژه د قرآن کریم د نزول، د لیلۃ القدر، اعتکاف، په تراویحو کې د قرآن کریم د ختمېدو، د رزق د زیاتوالي، خواخوږۍ، د سړسايې د ورکړې، د برکتونو او په شپه کې د الله جل جلاله لپاره د پورته کېدو میاشت ده، د رحمت، مغفرت او د اور څخه د خلاصون میاشت ده، دا هغه میاشت ده چې الله تعالی یې په خپله روژتې ته ثواب ورکوي، دا هغه میاشت ده چې د روژتې د خولې بوی پروردگار ذات ته د مشکو څخه هم زیات غوره بوی دی، روژه د گناهونو او د دوزخ د اور په مقابل کې ډال ده او روژه روژتې ته شفاعت کوونکې ده، داسې شفاعت کوونکې ده، چې شفاعت به یې هم قبلېږي.

په دې مبارکه میاشت کې باید موږ دا کړنې ترسره کړو:

الف: صدقې او خیراتونه زیات کړو ترڅو خپلو هېوادوالو، ګاونډیانو،

فقیرانو، مسکینانو، بي وزلو او کونډو... سره مرسته وکړو.

ب: د قرآن کریم تلاوت، ذکر، استغفار او درود شریف زیات ووايو؛ ځکه د ښو اعمالو درجه په دې میاشته کې ډېره لوړېږي.

ج: خپل لمونځونه په جماعت سره ادا کړو او شل رکعته تراویحو کې د قرآن کریم ختم وکړو.

د: ریشته دارانو، ګاونډیانو، طالب علمانو... ته روژه ماتې ورکړو.

ه: د پیشلې لپاره را وینیدل او سحري په دعاء، ذکر او لمانځه کې تیر کړو.

و: د خیر دعاګانې خپلو ځانونو، اولادونو، اهل او عیال، ټول هیوادوالو او د نړۍ ټولو مسلمانانو او د خپل هیواد د ترقۍ، سوکالۍ، آبادۍ او د دنیا او آخرت له لوري د ده پرمختګ په اړه ډېرې دعاوې وکړو؛ ځکه د روژتیانو دعاء نه ردېږي.

ز: په هر وخت کې له دروغو، غیبت، غضب، ظلم، تور پورې کول... او ټولو گناهونو څخه ډډه وکړو، خو په روژه کې په ډېر جدي ډول باید دا ټولو یادو ناوړه کړنو ته د پای ټکی کېږدو، تر څو د روژې ارزښت او ثواب له منځه یونسو.

ح: په ټول رمضان کې د لیلۃ القدر شپې هڅه وکړو، تر څو په عباداتو سره یې ژوندۍ وساتو او په ځانګړې ډول وروستۍ لسو شپو کې ډېره برخه عبادت ته ځانګړې کړو.

ط: روژه کې د صبر او حوصلې څخه کار واخلو، د بدو خبرو او ویناوو ځواب په حسنه طریقي سره ورکړو، غضب، غوسې او سخت ویلو څخه باید

په کلکه ډډه وکړو.

ي: د ما تحت افرادو، مزدورانو، نوکرانو، کارمندانو او شاګردانو سره د نرمۍ څخه کارواخلو او په دندو او کارونو کې ورسره مرسته وکړو او باید په کار کې یې کمښت راولو.

ک: د فرضي روژو ترڅنګ د کال په اوږدو کې باید د دوشنبې، پنجشنبې، د هرې سپوږمیزې میاشتې ديارلسمې، څوارلسمې، پنځلسمې، عرفې او عاشوراء ورځو روژو ته هم پاملرنه وکړو.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين.

سرچینې او ماخذ:

۱۱ - مسند الامام أحمد ۹۹۹۸.

۱۲ - صحيح الامام مسلم شمېره: ۱۱۶۴.

۱۳ - سنن الترمذي ۷۶۱.

۱۴ - مسند الامام أحمد ۲۱۷۴۴.

۱۵ - صحيح الامام مسلم ۱۱۶۲.

۱۶ - متفق عليه ۲۰۱۴.

۱۷ - متفق عليه ۳۷.

۱۸ - صحيح البخاري ۵۹۲۷.

۱۹ - مسند الامام أحمد ۶۶۲۶.

۲۰ - صحيح البخاري ۲۰۱۷.

۲۱ - صحيح البخاري ۲۰۲۰.

۲۲ - سنن الترمذي ۵۱۳.

۲۳ - صحيح البخاري ۲۲۵.

۲۴ - صحيح البخاري ۲۰۴۴.

برکات و آثار ماه صیام

قسمت دوم و آخر:

مولوی عنایت الله "شریفی"

طوری که حکم قطعی روزه برای مسلمانان به روز دوم ماه شعبان سال دوم هجرت توسط این آیه مبارکه برای مسلمانان ابلاغ گردید چنانچه الله متعال می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾
البقره: ۱۸۳

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید روزه بر شما مقرر (فرض) شده است همان گونه بر کسانی که پیش از شما مقرر (فرض) شده بود، باشد که پرهیزگاری کنید.

قول (كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ) در آیه متذکره، بیانگر این واقعیت تاریخی است که الله جل و علا روزه را بر امتهای پیشین (پیروان ادیان آسمانی) نیز «فرض کرده» تا نفس انسان برای کسب تمام نیکی ها و خیرات آماده گردد؛ روزه با شهوات مبارزه می کند و روزه دار را نمی گذارد که از

هوا و هوس و غرایز نفسانی پیروی کند. روزه نفس انسان را تزکیه می کند، «ضمیر را بیدار می سازد و با تقویت اراده، انسان بزرگوار و شرافتمند می گردد و به نهایت سعادت و خوشبختی می رسد». (۱)

روز عاشورا در نزد قریشیان

در ایام جاهلیت مردم قریش آنرا روزه می گرفتند، طوری که روایت است:

(عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: «كَانَ يَوْمُ عَاشُورَاءَ تَصُومُهُ قُرَيْشٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُهُ، فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ صَامَهُ، وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ، فَلَمَّا فُرِضَ رَمَضَانُ تَرَكَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَمَنْ شَاءَ صَامَهُ، وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ».) [رواه البخاری: ۲۰۰۲]

از عائشه رضی الله عنها روایت است که گفت: مردم قریش در زمان جاهلیت، روز (عاشورا) را روزه می گرفتند، و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هم این روز را روزه می گرفتند. چون به مدینه آمدند، این روز را روزه گرفتند، (و دیگران را هم) به روزه گرفتن آن امر کردند. چون روزه ماه رمضان فرض گردید، (روزه گرفتن) روز (عاشورا) را ترک کردند، (از آن به بعد)

کسی که می خواست (روز عاشورا) را روزه می گرفت، و کسی که نمی خواست روزه نمی گرفت.

بنابراین «روزه یکی از فرایضی است که آنرا الله جل و علا بر امتهای پیشین (پیروان تمام ادیان آسمانی) فرض گردانیده است. این فریضه فیاض و مبارک، با بعثت پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله به صورت تکامل یافته بر امت اسلامی در سال دوم هجری فرض گردید، تا از فضایل، فیوضات و برکات آن در عرصه های مادی و معنوی، اخلاقی و اجتماعی، مستفید گردند، لذت این نعمت عظیم را، در حیات دنیوی و بهای گران بها اعمال نیکی را که در این ماه رحمت و مغفرت انجام داده اند، در حیات اخروی دریابند.»

از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که گفت: «قَدِمَ النَّبِيُّ الْمَدِينَةَ، فَرَأَى الْيَهُودَ تَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: (مَا هَذَا؟) قَالُوا: هَذَا يَوْمٌ صَالِحٌ، هَذَا يَوْمٌ نَجَّى اللَّهُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ عَدُوِّهِمْ فَصَامَهُ مُوسَى، قَالَ: (فَأَنَا أَحَقُّ بِمُوسَى مِنْكُمْ) فَصَامَهُ وَأَمَرَ

بخشاینده و مهربان است.

طرق اثبات ماه مبارک رمضان:

فرا رسیدن ماه مبارک رمضان به دو طریق اثبات می گردد:

- ۱- دیدن هلال در آخرین شب ماه شعبان ۲- تکمیل نمودن سی روز از ماه شعبان عن نافع، عن عبد الله بن عمر رضی الله عنه: أن رسول الله ﷺ ذكر رمضان، فقال: (لا تصوموا حتى تتروا الهلال، ولا تفتروا حتى تروه، فإن غم عليكم فاقدروا له)^(۱)

از نافع از عبدالله بن عمر رضی الله عنه روایت است که رسول اکرم ﷺ رمضان را یاد آور شده فرمودند: روزه نگیرید؛ تا آنوقتی که هلال ماه را ببینید، و افطار نکنید تا آنرا دو باره ببینید و اگر هوا ابری بود، (ماه شعبان) را برای تعیین روزه، معیار قرار دهید. یعنی: سی روز ماه شعبان را تکمیل نموده، سپس روزه بگیرید.

عن عمار: « من صام يوم الشك فقد عصي أبا القاسم رضی الله عنه »: از عمار رضی الله عنه روایت است: « کسی که روز شک را روزه گیرد، در واقع از ابا القاسم، حضرت محمد ﷺ، سرکشی نموده است.

مردم باید روز بیست نهم ماه شعبان، هلال ماه مبارک رمضان را جستجو نمایند، در صورت مشاهده

هلال، روزه گیرند، و در صورتی که آسمان ابری و یا گرد و غبار آلود بود؛ سی روز شعبان را تکمیل نموده، سپس روزه بگیرند.

ابن زیاد گفته است: از ابو هریره رضی الله عنه شنیدم که می گفت:

پیامبر ﷺ فرمودند:

(صوموا لرؤيته و أفطروا لرؤيته،

روزه یکی از فرایضی است که آنرا الله ﷻ بر امتهای پیشین (پیروان تمام ادیان آسمانی) فرض گردانیده است. این فریضه فیاض و مبارک، با بعثت پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ به صورت تکامل یافته بر امت اسلامی در سال دوم هجری فرض گردید، تا از فضایل، فیوضات و برکات آن در عرصه های مادی و معنوی، اخلاقی و اجتماعی، مستفید گردند، لذت این نعمت عظیم را، در حیات دنیوی و بهای گرانها اعمال نیکی را که در این ماه رحمت و مغفرت انجام داده اند، در حیات اخروی دریابند.

بصيامه^(۱)

النبي ﷺ يتَحَرَى صِيَامَ يَوْمٍ فَضَّلَهُ عَلَى غَيْرِهِ إِلَّا هَذَا الْيَوْمَ، يَوْمَ عَاشُورَاءَ؛ وَهَذَا الشَّهْرُ، يَعْنِي شَهْرَ رَمَضَانَ^(۱)

از ابن عباس رضی الله عنه روایت است که گفت: هرگز نمی دیدم که پیامبر ﷺ روزه یک روز را بر روز دیگری ترجیح دهد، به استثناء روزه امروز، روز عاشورا و این ماه، ماه رمضان.

هدف اساسی روزه:

قرآن مجید، هدف واقعی روزه را، متقی (پرهیزگار) شدن انسان معرفی نموده است ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ البقرة: ۱۸۳

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید روزه بر شما مقرر (فرض) شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما مقرر (فرض) شده بود باشد که پرهیزگاری کنید.

تقوا ناشی از ایمان جازم و محبت به الله متعال است.

رمز ایمان و عقیده جازم در پیروی و اطاعت روزه دار در دستاتیر الله ﷻ، نهفته است که خوف و خشیت، سرکشی از خواهشات نفسانی و خود داری روزه دار از خوردن، نوشیدن، در ایام ماه مبارک رمضان مجسم می شود. هدف روزه، همانا کسب رضای خداوند

زمانی که پیامبر ﷺ به مدینه منوره (در دوران هجرت) تشریف فرما شدند، دیدند که یهودیان در روز عاشوراء روزه دار هستند؛ فرمود: « این چه است؟ » گفتند: امروز روز خوب و پسندیده ایست. این روزیست که الله ﷻ در آن قوم بنی اسرائیل را از شر دشمنان شان نجات داد؛ همان بود که موسی عليه السلام آن روز (عاشوراء) را روزه گرفت. پیامبر فرمودند: « من از شما نسبت به موسی مستحق تر هستم ». بنابراین پیامبر اکرم ﷺ آنروز (روز عاشوراء) را، روزه گرفت و مسلمانان را به روزه داری دستور داد. »

و از ابی موسی رضی الله عنه روایت است که گفت: « كَانَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ تَعُدُّهُ الْيَهُودُ عِيدًا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: (فَصُومُوهُ أَنْتُمْ)^(۱) یهودیان روز عاشوراء را عید می گرفتند، پیامبر ﷺ فرمود: « شما مسلمانان آنرا (عاشوراء) را، روزه بگیرید. »

پیامبر اکرم ﷺ روزه «عاشورا» را بر سایر روزه های سنتی ترجیح می داد، به استثنای روزه ماه مبارک رمضان که آنرا بر همه روزه های دیگر برتری داده و گرامی می داشت.

« عن ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَا رَأَيْتُ

فإن غبي عليكم فأكملوا عدة شعبان ثلاثين^(۱)

به رویت هلال ماه رمضان روزه بگیرید. و به رویت (ماه شوال) افطار کنید؛ و اگر تشخیص هلال بر شما دشوار شد؛ ماه شعبان را به تعداد سی روز کامل حساب کنید "بعداً روزه بگیرید.

یعنی: اگر رویت هلال به علت ابری بودن آسمان و یا آلوده با گرد و غبار دشوار بود؛ سی روز شعبان را تکمیل نموده، سپس روزه بگیرید.

(عن عبد الله بن دينار، عن عبد الله ابن عمر رضی اللہ عنہ : أن رسول الله ﷺ قال: (الشهر تسع و عشرون ليلة، فلا تصوموا حتى تروه، فإن غم عليكم فأكملوا العدة ثلاثين)^(۱)

ماه (شعبان) بیست و نه شب است؛ تا زمانی که هلال را ندیدید، روزه نگیرید؛ و اگر تشخیص آن بر شما دشوار شد؛ ماه شعبان را به تعداد سی روز تکمیل نموده؛ بعداً روزه بگیرید.

بنابر فرموده رسول اکرم ﷺ تعداد ایام ماه شعبان همه ساله یکسان نبوده؛ گاهی (۲۹) روز و گاهی (۳۰) روز می باشد. سعید بن عمرو رضی اللہ عنہ می گوید: از عبدالله بن عمر رضی اللہ عنہ شنیدم: همانا پیامبر ﷺ می فرمود:

(إنّا أمة أمية، لا نكتب ولا نحسب، الشهر هكذا و هكذا)^(۱)

یعنی: مرة تسعة وعشرين، ومرة ثلاثين: ما امتی هستیم بی سواد؛ نه نوشتن را می دانیم و نه حساب را، ماه به این تعداد و این تعداد است. یعنی: یکبار (۲۹) و بار دیگر (۳۰) روز.

از الفاظ این حدیث شریف بر

می آید که پیامبر گرامی اسلام بوسیله انگشتان هر دودست، مردم را در مورد تعداد روز های ماه شعبان آگاهی داده است.

قابل یاد آوری است که «شهادت شخص مسلمان و عادل (اعم از زن و مرد) بر رویت هلال ماه مبارک رمضان، چه آزاد، باشد، چه عبد، قابل قبول بوده و همان روز، روزه رمضان است؛ ولی اگر آسمان صاف بود و عللی که مانع دیدن هلال گردد وجود نداشت، شهادت یک مرد و یا دو مرد، قابل پذیرش نبوده تا جمع کثیری از مردم مبنی بر رویت هلال ماه مبارک رمضان شهادت ندهند زیرا در اینصورت از اخبار ایشان علم یقین حاصل می شود.

و در رابطه به هلال عید سعید فطر باید نوشت که: اگر آسمان ابری بود و یا بنابر علتی که دیدن همگان ممکن نبود، بر نزد امام و قاضی شهادت کمتر از (دو مرد) یا (یک مرد و دو زن) مورد قبول و پذیرش نیست، ولی در صورت عدم گرد و غبار و سائر موانع در آسمان؛ باید جماعت بزرگی از مردم مبنی بر رویت هلال، گواهی دهند تا از اخبار ایشان علم یقین حاصل گردد. فراموش نباید کرد که اگر شخصی هلال ماه مبارک رمضان و یا هلال عید را نزد قاضی شهادت داد ولی مورد قبول وی قرار نگرفت چه باید کرد؟ در جواب باید گفت: اگر هلال ماه مبارک رمضان بود، خودش روزه بگیرد، ولی در صورت رویت هلال عید که مورد قبول قاضی واقع نگردیده، همراه بقیه مردم روزه بگیرد و به رویت خود عمل نکند.^(۱)

استقبال رمضان به گرفتن روزه یک یا دو روز قبل از رمضان

از دیدگاه شریعت اسلامی، تقدیم نمودن روزه ماه مبارک رمضان، با روزه

گرفتن یک یا دو روز آخر ماه شعبان به عنوان پذیرایی از حلول ماه رمضان، جواز ندارد، به استثنای کسی که روزه اش با آخرین روز ماه شعبان تصادف می کند. مثلاً شخصی عادتاً روز های دوشنبه و پنجشنبه را روزه می گیرد؛ یک ازین دو روز، مصادف با یک روز قبل از ماه رمضان می باشد.

ابوهریره رضی اللہ عنہ از پیامبر اکرم ﷺ روایت نموده است که فرمودند: (لا يتقدم أحدكم رمضان بصوم يوم أو يومين، إلا أن يكون رجل كان يصوم صومه، فليصم ذلك اليوم).^(۱)

«نباید کسی از رمضان با روزه گرفتن یک یا دو روز (آخر شعبان) پیشی نموده (استقبال) کند، مگر کسی که عادت کرده باشد که یک روز مخصوص روزه گیرد، (در صورتی که این روز مصادف با یک یا دو روز آخر ماه شعبان باشد) پس آنروز را روزه بگیرد.» مثلاً: شخصی عادت دارد هر پنجشنبه یا دوشنبه، روزه دار باشد و یکی از این دو روز، با آخرین روز ماه شعبان تصادف می کند؛ این شخص بلا مانع می تواند آنروز را، روزه بگیرد. در غیر این صورت، روزه این دو روز اخیر آخر شعبان؛ مکروه و ناجایز است و در مذهب امام شافعی رحمته اللہ علیہ حرام می باشد.

ماخذ:

۷- صحیح البخاری، ۱۷۹۴. (ر: ۱۵۱۵)

۸- صحیح البخاری، ۱۹۰۲.

۹- صحیح مسلم: ۱۳۳- (۱۱۳۴)، سنن ابو داود: ۲۱۳۶.

۱۰- صحیح البخاری، ۱۸۰۷ و ۱۸۰۹.

۱۱- صحیح البخاری، ۱۸۱۰.

۱۲- صحیح البخاری، ۱۸۰۸.

۱۳- صحیح البخاری: ۱۸۱۴.

۱۴- صحیح البخاری: ۱۸۱۴..

۱۵- التسهيل الضروري لمسائل القدوری، ج اول.

۱۶- صحیح البخاری، ۱۸۱۵.

د مسلمانانو ترمنځ اتفاق او يووالي

عبدالصير منيب

الحجرات کې هم ښايسته آداب بيانيزي چې په هغه سره اتفاق راځي او بي اتفاقي ختميزي.

په احاديثو کې هم بار بار د اتفاق تاييدونه راغلي او د بي اتفاقي او اختلافاتو نه منع شوی لکه په حديث شريف کې راځي.

عن ابي هريرة رضي الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله يرضى لكم ثلاثاً ويكره لكم ثلاثاً فيرضى لكم ان تعبدوه ولا تشركوا به شيئاً و ان تعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا ويكره لكم قيل وقال وكثرة السؤال و اضعاء المال راوه مسلم.

ژباړه: د ابي هريره رضي الله عنه روايت دی چې رسول اکرم ﷺ فرمايلي، چې

الله تعالی ستاسو لپاره درې کارونه خوښوي او درې کارونه بد گڼي ستاسو د پاره دا خوښوي چې د الله تعالی بندگي وکړئ او شرک مه کوئ او د الله تعالی په رسی ټول منگولې ولگوئ او بي اتفاقي مه کوئ او بدگني ستاسو د پاره قيل او قال (په مجلسونو کې بي فايدي خبرې) او ډيري

چې الله تعالی ستاسو په منځ کې محبت او ورورولي پيدا کړه او د بي اتفاقي نه الله تعالی موږ منع کړي يو او د بي اتفاقي نقصانونه يې بيان کړي دي چې دا د يهودو او نصاروو سره مشابهت دی او

څوک چې بي اتفاقي جوړ وي د هغوي لپاره لوی عذاب دی او د قيامت په ورځ به يې مخونه تور وي او د بي اتفاقي په وجه به کم زوره شي او ستاسو رعب او دبدبه به ختمه شي هرکله چې د مسلمانانو د کاميابۍ او ترقي مداريه اتفاق دی او د مسلمانانو د زوال او ناکامۍ مدار په بي اتفاقي او اختلاف دی د دې وجې نه به دلته د مسلمانانو ترمنځ د يووالي موضوع په دوه مبحثو کې وڅيړو.

لومړی مبحث:

د قرآن کریم د څو آيتونو او احاديثو د اتفاق په باره کې:

مخکې په سريزه کې موږ درې آيتونه ذکر کړل او د هغه مفهوم ته مو اشاره وکړه د دې نه علاوه په قرآن کریم کې ځای په ځای انتظاميه امور بيانيزي د دې د پاره چې مسلمانان منظم وي او د دوی په مينځ کې وحدت او اتفاق وي لکه سورة البقره کې سورة النساء کې او سورة

الحمد لله الذي انزل كتابه المستبين و حبله المتين والصلوته والسلام على من الف الله به قلوب المؤمنين وحديه صفوف المسلمين و على اله و اصحابه آجمعين.

اما بعد:

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾ آل عمران: ۱۰۳

و قال الله تعالى ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ آل عمران: ۱۰۵ و قال الله تعالى ﴿وَلَا تَنَزَعُوا فَنَفْسُلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾ الأنفال: ۴۶

الله تعالی په موږ د خپل دين قايمول فرض کړي دي او د دين د قايمولو لپاره قوت او طاقت ته ضرورت دی او قوت په وحدت او اتفاق سره راځي د دې وجې نه الله تعالی موږ ته د اتفاق امر او حکم کړی دی او د اتفاق طريقه يې هم را ښودلې ده چې اتفاق په حبل الله سره يعني په قرآن او شريعت سره راځي او الله تعالی د خپل منځ الفت او محبت او ورورولي په طور د نعمت ذکر کړي دي چې الله تعالی په تاسو لوی نعمت وکړو

پوښتنې کول (يعني بې ضرورته سوالونه)
او برېادول د مال .

۲: (عن سلمان رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: (البركة فى ثلاثة فى الجماعة والشريد والسحور) .

روه الطبراني فى المعجم الكبير .

ژباړه: رسول اکرم ﷺ فرمايلي برکت په درې څيزونو کې دى په اتفاق کې او په ماته ډوډۍ کې او په پېشلمې کې .

عمرؓ په جايه نومي ځاى کې په يو بيان کې ويلي وه (عليکم بالجماعة و اياکم والفرقة فان الشيطان مع الواحد و هو من الاثنين ابعد و من اراد يجره الجنة فليلزم الجماعة)

ژباړه: عمرؓ ويلي لازم دى په تاسو اتفاق او ځان وساتئ د بې اتفاقي نه ځکه شيطان د يو سره وي او دوو نه جداوي او څوک چې د جنت په مينځ کې اوسيدل غواړي نو د جماعت او اتفاق سره دي ځان يو ځاى کړي .

يعني اتفاق فرض دى او بې اتفاقي حرامه ده او د بې اتفاقي سره شيطان وي او د اتفاق نه شيطان لرې وي او څوک چې اتفاق کوي نو الله تعالى به د جنت په مينځ کې ځاى ورکړي .

دوهم مبحث:

د لانجو او جگړو قباحه او نقصانونه:

الله سبحانه و تعالى او د هغه رسول ﷺ د لانجو او جگړو ډير قباحونه او نقصانونه ذکر کړي دي په دې وجه ډيرې لانجې او جگړې او بې ځايه بحثونه او مناظرې ښه کار نه دى او د منافق صفت دى لکه الله سبحانه و تعالى د منافق په صفت کې ذکر کوي:

البقرة: ۲۰۴

دا سخت منافق جگړه کوونکى دى او بل ځاى د مشرک په باره

الله تعالى په موږ د خپل دين قايمول فرض کړي دي او د دين د قايمولو لپاره قوت او طاقت ته ضرورت دى او قوت راځي په وحدت او اتفاق سره د دې وجې نه الله تعالى موږ ته د اتفاق امر او حکم کړى دى او د اتفاق طريقه يې هم ښودلې ده، چې اتفاق راځي په حبل الله سره يعنې په قرآن او شريعت سره او الله تعالى د خپل منځ الفت او محبت او ورورولي په طور د نعمت ذکر کړى دى .

چې الله تعالى په تاسو لوى نعمت وکړو چې الله تعالى ستاسو په منځ کې محبت او ورورولى پيدا کړه او د بې اتفاقي نه الله تعالى موږ منع کړي يو او د بې اتفاقي نقصانونه يې بيان کړي دي چې دا د يهودو او نصاروو سره مشابهت دى .

سبحان و تعالى د شکست سبب بيانوي

نـو يـوسـبـب يـې ﴿وَتَكَذَّبْتَ فِي الْأَمْرِ﴾ آل عمران: ۱۵۲

پنځم نقصان: دا دې چې اسلامي امت کې چې څومره اتحاد او اتفاق وي هغه په بې اتفاقي سره کمزورى کيږي .

شپږم نقصان: د مسلمانانو رعب او دېد به ختميږي .

اووم نقصان: د کفارو هغه پلانونه چې د مسلمانانو په خلاف يې جوړ کړي چې هميشه دې بې اتفاقي وي هغه عملي کيږي .

اتم نقصان: د الله سبحانه و تعالى او د رسول اکرم ﷺ د حکم خلاف راځي دا چې د بې اتفاقي نقصانونه د قرآن کریم په آيتونو او مختلفو احاديثو او د سلفو علماوو په اقوالو کې زيات بيان شوي دي موږ د نمونې په ډول يو څو تاسوته وړاندې کړل الله دې وکړي چې زموږ دغه اسلامي نظام د هميشه لپاره پايدار او استوار وي او اسلامي امت هميشه متفق او متحد وي .

کې وايي چې:

﴿فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّثِينٌ﴾ النحل: ۴

او رسول اکرم ﷺ فرمايلي: (ان بعض الرجال الى الله الادالخصم) رواه البخارى يقيناً ډير مبغوض (بد او ناکاره) د سړونه الله تعالى ته هغه څوک دى چې هغه سخت جگړه کونکى وي .

د ډېنه معلومه شوه چې د ډيرو لانجو واله د الله تعالى ډير بد ايسي او دا هم معلومه شوه چې په لانجو کې په خپله خبره ډير کلکيدل په کار نه وي ابو سفيانؓ ته چا وويل چې ته سردارى ته په څه ورسيدى نو ابو سفيانؓ وويل چې زما د چاسره لانجه وي نو د صلح ځاى په کې پرېږدم .

لوړمى نقصان: بې اتفاقي سپيره والى لري اود برکتونو دروازې ورسره بنديږي او د بې اتفاقي ډير نقصانونه دي يو دا چې بې اتفاقي سره د مسلمانانو قوت ختميږي اود جهادونو او فتوحاتو دروازې بنديږي لکه مخکې بيان شو .

دوهم نقصان: بې اتفاقي د عذاب جهنم دى .

درېم نقصان: بې اتفاقي د مخونو د تور والي سبب ده، لکه سورة آل عمران کې ورته اشاره شوې .

څلورم نقصان: بې اتفاقي د شکست سبب دى لکه د احد په جگړه کې الله

حجاب زن مسلمان، و روان‌شناسی اسلامی

مفتی محمد امین مدنی اِرقانی

مقدمه:

یکی از اهداف عمده آفرینش انسان، رسیدن به ارزش‌های بلند اخلاقی و تکامل معنوی و کسب صفات شایسته و پسندیده انسانی است. ساختارهای اجتماعی و الگوهای رفتاری و جمعی، همه باید انسان را در رسیدن به این اهداف بلند دست یاری دهند. از دیدگاه عقل سلیم، انسان باید در تقویت عوامل و اسباب حرکت در رسیدن به قله‌های بلند کمال و پختگی تلاش‌های زیادی به خرج دهد و هرگز موانع و دیوارها را مجال ایجاد ممانعت ندهد و نگذارد که هیچ چیزی مانع این سفر معنوی زنان که نیمی از پیکر جامعه را تشکیل می‌دهند، گردد. به نسبت داشتن لطافت و زیبایی بیشتر روحی و ظرافت جسمی زودتر در معرض موانع و بلاها قرار می‌گیرند، لذا خداوند متعال بیشترین مکث را در این باب، روی این قشر جامعه کرده است؛ و اتفاقاً علاوه از زیاد قرار گرفتن شان در معرض خطرهای شیطانی، استعداد بیشتری نیز برای رسیدن به این اهداف عالی دارند. بدین ملحوظ، یکی از ره‌توشه‌های ارزشمند و مهم دست یافتن به گوهر گرانبهای حجاب، عفاف اسلامی است. گرچند عفاف و پوشش تنها مخصوص زنان نیست، ولی به دلیل ظرافت‌ها، جذایب‌های موهوبی، و زیبایی‌های منحصر به فردی که این قشر لطیف دارند، این امر برای شان زیادت‌تر تأکید شده است. حجاب دختر مسلمان، در واقع سنگر حفظ پاکدامنی، کارت شناخت شخصیت بلند زن در جامعه، قلعه مستحکم حفاظت از ارزش‌های اخلاقی فردی و اجتماعی، و همچنان پرچم دار نظام کانون خانواده از انحراف و درهم‌شکنی و فروپاشی است. دشمنان

اسلام پس از یک عمر تجربه‌های تلخی که از پیش‌رو گرفتن جنگ رویارویی با سربازان و پاسداران درفش عزت اسلامی گرفتند و شکست‌های روحی، نظامی، اقتصادی و جغرافیایی خوردند، روی به حربۀ نرم یا جنگ سرد یا نبرد فکری آوردند. این جنگ شوم صورت‌ها و شیوه‌های مختلفی دارد و دشمن در لباس دوست آمده و خیلی آرام و بی‌سر و صدا و مثل مور خزیده به سرزمین‌های اسلامی داخل شدند و با برنامه‌های تبهکارشان همه مردم به خصوص دختران و پسران جوان را در کام استعمارشان داده و جنگهای تبلیغاتی و فرهنگی خویش را راه انداختند. دشمنان سوگند یاد کرده اسلام و مسلمانان، با لباس‌های رنگارنگ و با چهره‌های در ظاهر مهربان، حمله به ریشه‌های عزت و وقار جوانان جامعه نمودند تا جامعه را غرق در منجلاب بدبختی نمایند.

فرضیت حجاب در قرآن

خداوند متعال در آیات مختلف قرآن کریم در مورد فرضیت و لزوم حجاب و عفاف بیان نموده است زنان و مردان امت اسلامی را تأکید بر آن داشته که همواره پاسدار حجاب و عفت اسلامی باشند که ما به طور مفصل در این مورد بحث خواهیم کرد، طوری که خداوند جلّ و علا در قرآن کریم می‌فرماید:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضُهُنَّ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَبَعْضُهُنَّ فُرُجُهُمْ ذَلِكَ آيَاتُ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَعْتَمِدُونَ﴾
النور: ۳۰

ترجمه: ای پیامبر به مردان مؤمن بگو: از برخی دیدن‌ها و نگاه‌های خود (نگاه‌های غیر مجاز) چشم‌پوشی کنند و دامن خود را حفظ نمایند. این برای پاکتر ماندن آنان بهتر است. خداوند به آنچه انجام می‌دهند آگاه و خبردار است. در آیه دیگری می‌فرماید:

﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضُهُنَّ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَبَعْضُهُنَّ فُرُجُهُنَّ وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَاءِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْأَرْثَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الْطِفْلِ الذَّيْكَ لَمْ يَطْهَرُوا عَلَى عَوْرَتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ﴾
النور: ۳۱

ترجمه: و ای پیامبر! به زنان مؤمنه بگو: چشمان خود را [از نامحرمان] بپوشانند [و چشم چرانی نکنند] و عورت‌های خویشان را [با پوشاندن و دوری از رابطه نامشروع] مصئون دارند و زینت خویش را [همچون سر، سینه، بازو، ساق، گردن، خلخال، گردن‌بند، بازو بند] نمایان نسازند. مگر آن مقدار [از جمال خلقت، همچون چهره و پنجه دستها] و آن چیزها [از زینت آلات، همچون لباس و انگشتری و سرمه و حنا] که پیدا می‌گردد، و چارقد و روی‌سری‌های خود

را بر گریبان‌های شان بپندازند [تا گردن و سینه و اندامهایی که احتمالاً از میان چاک پیراهن نمایان می‌شود، در معرض دید مردم قرار نگیرد] و زینت [اندام یا ابراز] خود را نمودار نسازند مگر برای شوهران‌شان، پدران‌شان، پدران شوهران‌شان، پسران‌شان، پسران شوهران‌شان، برادران‌شان، پسران برادران‌شان، پسران خواهران‌شان، زنان [همکیش] خودشان، کنیزان‌شان، مزدورانی که کشش

جنسی ندارند] از قبیل افراد مخنث، ابله، پیران فرتوت، اشخاص فلج، [و کودکانی که هنوز بر عورت زنان آگاهی پیدا نکرده اند] و چیزی از امور جنسی نمی‌دانند]، و پاهای خود را [به هنگام راه رفتن به زمین] نزنند تا زینتی که پنهانش می‌دارند، [جلب توجه کند و صدای پازیب پاهای‌شان به گوش مردم برسد و] دانسته شود. ای مومنان، همگی به سوی خدا برگردید [و از مخالفت‌هایی که در برابر فرمان خدا داشته اید توبه کنید] تا رستگار شوید.^(۱)

نقش حجاب در سلامت روانی زن

بدون شک سلامت روانی از بزرگترین نعمت‌های الهی است که در زندگی انسان وجود دارد، به طوری که هیچ نعمتی به پایه و ارزش آن نمی‌رسد. اهمیت این نعمت که در سخنان اولیای دین هم به آن اشاره شده. به این خاطر است که تمام کارکردهای روانی و جسمانی، دنیوی و اخروی انسان مبتنی بر سلامت روان است. در این میان، زنان به دلیلی که مسؤولیت خانوادگی بیشتری دارند و در صحنه مهم زندگی یعنی همسراری و فرزندپروری نقش برجسته‌تری ایفا می‌کنند، بیشتر مورد توجه اسلام قرار گرفته‌اند. از مجموعه دستورهای خانوادگی اسلامی می‌توان فهمید که زنان باید به میزان زیادی در زندگی آرام و پرنشاط به سر ببرند. دین اسلام برای محفوظ نگه داشتن روح و روان زن از عوامل ضرر آفرین، حجاب و عفاف را بر او واجب کرده است و به این ترتیب خوشی‌های مشروع و داخل در چارچوب شریعت را برای او می‌پسندد و دوست دارد که زن همیشه خوشحال و پرنشاط باشد و تلاش می‌کند این زمینه برای زن مساعد شود.

در واقع حجاب و پوشش اسلامی که ثمره عفاف است، عاملی برای آرامش زن و دور ماندن او از عوامل تشویش برانگیز، و در نهایت ایجاد رضایت وجدان اوست. چرا که حجاب از بسیاری از عوامل ناامنی که در فکر و ذهن است، جلوگیری می‌نماید. بنابر این حجاب موجب احساس امنیت و شرف زن است و توانایی درست فکر کردن و تصمیم گیری نیکو را به او می‌دهد.

حجاب تأمین کننده وحدت روانی

زنان است و برای سلامت روانی آنها ضروری است، چرا که زن عواطف و احساسات قوی‌تری نسبت به مرد دارد و از نظر روانی نفوذ ناپذیرتر از مرد است. یعنی بیشتر از مرد از عوامل و فضای محیط خود متأثر می‌شود. خداوند در قرآن کریم در خوبی‌های حفظ حرمت‌های حجاب و روابط حسنه میان مرد و زن را اینگونه بیان جالب و شیوا می‌فرماید: ﴿...ذَلِكَ لَكُمْ أَطْهَرُ لِقَافُكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ...﴾^(۲) «این کار (حفظ حجاب اسلامی) برای پاکی دل شما [مردان] و شما [زنان] بهتر و ارزنده‌تر است».

دوکتور عبدالرحمن بن حسن در تفسیر گرانسنگ خویش می‌فرماید: «و اینکه چرا برای قلوب مردان و زنان هردو خوب و بهتر است، زیرا داد و گرفت از پشت پرده از شک و شبهه‌ی داشتن یا برقراری روابط نامشروع به دور است».^(۳)

بنابر این می‌توان گفت که طبق این آیه کریمه، اثر مهم و بزرگ حجاب برای زن، طهارت و پاکی قلبی است که مقدمه‌ای برای رسیدن به سلامت قلبی (قلب سلیم) است و در روان‌شناسی از آن به «سلامت روانی» تعبیر می‌شود.^(۴)

پیامدهای ناگوار بی‌حجابی روی اعصاب و فکر: یکی از موارد زشتی که برضد حجاب تبلیغ می‌شود این است که حجاب باعث افسردگی، ضعف اعصاب و ناهنجاریهایی همچون فرار و خودکشی می‌شود، و همچنین تبلیغ می‌کنند اگر حجاب و پوشش اسلامی نباشد، فساد کمتر می‌شود و مزاحمت‌های خیابانی کاهش می‌یابد و در نتیجه امنیت زن‌ها خوبتر تأمین می‌گردد، آیا این واقعیت دارد یا خیر، بهتر است برای پاسخ به این پرسش‌ها و وسوسه‌ها یک بررسی عمیق و دقیقی از کشورهای آزادی که در آنها به حجاب عمل نمی‌شود انجام دهیم و نتیجه را دریابیم که آیا بی‌حجابی به نفع جامعه است یا باحجابی و ستر و پرده‌ی اسلامی ...

بررسی‌های انجام گرفته در کشورهای آزاد و آمار افسردگی و خودکشی در میان دختران و زنان در کشورهای غیر اسلامی ثابت می‌کند که علت واقعی این همه نابسامانی‌ها و زندگی‌های بدون هدف، این همه بی‌بندوباری‌ها، شیوع فحشا به خصوص زنا است.

در ایالات متحده آمریکا که بیماری‌های روانی سالانه بیشترین آمار قربانی را دارد و اغلباً قتل‌هایی که توسط نوجوانان انجام می‌شود به دلیل مزاحمت‌های خیابانی و کنار جاده و بازار است که مردان در حق زنان و دختران بی‌حجاب انجام می‌دهند. قاضی لندسی رئیس دادگاه کودکان در شهر «ونور» در آمریکا می‌گوید: اغلب دختران دانشجو قبل از اینکه دوره مکتب را به اتمام برسانند مورد سوء استفاده‌ی جنسی قرار می‌گیرند و بی‌عفت می‌شوند. همچنین در آمریکا سالانه یک میلیون سقط جنین رخ می‌دهد و هزاران کودک به محض اینکه تولد شدند، کشته می‌شوند.

مسأله سقط جنین در آمریکا یکی از بغرنج‌ترین مسایل این کشور است و اغلب کسانی که برای سقط جنین به مراکز آن مراجعه می‌کنند زنان فاحشه نیستند، بلکه دختران پانزده ساله تا بیست ساله دانشجویی هستند که مورد سوء استفاده جنسی در اثر برهنه گشتن و بی‌حجاب بودن قرار می‌گیرند. مثلاً از یکصد و پنجاه هزار سقط جنین که از دختران ثبت شده، یکصد هزار مورد مربوط به دختران دانشجو است. دکتر جرج راثیلی اسکات نویسنده کتاب «تاریخ فحشاء» می‌نویسد: در میان دخترانی که برای عقد به کلیسا می‌روند تعداد کسانی که به معنای واقعی دوشیزه و باکره باشند، بسیار کم و انگشت شمار است.

تأثیر حجاب در سلامت جسمی

علاوه بر تأثیر حجاب در تأمین سلامت روحی و فکری، حجاب در تأمین سلامت جسمانی افراد جامعه نیز نقش دارد. با این توضیح که عدم رعایت حجاب و پوشش مناسب معمولاً باعث تحریک جنسی افراد می‌گردد و تحریک جنسی نیز در بسیاری از موارد در نهایت باعث ایجاد ارتباط‌های جنسی غیرقانونی می‌شود و ارتباط‌های جنسی نامشروع شرعی نیز باعث پیدایش بیماری‌های خطرناکی مثل ایدز می‌گردد که از خطرناک‌ترین بیماری‌هایی است که قربانی فراوانی از انسان‌ها می‌گیرد و نسل بشر را تهدید به نابودی می‌کند. امروز به دلیل گسترش فساد و روابط جنسی نامشروع که یکی از پیامدهای بی‌حجابی و

بدحجابی است، آمار تعداد مبتلایان به بیماری‌های خطرناک رو به گسترش است.

بدون تردید از جمله قوانین اسلام که جنبه پیشگیری از مفاسد ناشی از بی‌بندوباری‌های جنسی دارد، قوانین مربوط به تنظیم روابط صحیح بین محرم و نامحرم است و یکی از مهم‌ترین قوانین تنظیم رابطه صحیح بین محرم و نامحرم، قانون حجاب و پوشش در مواجهه با نامحرم است همانگونه که طب و قیایوی نسبت به طب معالجوی برای پیشگیری از امراض، مورد توجه بیشتر پزشکان قرار دارد.^{۴۱}

خداوند متعال در مورد اهمیت سلامت جسمی و روانی حجاب می‌فرماید:

﴿...ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾^{۴۲} الأحزاب: ۵۳

یعنی: «این رفتار برای دل‌های شما و دل‌های آنان به پاکی و پاکدامنی است».

نگاه نامحرم‌ان به همدیگر در دل آنان تأثیرگذار است.^{۴۳}

زمانیکه نگاه‌های حرام در دل انسان تأثیر بد گذاشت، اینجاست که خطرات آن رفته رفته همه بدن و جسم را فرا می‌گیرد که به گفته‌های پزشکان امراض قلبی، یکی از دلایل ضعف قلب و لرزش و ارتعاش اعضای بدن به خصوص دست و پا، همه برخاسته از اضطراب‌ها و تشویش و بی‌قراری قلب است که دلیلی بزرگتر برای ناسلامتی جسمی بهتر از این را نمی‌توان سراغ کرد. پس دانسته شد که حجاب دختر و زن مسلمان، در صورت عدم رعایت حجاب و پرده اسلامی چه بلاهایی به خود و دیگران وارد می‌آورد.

پیام من به زنان و دختران گران‌ارج جامعه اسلامی اینست که رسالت بزرگشان را در این راستا فراموش نکنند و پرچمی که مادران مؤمنان و دختران پیامبر و زنان صحابه دایم برافراشته داشته و برای همیشه در اهتزاز بودن آن تلاش به خرج داده اند، به زمین نزنند. رسالت زن و دختر مسلمان بس خطیر است و نهایت سنگین؛ که نباید آنرا فراموش کنند که دشمنان اسلام و یا خود از بین ببرند.

تأثیر زنان بی‌حجاب بر روح و روان جوانان

خداوند متعال در قرآن کریم فرمود:

﴿...ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾^{۴۴} الأحزاب: ۵۳

((این کار (حفظ حجاب اسلامی) برای پاکی دل شما [مردان] و شما [زنان] بهتر و ارزنده تر است)). وقتی به مفهوم مخالف

می‌شود تا چیزی به ذهن انسان خطور کند و سپس به فکر و تصور ذهنی تبدیل شود و آنگاه از فکر و تصور ذهنی شهوت و خواسته‌ای نفسانی به وجود آید. این خواهش نفسانی به خواسته‌ای درونی تبدیل می‌شود و پس از آن که قدرت بگیرد، به صورت خواسته‌ای قطعی درآمده و خرابی‌های زیادی از آن به وجود می‌آید.^{۴۵}

نتیجه گیری

شواهد زیادی ما را بیشتر به درک این مسأله یاری می‌رساند، اینست که سری بزنیم به سرگذشت اسفبار جوامع غیر اسلامی که سالیان دراز قانون آزادی جنسی و بی‌بندوباری جنستی را در جامعه‌شان آزاد گذاشتند و به زودترین وقت عواقب ناگوار کارشان را به چشم‌سر مشاهده کردند و هر روز ده‌ها بیمار سلفس و ایدز تحویل شفاخانه و درمانگاه‌ها می‌دادند. لهذا زنان و دختران مسلمان، از آنجاییکه الحمدلله به وسیله تلاش‌ها و زحمات دانشمندان و دعوتگران اسلامی از همه‌ی این حقایق آگاه هستند، سرگذشت تلخ غرب و اروپا را درس عبرتی برای نجات خودشان از گیر افتادن در چنین سرنوشتی، برگزینند و ریسمان نجات را از دست رها نکنند. شاعری در این مورد می‌گوید:

هر کی ناموخت از گذشت روزگار
نیز ناموزد ز هیچ آموزگار
مآخذ:

- ۱- تفسیر نور، مرحوم دکتر مصطفی خرم‌دل رحمه الله.
- ۲- الدكتور عبدالرحمن بن حسن النفیسه، التفسیر المبین [۱۹۴/۷].
- ۳- استاد عباس رجبی، نقش حجاب در سلامت روان زن، ص ۱۶.
- ۴- دکتر ابوالقاسم اشتهاودی، حجاب در اسلام، ص ۳۸.
- ۵- شیخ محسن قرائتی، تفسیر نور، سوره‌ی احزاب ۵۳.
- ۶- الامام ابن قیم الجوزی، الجواب الکافی، ص ۱۰۶.

این آیه دقت کنیم، درخواستیم یافت که بی‌حجابی و بی‌پرده‌گی زنان و دختران در کوچه و بازار و سایر اماکن عمومی، یکی از دلایل برهم خوردن آرامش روحی و روانی مردان و جوانان است. زیرا خداوند جل و در وجود مرد و زن غریزه و خواهشات جنسی به ودیعت گذاشته است که باید همیشه در حد اعتدال نگهداشتن آن تلاش‌ها و راه‌چاره‌هایی جستجو کرد، زیرا اگر باری به توفان بیاید و افسار آن گسیخته شود، بدترین بی‌نظمی و اختلالی که در نظم زندگی فردی و اجتماعی وارد می‌شود، از همین رهگذر خواهد بود. و مهم‌ترین راهی در حد اعتدال نگهداشتن این طبیعت، همانا یکی حفظ حجاب و عفاف و نگاه و احساسات مرد و زن است. گذشت روزگار در ادوار مختلف زندگی این جهان پیر، برای ما بارها حکایت کرده که چه بسا بن بست‌ها و نابسامانی‌هایی دامن افراد و جوامع را گرفته، آن هم به دلیل عدم کنترل درست شهوت و راه‌های فوران و جوشش آن بوده. بنابر این بی‌حجابی زنان برای به هم زدن آرامش فکری مردان و مشتعل ساختن آتش شهوت آنها، نقش به‌سزایی دارد که زنان و دختران امت اسلامی برای همیشه خاموش بودن این آتش جامعه‌سوز باید رسالتمندانه و مسؤولیت‌شناسانه توجه جدی به خرج بدهند و جامعه اسلامی را از این رهگذر که در توان‌شان است، از بلا و مصیبت نجات دهند. روان‌شناسی انحرافات جنسی نیز یکی از عوامل منحرف شدن جوانان از مسیر هدایت و تقوا و عفت همین چشم چرانی و عدم کنترل نگاه را خوانده است. بدحجابی جوانان را مجبور می‌کند که به اندام زنان و دختران چشم بدوزند و در نتیجه شهوت‌شان به تحریک آمده دست به خرابکاری بزنند. سلف صالح رحمهم الله یکی از دلایل انحراف جوانان، همین بدحجابی زنان و چشم‌دوختن جوانان به آنها را می‌داند.

امام ابن قیم جوزی روان‌شناس و دانشمند مشهور اسلامی می‌فرماید: «نگاه و چشم چرانی، ریشه تمام مسایلی است که دامنگیر انسان می‌شود، نگاه سبب

په اسلام کې د امنیت ارزښت

استاد محسن حنيف

سريزه:

امنيت هغه ستر نعمت دی چې نورو نعمتونو ته د لاسرسي لاره پرانيږي او د امنيت په نه شتون کې له بل نعمته څوک خوند نه شي اخيستلای. د ولسونو اوسني حالت او تېر تاريخ ته چې کتنې وشي، هېچا د نا امنیو او جگړو په وخت کې پر مختګ نه دی کړی؛ ځکه د ولسونو د پرمختګ سرچينه پوهه ده او نا امنی هرڅه ګډوډوي؛ د نا امنی په وخت کې نه څوک پوهه حاصلولای شي او نه يې عقل سم کار کوي، نه ښوونځي ته څوک اولاد لېږلای شي، نه خپلې راتلونکې ته زړه ښه کولای شي، نه په آبادۍ لاس پورې کولای شي، نه پانگونه کولای شي، نه د تجارت لپاره څه واردولای شي، نه يې صادروولای شي او نه يې اقتصاد وده کولای شي، بلکې په لنډه توګه وايو چې د نا امنی په وخت کې نه نورو نعمتونو ته لاسرسی پيدا کېږي او نه هم له شته نعمتونو څخه خوند اخيستل کېږي؛

مثلاً که يو څوک په يو ښايسته بڼه کې وي او هر ډول نعمتونه ورته چمتو وي، خو دا خبر ورته راشي چې دلته د يوې زورورې چاودنې يا د يوې زورورې وسلوالي ډلې لخوا د بريد جدي خطر دی، هغه له شته نعمتونو څخه هيڅ خوند نه شي اخيستلای. په دغه ليکنه کې دا بيانېږي چې امنيت څه ته ويل کېږي؟ او په قرآن کې څومره ياد شوی؟ په قرآن کې امن ته کوم ارزښت ورکول شوی؟ په ديني او دنيوي پرمختګ کې امن څه رول لري؟ اوس راځو اصل مطلب ته او دغو پوښتنو ته جواب لټوو.

۱- د امن تعريف: د امنيت اصلي ريښه امن دی او امان يې

هم يو تعبير دی. د امن د تفسير په اړه راغب اصفهاني رحمه الله ويلي: (أصل الأمن: طمأنينة النفس وزوال الخوف).^(۱)

ترجمه: د امن اصلي معنی د زړه ډاډ او وېره له منځه تلل دي. دلته راغب اصفهاني رحمه الله د زړه په ډاډ او د وېرې په ختمېدو تفسير کړی دی. سيد شريف جرجاني او شيخ قاسم بن عبد الله قنوي (رحمة الله عليهما) وايي: (الأمن: عدم توقع مكروه في الزمان الآتي).^(۲)

ترجمه: امن د ناوړه پېښو له نه واقع کېدو څخه په راتلونکې زمانه کې ډاډمنتيا ده.

يعني امن دې ته ويل کېږي چې څوک په راتلونکې زمانه کې خطر ځان ته احساس نکړي، بلکې خپل راتلونکي ته ډاډمن وي. راتلونکي زمانه د حاضري زمانې متصل وروسته پيلېږي. حاضره يا حال زمانه همغه لنډه شېبه ده چې انسان په کې يوه خبره کولای شي. له هغه متصل وروسته بيا ټوله راتلونکې زمانه ده. د راتلونکي له ډاډمنتيا څخه د حال ډاډمنتيا خپله معلومېږي. نو د دغه تعريف له مخې امنيت دې ته ويل کېږي چې انسان دم گړۍ له خطر څخه خلاص او خپل راتلونکي ته ډاډمن وي.

دغه دواړه تعريفونه په مقصد کې سره نژدې دي، په اول کې د انسان خپل ذهني حالت په نظر کې نيول شوی دی او په دويم کې د انسان له ذهني حالت سره چاپېريال هم په نظر کې نيول شوی. ځيني عالمانو دغه دواړې خواوې په نظر کې نيولي د امن په تعريف کې يې ويلي: ((الأمن: عدم توقع مكروه في الزمن الآتي، وأصله طمأنينة النفس وزوال الخوف)).^(۳)

ترجمه: امن د ناوړه پېښو د نه واقع کېدو څخه په راتلونکې زمانه کې ډاډمنتيا ده او اصلي معنا يې د زړه ډاډ او وېره له منځه تلل دي.

دغه تعريف عام دی، هغه مخکيني دواړه تعريفونه يې راغښتي دي. امن د خوف (وېرې) ضد دی، دا چې له دښمن څخه د وېرې ضد دی، که د عامې وېرې ضد دی؛ راجح دا ده چې په دې لحاظ هم عام دی. علامه ابو البقاء

وايي:

(والأمن: في مُقَابَلَةِ الْخَوْفِ مُطْلَقًا، لَا فِي مُقَابَلَةِ خَوْفِ الْعَدُوِّ بِخُصُوصِهِ).^(۴)

ترجمه: امن د مطلق وېرې په مقابل کې کارېږي، نه يوازې د دښمن دوېرې په مقابل کې.

دلته د امن عموم د ضد په لحاظ بيان شوی چې د هر ډول وېرې مقابل ته امن ويل کېږي، که هغه له دښمن څخه وېره وي او که له بل شي څخه وېره وي.

۲- په قرآن کې امن څومره ذکر شوی؟

د عربي ژبېدود له مخې د امن کلمه د ايمان ريښه ده، امن اصل دی او ايمان له هغه څخه اخيستل شوی دی؛ ځکه ايمان هم د زړه ډاډمنتيا ده. امن، ايمان او ورڅخه جوړ شوي الفاظ په قرآن کریم کې اته سوه نه اويا (۸۷۹) ځله ذکر شوي دي.^(۵)

په دغو ټولو مواردو کې قرآن کریم امن يو ستر نعمت بللی. يوازې د هغه چا کاذب (دروغي) امن يې غندلی چې د امن مستحق نه وي، وضعيت يې د وېرې تقاضا کوي، خو دوی ناحقه ځان په امن کې گڼي، چې دا هم په حقيقت کې ناامنی ته امن ويل او بې پروايي ده.^(۶)

ايمان چې د زړه ډاډ او باور يې بنسټ دی، که په داسې مطلوب او سم شي باور وي چې قرآن د ايمان لپاره معرفي کړی وي، هغه ايمان غوره، بلکې اړين دی او که په ناسمو شيانو باور وي، هغه ناسم او مردود دی؛ لکه په طاغوت ايمان.^(۷)

طاغوت داسې شي ته ويل کېږي چې د الله حقوقونه يې تېری کړی وي؛ لکه فرعون.^(۸)

۳- په قرآن کې امن کوم ارزښت لري؟

قرآن کریم امنيت داسې يو ستر نعمت معرفي کوي چې شکرانه يې په الله تعالی له ايمان او هغه ته له عبادت پرته بل څه نه شي کېدای؛ الله تعالی فرمايي:

نعمتونو څخه هيڅ خوند نه شي اخيستلای.

۹۰

قرآن کریم امنيت داسې يو ستر نعمت معرفي کوي چې شکرانه يې په الله تعالی له ايمان او هغه ته له عبادت پرته بل څه نه شي کېدای؛ الله تعالی فرمايي:

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا مَّا مَنَّا وَيُحْطَفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفِيَ الْبَطَلِ يُؤْمِنُونَ وَيَنْعَمَ اللَّهُ يَكْفُرُونَ﴾^{٦٧} العنكبوت:

آيا دوی دې ته نه گوري چې ما حرم امن والا گرځولی دی په داسې حال کې چې د دوی په شا وخوا کې خلک تښتول کېږي؟ آيا نو دوی په باطل معبود باور لري او د خدای له نعمته انکار (ناشکري) کوي.

دلته الله تعالی امنیت د یوه ستر نعمت په توګه یاد کړی دی. نور ځایونه یې د امن تر څنګ اقتصاد هم ذکر کړی، امنیت او اقتصاد یې خپل هغه ستر نعمتونه معرفي کړي چې شکر یې پر خپلو بندګانو فرض کړی او ورته ویلي یې دي:

﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۖ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ﴾^{٦٨} قریش: ٢٣-٢٤

ژباړه: خلک دې د دغه کور د هغه ستر څښتن بندګي کوي چې دوی ته یې د لوږې په وړاندې خواږه ورکړي او له وېرې یې په امن کړي دي.

په دغو آیتونو کې الله پاک له خپلو بندګانو غوښتي چې د عبادت په ترسره کولو یې د لویو نعمتونو: اقتصاد او امنیت شکر ادا کړي. په دې اړه نور آیتونه هم ډېر دي، له هغې جملې په راتلونکو سرلیکونو کې ذکر شوي آیتونه هم دي. هغه ټول د دغې خبرې پخلی کوي. تجربه او مشاهده هم دغه ثابتوي چې له امنیت نه پرته نه اقتصاد وده کولای شي، نه نور پرمختګونه کېدای شي او نه عبادت په سمه توګه ترسره کېدای شي.

۴- د دیني پرمختګ لپاره امن ته اړتیا: لمونځ چې مهم او عام عبادت دی، د ناامنی په حالت کې یې څوک په سمه توګه نه شي ادا کولای؛ الله ﷻ فرمایي:

﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ۚ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَآلًا أَوْ زُرُبَآئًا فَإِذَا أَمْنُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾^{٦٩} البقرة: ٢٣٨-٢٣٩

لمونځونه (له ضایع کېدو) ساتئ (په ځانګړي ډول) هغه منځنۍ ډېر غوره لمونځ. که وېرېدلې، د پلي تلو یا سپرلې په حال کې (لمونځ کوئ). نو چې کله په امن کې شوی، بیا خدای پاک داسې یادکړئ چې څرنګه یې تاسو ته هغه څه ښوولي چې مخکې نه پرې پوهېدل است.

دلته د وېرې د حالت لمونځ داسې ښوول

شوی چې د پلي تلو او سورتیا په حال کې دي وشي او د امن حالت لمونځ یې داسې ښوولي چې په خپل اصلي ډول دې سم ادا شي؛ لکه راتلونکې آیت چې هم لومړی د وېرې دلمانځه بیان کوي او بیا د امن دلمانځه په اړه الله ﷻ فرمایي: ﴿فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا تَوْفِيقًا﴾^{٧٠} النساء: ١٠٣

چې کله مو لمونځ ادا کاوه نو الله په ولاړه، ناسته او پر اړخونو پراته حالت کې یاد کړئ. چې کله ډاډمن (په امن کې) سواست بیا نو لمونځ سم سیده ادا کړئ؛ بې شکه چې لمونځ پر مؤمنانو له ټاکلو وختو سره فرض شوی دی.

دغه آیتونه ښيي چې لمونځ د وېرې او ناامنی په وخت کې سم نه شي ادا کېدلای، بلکې آرام ډاډمن چاپیریال غواړي، نوي حدیث دا هم ښايي چې د لوږې په حالت کې چې خواږه حاضر وي اولمونځ نه قضاء کېږي هم لمونځ په سمه توګه نه شي ادا کېدلای، په دې اړه پېغمبر ﷺ وایي:

« إِذَا وَضِعَ عِشَاءُ أَحَدُكُمْ وَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَأَبْدَأُوا بِالْعِشَاءِ وَلَا يَغْلُجْ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهُ. »^{٧١}

چې کله ستاسو کوم یوه ته ماښامي خواږه حاضر شي او لمونځ ودرېږي، په خواږو شروع وکړئ او لمانځه ته دې تلوار نه کوي تر څو له خواږو فارغه کېږي.

دا رنگه وایي: «لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ»^{٧٢}.

د خواږو د حاضرېدو په وخت کې لمونځ نشته. دغه آیتونه او حدیثونه ښايي چې لمونځ په ډاډمنه فضا کې او په مړه خېټه سم ادا کېدلای شي. په ناامنی او لوږه کې عبادت هم سم نه شي ترسره کېدلای.

د حج په سپېڅلو ځایونو کې امن ته اړتیا:

د حج د سپېڅلو ځایونو یوه ځانګړنه په هغو کې امن دی؛ الله ﷻ فرمایي:

﴿إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ۚ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا﴾^{٧٣} آل عمران: ٩٦-٩٧

ترجمه: بې شکه لومړی کور چې د خلکو لپاره ټاکل شوی، هغه کور دی چې په مکه کې دی مبارک او نړیوالو ته لارښود دی. په هغه کې څرګندې نښې دي، (له دې جملې) د ابراهیم عليه السلام د

دریدلو مقام دی او څوک چې ورننوزي هغه په امن وي.

دلته قرآن کریم امن د بیت الله صفت او په هغه ځای کې له څرګندو نښو یوه نښه بللې ده.

- د حج په وخت کې امن ته اړتیا: لکه څرنګه چې د حج مکان امن ته اړتیا لري، همداسې یې زمان امن ته اړتیا لري؛ الله ﷻ فرمایي: ﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ ۚ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۚ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ﴾^{٧٤} البقرة: ١٩٦

حج او عمره د الله لپاره پوره کړئ. که یې له ادا کېدلو بند شوی، نو بیا یو خاړوی (ذبح کړئ) چې درته آسانه وي. تر هغه وخته خپل سرونه مه خړوئ تر څو چې دغه ذبح ته ځانګړی شوی خاړوی خپل د حلال ځای ته رسېږي. که ستاسو کوم څوک ناروغه وي یا له خپل سر څخه خورېږي، هغه دې فدیة ورکړي چې (درې ورځې) روژې یا (شپږ پیماني) صدقه او یا خاړوی ذبح کول دي. نو چې کله په امن سواست بیا نوکه چاتر حجه له عمرې څخه ګټه واخیسته، هغه دې داسې خاړوی ذبح کړي چې ورته آسانه وي. دلته د حج او عمرې د ادا کولو لپاره هم الله پاک امن یاد کړی دی. دا رنگه الله تعالی فرمایي:

﴿لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّبُوبَ بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَكُمْ تَعْمَلُوا فَبُجِّلَ مِنْ ذُنُوبِكُمْ فَتَحَافِظُ يَوْمَئِذٍ﴾^{٧٥} الفتح: ٢٧

الله خپل پېغمبر ته هغه خوب په حقه رښتیا کړ چې تاسو به که الله کړي وه. مسجد حرام ته امن لرونکي داخلېږي چې سرخړیونکي او لنډوونکي به کېږئ په داسې حال کې چې نه به وېرېږئ.

الله ته هغه څه معلوم ووجي تاسو څه یې نژدې فتح وټاکله.

۵- د دنيوي پرمختګ لپاره امن ته اړتیا: د دنيوي آبادۍ او اقتصادي پرمختګ لپاره هم امن اساسي رول لري؛ الله پاک د مشرکانو له خوا د قرآن نه منلو لپاره یوه پلمه نقلوي او بیا یې ردوي. دهغوی پلمه دا وه چې قرآن کریم که څه هم د هدایت کتاب دی، خو زموږ په وړاندې ستونزه دا ده چې که یې ومنو خلک

مو له خپلي مخکي تېښتوي؛ الله تعالی فرمایي:

﴿وَقَالُوا إِنَّمَا إِلَهُكُمُ الْمَلَائِكَةُ خُلُقُوا مَا خُلِقُوا خُلِقُوا مِنْ طِينٍ ثُمَّ كُنُوا زَرْقًا مِّنْ لَّدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾
الفصل: ۵۷

کافرانو ویلي: که د هغه هدایت لارروي وکړو چې ستا سره شته، موږ به له خپلي مخکي وتښتول شو. آیا دوی ته مې په خوندي حرم کي ځای نه دی ورکړی چې زما لخوا د روزی په توګه دهر شي حاصلات ورته را جمع کړي؟ (همداسې ده) خو د دوی ډېر خلک نه پوهېږي.

دلته خدای پاک د دوی دغه پلمه په دې ډول ردوي چې دوی ته مې دوه ستر نعمتونه ورکړي دي: یو امنیت، بل اقتصاد (هر ډول خوږیز توکي ورته را رسېدل). نو د دوی د اختطاف یا تښتول کېدو خبره هسې پلمه یا خوشي وهمي خبره ده. دغه قرآني جواب ښايي چې کوم ولس امنیت او اقتصاد ولري هغوی دې له خلکو نه وېرېږي. امنیت او اقتصاد یوازې کافرانو ته نعمتونه نه دي، بلکې دا هغه نعمتونه دي چې ابراهیم عليه السلام هم د خپل وطن لپاره له خپل ربه غوښتي دي؛ الله تعالی فرمایي:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ﴾
ابراهيم: ۳۵

ژباړه: چې کله ابراهیم وويل: ای زما ربه! دا وطن امن والا جوړ کړه او زه او زامن مې د بتانو له عبادته وساتي. دلته قرآن کریم د ابراهیم عليه السلام درېځ داسي بيانوي چې هغه د خپل وطن لپاره امن غوښتی. په دغه آيت پسي جمله کې دا هم قرآن کریم له ابراهیم عليه السلام څخه نقل کړي چې هغه د همدغه وطن اوسیدونکو اولادونو لپاره پیاوړی اقتصاد او سوکاله ژوند هم غوښتی دی، په دې اړه یې الله تعالی فرموي:

﴿وَأَرْزُقْهُمْ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ﴾
راهيم: ۳۷

ژباړه: یا الله دوی ته د مخکې له حاصلاتو څخه روزي ورکړې چې گوندې ستا شکر پرځای کړي.

دلته دا خبره ثابته شوې چې ابراهیم عليه السلام دخپل وطن لپاره ډاډمن امنیت او پیاوړی اقتصاد غوښتی. امنیت او اقتصاد هغه ستر نعمتونه دي چې ناشکري یې انسان

د سترې خوارۍ سره مخ کوي؛ الله تعالی فرمایي:

﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَقَهَا اللَّهُ لِيَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾
النحل: ۱۱۲

ژباړه: الله تعالی د یو داسي ښار مثال بیان کړی چې په امن کې و، روزي یې له هره ځایه په پراخه کچه ورته را روانه وه، خو د خدای تعالی د نعمتونو ناشکري یې وکړه، نو خدای پاک دوی د خپلو ناروا کړنو په وجه په لوړې او وېرې وپوښل. دلته د مثال په توګه د یاد شوي ښار یو مصداق هغه د یمني قبیلې سبا ښار کېدای شي چې قرآن کریم یې په اړه ویلي:

﴿لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلًّا مِنْ رِّزْقِ رَبِّكُمُ وَالشَّجَرُ لَهُمْ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبُّ غَفُورٌ ۖ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرْمِ الَّذِي هُمْ يَحْتَمِلُونَ جَنَّاتٍ ذَوَاتِ أَكْثَافٍ حُطُّوا وَعُلِوا مِنْ سِنْدٍ قَلِيلٍ ۖ ذَٰلِكَ جَزَاءُكُمْ بِمَا كُفَرُوا وَهَلْ تُجْزَى إِلَّا الْكُفُورُ ۖ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قَرْيَ ظَهْرَةٍ وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرًا فِيهَا لِيَالِيٍّ وَآيَاتًا ۖ آمِنِينَ ۖ فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَصْفَارِنَا وَطَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ ۖ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾
سبا: ۱۵-۱۹

ژباړه: یقیناً د سبا قبیلې لپاره په خپل استوګنځي کي عبرتي نښه: دوه باغونه ښي او کین لوري ته وو. (ورته مې وویل): د خپل رب له روزی څخه خورئ او احسان یې ومنئ، وطن مو پاکیزه دی او رب مو بخښونکی دی. دوی مخ واپړوی نو د تړل شوي بند سیلاب مې ورباندې را خوشي کړ او هغه دوه باغونه مې په دوه داسي باغونو بدل کړه چې بېخونده حاصلات او غز او لږ څه بهرې یې درلو دي. دا مې د دوی د ناشکری سزا ورکړه او له ناشکره پرته بل چا ته سزا نه ورکوم د سبا قبیلې او هغه ښار (شام) ترمخ مې یو بل ته ښکاره (سره وصل) ښارگوټي را منځ ته کړل چې برکت مې په کې اچولی و، (ورته مې وویل): په دغو سیمو او لارو کي شپه او ورځ بېغمه په امن تګ راتګ او سفرونه کوئ. نو دوی وویل: ای زموږ ربه زموږ د سفرونو تر منځ واټن ډېر کړې او په دې سره دوی له ځان سره ظلم وکړ. نو دوی مې د تاریخ عبرتي قصې وگرځولې او په بشپړه توګه مې ټوټه ټوټه کړل. بې شکه په دې بیان کي هر صبر کوونکي مندوی ته ښی او عبرتونه دي. دلته خدای تعالی

ویلې دي چې د یمنیانو او شام خلکو ترمخ مې داسي ښارگوټي جوړ کړیول چې یو بل ته ښکاره ول، په منځ کي یې بېدیا او داسي تشه سیمه نه ول چې د نامنی، لوړې یا تندې سره مخ شي. په شپه او ورځ کي بېغمه سفرونه کي کېدلای شول. خو دوی ناشکري وکړه، ویي ویل چې د دې ښارگوټو تر منځ دي فاصله ډېره شي، ترڅو واکمن او کمزوری، زړه ور او بې زړه معلوم شي. ددغي ناشکری په نتیجه کي دوی د خدای په عذاب اخته شول. د نعمتونو د شکر او ناشکری په اړه راتلونکي آیت عام حکم بیانوي وایي:

﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾
ابراهيم: ۷

ژباړه: چې کله ستاسو رب اعلان وکړي چې مو زما د نعمتونو شکر پر ځای کړ، نعمتونه به نور در زیاتوم او که مو ناشکري وکړه، (نو پوه شئ چې) زما عذاب سخت دی. دغه آیت ښیي چې د الله تعالی د نعمتونو شکر، بنده ته نعمتونه ور زیاتوي او ناشکري یې نه یوازي له نعمته بې برخي کوي، بلکې په سخت عذاب یې هم اخته کوي. نو بنده ته په کار ده چې د الله تعالی د نعمتونو د شکر بشپړه هڅه وکړي او په خپلو تقصیراتو او پاته راتلوکي له الله څخه بخښنه وغواړي.

د بحث لنډیز: د امنیت مطلب دا دی چې انسان دم گړی له خطره خلاص او خپل په راتلونکي ډاډمن وي. امنیت هغه ستر نعمت دی چې نورو نعمتونو ته د لاسرسي لاره پرانیزي او د امنیت په نه شتون کې له بل نعمته څوک خوند نه شي اخیستلای. د ولسونو اوسني حالت او تېر تاریخ ته چې کتنې وشي، هیچا د ناامنیو او جگړو په وخت کې پر مختګ نه دی کړی. د دیني پرمختګ او د سم عبادت لپاره امنیت ته اړتیا شته؛ لمونځ په سمه توګه د امنیت په وخت کي ادا کېدای شي. د حج مکان او زمان امنیت ته اړتیا لري. دنیوي پرمختګ: پوهنه، تجارت، صنعت او هر ډول اقتصادي پرمختګ امنیت ته اړتیا لري. د دغه ستر الهي نعمت لپاره هر مسلمان په ځانگړي ډول هر افغان ته مادي او معنوي هڅې په کار دي ترڅو له دغه الهي نعمته برخمن شي.

سرچینې:

د افغانستان اسلامي امارت
د ارشاد، حج او اوقافو وزارت
د علمي مجمع رياست
د افتاء آمريت

د محترم مولوي محکم الدين د غوښتنليک متن:

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت محترم مقام ته!

د علمي مجمع رياست د پام وړ!

د قدر وړه!

زه مولوي محکم الدين د محمد جمعه زوی، څه موده مخکې مې د هاشم ولد اسلم په وينا خپل موټر د هغه د يوه کار سرته رسولو په موخه، له هغه سره زما په موټر کې يو ځای له لغمان نه جلال آباد ته په لاره کې له يوې پېښې سره مخ شولو، چې په پايله کې زما موټر ته زيان ورسېد.

ياده دې وي، چې هاشم له تگ نه مخکې ماته ويلي و، چې که موټر ته څه زيان ورسېږي، د دې زيان لگښت پر هغه دی او د دې خبرې شاهدان هم شته دي. اوس دغه لگښت بايد څوک پر غاړه واخلي، زه محکم الدين او که هاشم؟ هيله ده، د شريعت په رڼا کې، لارښوونه راته وکړئ.

په درنښت

مولوي محکم الدين

د وزارت د مقام حکم:

د مجمع علمي رياست! په دې اړه شرعي ځواب ورکړئ.

د رياست کتنه او حکم: دافتاء آمريت! په دې اړه لازم اجراء ترسره کړئ

دافتاء آمريت گومارنه (محترم صديقي او خادم صاحب) په دې اړه شرعي معلومات ورکړي.

حامداً لله ومُصلياً على رسول الله

الجواب باسم مُلهم الصواب

محترم مستفتي صاحب! په پورتني موضوع کې د هاشم په نوم سړی، چې د تاوان ورکولو ژمنه او ضمانت يې کړی دی، ورباندې لازم ده خو ستا موټر ته د اړول شوي زيان لگښت (تاوان) درکړي؛ ځکه چې که يو کس له بل سره د يو څه ژمنه له يو شي سره معلقه کړي او يا يې ضمانت وکړی، په اسلامي شريعت کې ورته (الضمان يا الوعد بالشرط) ويل کيږي، چې پوره کول يې ورباندې لازميږي.

والدليل على ماقلناه:

۱- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: {الزَّعِيمُ غَارِمٌ} (سنن ابن ماجه ټوک ۲، ۸۰ مخ (أي: ضامن لما التزمه).

۲- رجل ضمن عن آخر نوابه ۰۰ فهو جائز (جامع الصغير ټوک ۱، ۱۵۴ مخ).

۳- الضمان: إلزام بتعويض عن ضرر. فإنه يُطلق في اصطلاح الفقهاء على معان متعددة، أهمها: - كفالة النفس، وكفالة المال. -

وغرامة المتلفات. (غمز عيون البصائر شرح الأشباه والنظائر لابن نجيم ٢ ټوک ۲۱۱ مخ).

۴- وفي كافي الحاكم: «إن قتلَكَ فلان خطأ فأننا ضامنٌ لدبتك فقتله فلان خطأ فهو ضامنٌ لدبته» (رد المحتار ٢١ ټوک ۶۶ مخ).

۵- لو قال أحدٌ لآخر: «إذا سرق فلان مالك أو أتلَف فلان وديعتك، فأننا ضامنٌ ۰۰ ومَتى ثَبِتَ طُولِبَ الكَفِيلُ بِالْمَالِ الْمَسْرُوقِ أَوْ الْوَدِيعَةِ الْمُتْلَفَةِ» (درر الحکام شرح مجلة الأحكام ١ ټوک، ۶۵۹ مخ).

همدارنگه کومه ژمنه چې د تعليق په صورت کې وي، پوره کول يې لازميږي. په اړه يې داسې راغلي:

۶- «المواعيد بصور التعليق تكون لازمة» (درر الحکام شرح مجلة الأحكام ټوک ۱، ۷۷ مخ).

۷- «المواعيد باكتساء صور التعليق تكون لازمة» (ردالمحتار ٤ ټوک، ۲۵۷ مخ).

محمد نور (صديقي) مولوي عبدالستار (خادم)

کارکردها و گزارش‌ها

خبرنگار مجله

ریاست دفتر

- ۱- تکثیر (۳) قطعه مصوبه کابینه امارت اسلامی در ماه شوال سال ۱۴۴۳ هـ ق غرض اجرای بعدی به بخش های ذیربط.
- ۲- ترتیب (۴) قطعه پیشنهاد پیرامون موضوعات مختلف و ارسال آن به مقام عالی ریاست الوزراء.
- ۳- ثبت (۱۱۲) قطعه پیشنهاد ریاست های مرکزی بعد از حکم مقام محترم وزارت.
- ۴- ارسال و مرسول (۱۴۲) قطعه مکتوب به وزارت ها و ادارات مستقل و ریاست های مرکزی مربوط وزارت ارشاد، حج و اوقاف.
- ۵- ترتیب و تحریر احکام (۹۲۴) قطعه مکتوب از طریق ایمیل به ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات.
- ۶- تسلیمی (۶۱۰) قطعه مکتوب واصله وزارت خانه ها و ادارات مستقل امارت اسلامی افغانستان بعد از اخذ حکم مقام محترم وزارت غرض اجرای بعدی به ریاست های مربوط ارسال گردیده است.
- ۷- اسکن (۴۰) قطعه اسناد رسمی وزارت.
- ۸- ارسال (۶۳۶) قطعه مکتوب از طریق پوسته خانه به مراجع محترم ذیربط.
- ۹- ترتیب و تنظیم ملاقات (۵۵۰) تن از مراجعین با مقام محترم وزارت.
- ۱۰- طی مراحل و تسلیمی (۱۷۰) قطعه عریضه مراجعین.
- ۱۱- ترتیب، تنظیم و تحریر (۷) قطعه اسناد غرض صدور و طی مراحل (۱۵) جلد پاسپورت برای کارمندان وزارت.
- ۱۲- ارسال و پیگیری پروتوکول (تفاهم نامه) همکاری مشترک در بخش تعلیم و تربیه با موسسات ترکی.
- ۱۳- اخذ پاسپورت خدمت و ویزای (۵) تن از اعضای هیئت سکن حجاج جهت عزیمت به کشور عربستان سعودی.

د اسلامی علومو د خپرونو او مطالعاتو ریاست

- ۱- د علمي او اداري غونډو نیول او د وزارت د مقام د لارښوونو او هداياتو تعقیبول.
- ۲- (جایگاه محیط زیست از منظر اسلام) تر عنوان لاندې د علمي مقالې لیکنه.
- ۳- د پیام حق مجلی آمریت څخه د (۴) را لیرل شوو مقالو تصحیح کول او بیا نوموړي آمریت ته یې لیرل.

د اسلامي تاريخ د مطالعاتو د بپارښمنت آمریت

- ۱- (روش پیامبر اسلام صلی الله علیه وسلم در مناسک حج)، (عدالت او دادگری) او (منع کشت، قاچاق و ترافیک مواد مخدر از دیدگاه اسلام) تر عنوانو لاندې د مقالو لیکل.
- ۲- د آریانا تلویزیون په استدیو کې گډون کول د بحث موضوع (صلح از دیدگاه دانشمندان جهان).
- ۳- د طلوع تلویزیون په برنامه کې چې موضوع یې د امیرالمؤمنین حفظ الله فرمان د د نشه یي توکو د کښت بشپړه مخنیوي په اړه وو، گډون کول.
- ۴- د (جمعې خطبې) د کتاب د پاورقی تصحیح او پرتله کول له دري کتاب سره له (۲۵ می خطبې څخه تر ۶۸ می خطبې پورې).

د معارف او د اسلامی فرهنگ دیپارتمنت آمریت

- ۱- (احکام جنایات حج) او (حقوق اطفال) تر عنوانو لاندې د علمي مقالو لیکل.
- ۲- (جایگاه حفاظت محیط زیست) د علمي مقالې تصحیح او بیا کتنه.
- ۳- (مشکاة المصابیح) د دویم ټوک له ۲۷ صفحې څخه تر ۱۷۱ پورې مطالعه او ژباړل.

د اسلامي علوم او د هغه پرتله له ساینسي علومو سره د دیپارتمنت آمریت

(خون جاری و ارتباط آن با میکروب ها از نظر اسلام) او (تأثیر خواب از نظر اسلام و ساینس) تر عنوان لاندې د مقالو لیکل.

د اصول دین دیپارتمنت آمریت

(تعاون و همکاری با نیازمندان)، (اولادونو ته ۲۰ نصیحتونه)، (ویژگی های حکمت در دعوت و تبلیغ) او د (حرمت شراب و کيفر آن از دیدگاه اسلام) تر عنوانو لاندې د مقالو لیکل.

د ښځو اسلامي حقوقو دیپارتمنت آمریت

(د ښځو حقوق د اسلام په رڼا کې)، (اوصاف و ویژگی های حکومت اسلامی)، (ترک دنیا و رهبانیت)، (حجاب اسلامی در پرتو قرآن و سنت نبوی)، (حقوق تعلیمی زن در اسلام) او د (مواصفات حجاب اسلامی) تر عنوانو لاندې د علمي مقالو لیکل.

د عقیدې او فلسفې د دیپارتمنت آمریت

۱- (روش حکیمانه در دعوت اسلامی)، (آشنایی با قرآن کریم) او (تساهل و مدارای دینی) تر عنوانو لاندې د علمي مقالو لیکل.

۲- د گاونډي د حقوقو په اړه د معلوماتو د ترلاسه کولو په موخه د اسلامی کتابونو مطالعه کول.

ریاست نظارت و ارزیابی

- ۱- غنی سازی پلان استراتیژی پنج ساله این ریاست و ارسال آن به ریاست پالیسی و پلان.
- ۲- ارسال خلاص گزارش سال مالی ۱۴۰۰ به وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ حسب مطالبه ایشان.
- ۳- تهیه گزارش ماه حوت و ارسال آن به اداره امور.

ریاست ارشاد و انسجام امور مساجد

- تحریر و ترتیب شش عنوان خطبه های تفصیلی نماز های جمعه به دو زبان ملی کشور (دری و پشتو).
- پیرامون (فضایل دهه اخیر ماه مبارک رمضان و مسایل صدقه فطر، رعایت حرمت رمضان المبارک، مسائل قضائی روزه و کفاره آن، مسائل عید سعید فطر و فضیلت روزه شوال المکرم، اداء نمودن فرائض حج و مسائل آن، ابتدای بنای کعبه شریفه، حقیقت حجاب شرعی، صفات و مفاسد بی حجابی از نظر اسلام)
- تعیین و تثبیت جهت قبله مساجد جدید الاعمار:
- مسجد تعمیر ریاست حج واقع شهرنو، مسجد قابل بای ناحیه نهم، مسجد ورکشاپ عادل ناحیه نهم، مسجد زیر چنار ولسوالی شکرده.
- ارشاد و تبلیغ در دو مسجد توسط اعضائی آمریت ارشاد و دعوت:
- پیرامون اهمیت و فضیلت حج بیت الله شریف، در مسجد عمر فاروق رضی الله عنه ناحیه یازدهم، اهمیت حجاب و فضیلت آن از نظر اسلام در ناحیه ششم.

- اعزام اعضای آمریت ارشاد و دعوت غرض حل و فصل منازعات اهالی در مساجد ذیل:

مسجد محمدی مربوط ناحیه شانزدهم، مسجد شریف قباء مربوط ناحیه دوازدهم، مسجد شریف ابراهیم خلیل الله مربوط ناحیه دوازدهم و مسجد شریف حضرت داوود (ع) ناحیه دهم.

- توزیع فرش به (۳۰) محراب مسجد که فاقد فرش بودند.

- تدویر شورای علمای ناحیه ششم و هفتم تحت عنوان (حمایت از امارت اسلامی و مشکلات امنیتی علماء و مساجد).

- توزیع (۶۰۰) نسخه پیام تبریکه محترم امیرالمؤمنین شیخ الحدیث مولوی هبة الله آخند زاده به مساجد.

- توظیف هیئت سه نفری جهت بازدید از ساحه مسجد شریف و مدرسه حضرت داوود عليه السلام مربوط ناحیه دوم و ارایه

گزارش موضوع به مقام محترم وزارت.

- توزیع تعداد (۲۰۰) جلد مجله پیام حق ارسالی ریاست محترم اطلاعات و آگاهی عامه به مساجد مربوطه نواحی شهر کابل.
- ارسال مکتوب به ریاست برق کابل در مورد مشکلات برق (۱۷) محراب مسجد نواحی مختلف شهر کابل.

ریاست حسینه ها

ارسال خطبه ها در موارد حجاب اسلامی، اهمیت حج، تاریخ بنای کعبه به (۲۲۳) محراب مسجد، حسینه ها، جماعت خانه ها و مصالهای مرکز.

اصدار (۷) قطعه مکتوب به شرکت برشنا پیرامون صرفیه برق (۷) محراب مسجد.

نظارت و کنترل از (۵۳) محراب مسجد، حسینه ها و جماعت خانه ها.

ریاست تعلیمات علوم دینی و تربیت ائمه

۱- ملاقات رئیس تعلیمات دینی و تربیت ائمه با معاون موسسه انوار به منظور بحث و تبادل نظر پیرامون چاپ و توزیع رساله های (طبیعت بیماران و راهنمای بانوان) که از مؤلفه های شیخ سعید نورسی می باشد به شاگردان مدارس و دارالحفاظ های تحت پوشش این ریاست.

۲- ملاقات با تعدادی از مدیران مدارس، دارالحفاظ ها و ارشاد و رهنمائی ایشان در رابطه به تطبیق مکاتیب واصله از مقام محترم وزارت راجع به رعایت حجاب شرعی، همکاری همه جانبه با مسئولین وزارت محترم امر به معروف و نهی از منکر و سمع شکایات، رهنمود محیط زیست، تنظیم مراسلات اداری بر اساس تقویم هجری قمری و تنظیم امور تدریسی، مالی و اداری آنان.

۳- برگزاری محفل جهت توزیع تصدیقنامه ها و تحایف برای (۴۵) تن از فارغان بخش های مختلف علوم دینی مدرسه انائیه المؤمنات در محوطه مدرسه واقع ناحیه هفتم.

۴- برگزاری محفل جهت توزیع تصدیقنامه برای (۱۳۱) تن از فارغان بخش ترجمه قرآنکریم، ناظره و تجوید (از درجه اول الی درجه پنجم) و اهدای تحایف برای اشتراک کنندگان مسابقه کتابخوانی در مدرسه انائیه المحصنات واقع ناحیه (۲۲).

۵- تدویر سیمینار تحت عنوان طرق تدریس میتودولوژی برای (۱۶۵) تن از مشترکین نمایندگی های پنجگانه مدرسه انائیه الفلاح در دفتر مرکزی.

۶- طی مراحل (۴۴۰) قطعه تصدیقنامه فارغان بخش های مختلف علوم دینی دوره اول نمایندگی های پنجگانه مدرسه انائیه الفلاح واقع ناحیه هشتم.

۷- توزیع مبلغ (۱۰۰۰۰) ده هزار افغانی طور مساعدت برای فی نفر از منسوبین ده باب مدرسه از طرف موسسه (آفرین) تحت نظر کمیسیون مشترک وزارت و مؤسسه متذکره در مرکز کابل و ولایات لوگر و پنجشیر.

۸- راه اندازی مسابقه حسن قرائت میان (۳۰) تن از طلاب مدارس دینی و توزیع تصدیقنامه ها و تحایف از طرف (رادیو نن) برای برندگان مسابقه.

۹- تحریر مقالات تحت عناوین (کمک و همکاری به مردم بی بضاعت) و (ارزش امنیت در اسلام) و ارسال آن به ریاست محترم اطلاعات و آگاهی عامه جهت نشر در مجله پیام حق.

۱۰- ارایه ی سیمینار دوامدار برای محصلین سمستر چهارم تربیت ائمه پیرامون عناوین ذیل: احترام به اهل بیت و خاندان رسول الله صلی الله علیه وسلم و بیان فضیلت ایشان، شرح احادیث وارده، احترام به علماء، بزرگان و فضیلت ایشان بر دیگران.

د یو شمېر دیني(تعلیمي) موسسو ترمنځ د همکاری تفاهم لیک لاسلیک شو

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت او د اوو تحصیلي موسسو چې نومونه یې لاندې ذکر شوي دي ترمنځ د همکاری تفاهم لاسلیک شو.

۱. فلاح تعلیمي ۲- د ختیځ فلاح ۳. تواناهان ۴. هدایت ۵. جامي ۶. د غورځنگ تعلیمي اداره ۷. او د فضیلت تعلیمي موسسه.

دغه یادې موسسې د هېواد په لویه کچه تعلیمي خدمات وړاندې کوي، د دغه وزارت په مقام کې یاد تفاهم لاسلیک شو.

په دې غونډه کې ددې وزارت د دفتر ریاست رئیس نذرالله بیان، د دیني تعلیماتو او تدریب ائمه رئیس قاري محمد اشرف او د لوړو زده کړو موسسو مسئولینو گډون درلود.

د دیني علومو د ښوونې او روزنې او تدریب ائمه رئیس د خبرو په ترڅ کې د دغه وزارت د اړوندو ښوونځیو د علمي ظرفیتونو د ودې او پراختیا په لاره کې د دغو تفاهم لیکونو لاسلیکول مهم وبلل. هغه زیاته کړه، موږ له ټولو اړوندو ښوونځیو سره همکاري کوو او هڅه کوو چې دوی ته د زده کړو ښه شرایط برابر کړو.

نوموړي د دیني علومو د پراختیا او د دیني علومو د پرمختګ په موخه د هغو موسسو ملاتړ چې دغه وزارت ته خدمات وړاندې کوي، یوه بیړنۍ اړتیا وګڼله.

د غونډې په پای کې د دواړو خواوو ترمنځ اووه تفاهم لیکونه لاسلیک شول.

ریاست نیمروز

هیئت نظارتی شورای ولایتی علمای کرام از ریاست ارشاد، حج و اوقاف بازدید به عمل آوردند و جلسه ای بدین منظور با مسئولین این ریاست برگزار گردید.

نخست برنامه با تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید آغاز شد، سپس مولوی فضل الرحمن مستغفر تشریف آوری آن ها را خیر مقدم عرض نموده، پیرامون مشکلات، پیشنهادات ریاست مربوطه صحبت های همه جانبه نمودند.

در ادامه مولوی سعیدگل مظهری مدیر اداری و رئیس هیئت نظارتی شورا در ارتباط به شورای ولایتی علمای کرام معلومات مفصل ارائه نموده ابراز داشتند که شورای فوق به امر امیرالمؤمنین حفظه الله تاسیس گردیده که هم اکنون در سه بخش فعالیت می نماید که یک بخش آن نظارت از ادارات ملکی و نظامی به منظور رفع مشکلات اجتماعی و ارائه خدمات بهتر به مردم است.

ایشان در ادامه با توصیف اینکه ریاست ارشاد، حج و اوقاف خانه علمای کرام بوده، خواهان ایجاد وحدت، اتحاد، اتفاق، خدمت رسانی و فراهم سازی سهولت های بیشتر برای علمای کرام گردید.

ریاست غزنی

مولوی عبدالمنان مدنی رئیس ارشاد، حج و اوقاف ولایت غزنی همراه بامولوی حبیب الله مجاهد رئیس اطلاعات و فرهنگ، مولوی حبیب الرحمن ځلانده آمر رادیو و تلویزیون ملی آن ولایت و شماری از کارمندان این ریاست از نهاد خیریه جوانان منطقه سردی ولسوالی اندې غزنی دیدار نموده و از فعالیت های این نهاد ستایش و قدردانی نمودند.

در این دیدار رئیس ارشاد، حج و اوقاف، فعالیت نهاد های خیریه را در وضعیت فعلی کشور مفید دانسته، بیان داشت که وقت آن فرا رسیده که تعاون پیشه نموده و برای همدیگر یاری رسانیم.

همزمان این نهاد خیریه با شماری از فامیل های بی بضاعت در ولسوالی اندې غزنی مقدار پول نقد را توزیع نموده، بیان داشتند که در تلاش اند تا این روند را بیشتر از پیش گسترش دهند.

قابل یاد آوری است که این نهاد مدتی می شود، فعالیت اش را تحت اثر ریاست ارشاد، حج و اوقاف با همکاری ریاست اطلاعات و فرهنگ غزنی آغاز نموده که همین اکنون بیشتر از (۲۵۰) عضو دارد و فعالیت آن نهاد هر روز در حال افزایش است.

ریاست بلخ

دروس ترجمه و تفسیر قرآن کریم در مراکز نظامی که به اساس هدایت وزارت جلیله ارشاد، حج و اوقاف از طرف منسوبین این ریاست تدریس می گردید، پایان یافت.

این حلقات درسی که در مراکز نظامی همچون قول اردوی الفتح، لوای کندک ۳، قوماندانی امنیه ولایت بلخ و شماری از مراکز آموزشی و مساجد، از اول شعبان المعظم ۱۴۴۳ هـ ق شروع و تا اواخر ماه رمضان المبارک توسط شیوخ کرام به پیش برده شد در آن تعداد کثیری از مجاهدین و منسوبین نظامی ا.ا. دروس ترجمه و تفسیر قرآن عظیم الشان را فرا گرفتند.

در بخش مدیریت اوقاف

یک دربندسرای وقفی موازی دوهزار (۲۰۰۰) مترمربع زمین درجوار کوچه سید کیان از نزد غاصبین اخذ و به اجاره سپرده شده است.

این ریاست از طریق مدیریت اوقاف و عشر و زکات خویش توانسته است که در سال مالی ۱۴۰۱ هـ ش برویت (۶۷) قطعه

آویز بانکی مبلغ (۲۴۸۹۷۷۳) افغانی از بابت باقیات عواید سال مالی ۱۳۹۹، عواید سال مالی ۱۴۰۰ و عواید سال ۱۴۰۱ ملکیت های وقفی دکاکین مارکیت لیلامی فروشی، کارته نور خدا، ایلرب، ولسوالی دولت آباد و ولسوالی خلم را جمع آوری نموده که توسط مستأجرین به نمبر حساب اوقاف تحویل بانک و به مرکز انتقال گردیده است.

در بخش مدیریت مساجد

- ❖ ارتقاء تعداد ۱۵ محراب مسجد صغیر به جامع.
- ❖ توزیع میتر برق برای ۴۱ محراب مسجد بعد از طی مراحل آن از طرف حوزه بلخ برشنا.
- ❖ ترمیم شش محراب مسجد از بودجه مقام محترم وزارت ارشاد، حج و اوقاف ا.ا.ا.
- ❖ کنترول و بررسی ششصد محراب مسجد رسمی و غیر رسمی ذریعه نگران های مساجد در نواحی ده گانه شهر مزار شریف و معرفی دو تن از علمای کرام به تلویزیون شهرآرا غرض تبلیغ و ارایه موعظه های دینی در مورد سیرت نبی کریم صلی الله علیه وسلم و اهمیت نهال شانی.
- ❖ معرفی یک تن از علمای کرام به تلویزیون ملی بلخ غرض تبلیغ و موعظه دینی.
- ❖ اشتراک در جلسه ریاست کار امور اجتماعی در رابطه به مصئونیت اجتماعی و حفاظت اطفال که در هر ماه یک بار برگزار می گردد.

در بخش حج

تعداد ۶۳ نفر از متقاضیان حج پول قست اول خویش را که جهت ادای فريضه حج بیت الله شریف در بانک بلخ از طریق مدیریت حج این ریاست تحویل نموده بودند، نسبت مشکلات و معاذیری که داشتند مطالبه آنرا نمودند، اسناد استرداد پول های شان طی مراحل گردیده.

اعلان همکاری شورای علمای شیعه ولایت بلخ

مولوی سیف الدین نیازی رییس ارشاد، حج و اوقاف ولایت بلخ همراه با شماری از کارمندان آن ریاست با رئیس و استادان مدارس علوم دینی اهل تشیع و تکیه داران در ریاست شورای علمای شیعه ولایت بلخ دیدار و گفتگو نمودند. طرفین روی اتحاد و اخوت اسلامی تاکید نموده؛ پیرامون همکاری در مسایل فقهی بحث و تبادل نظر صورت گرفته؛ علاوه نمودند که در بلخ مسایل فقهی به شورای فقهی اهل تشیع از سوی امارت اسلامی افغانستان به خصوص در حوزه ها رجعت نموده و آنها مسائل شان را حل و فصل می کنند. رئیس ارشاد، حج و اوقاف ضمن خرسندی از پذیرایی و دعوت شورای علمای شیعه از آمادگی آن ها و همکاری با ریاست تشکری نموده، افزودند: که ریاست ارشاد، حج و اوقاف در خدمت مردم و اهالی ولایت بلخ بوده و با شورای علمای شیعه این ولایت نیز همکار می باشند.

د ارزگان ولایت

در رمضان مبارک میاشت د را رسیدو په مناسبت د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د هدایت مطابق د والي او ولایتي رئیسانو سره په مفاهمه او هماهنگی په مرکز او ولسوالیو کی د قرآن کریم د تفسیر دورې او درسی حلقات تنظیم او منسجم شوي دي او د محترمو معتبرو شیوخو لخوا یې د تدریس چارې پرمخ بیول کيږي او لازم امکانات ورته برابر شوي دي.

د اسلامی امارت د نظام څخه ملاتړ او ورسره همکاري، د ولسونو خدمت کول، د عامه او دولتي ملکیتونو، شتمنیو او بیت المال څخه د ساتنې پروگرامونه په منسجم ډول جریان لري.

د ارزگان ولایت د ارشاد، حج او اوقافو ریاست لخوا د چارو کنترول او د مراجعینو اداري مشکلاتو د حل په موخه د مولوی عطاءالله خادم په مشرۍ اداري مجلس ترسره شو او پریوشمیراداری او وظیفوي چارو مشورې وشوې او لازم تصامیم ونیول شول.

د ننگرهار ولایت

۱- د شوال المکرم په لومړۍ نیټه او د ثور میاشتې په یولسمه نیټه د ننگرهار ولایت د دویشتو (۲۲) ولسوالیو او جلال آباد ښار په لویو عیدگاوو او جامع مساجدو کې د کوچني اختر لمونځ ښه په اطمینان او ډاډمنه فضا کې ادا شو، چې ترټولو لویه

اجتماع د جلال آباد ښار جنوب خواته پروت د نجم الدين آخند زاده مشهور کلي په جامع جومات کې اداء شو چې د لمونځ کوونکو شمېر تقريبا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) کسانو ته رسیده.

۲- د شوال المکرم په (۶) مه نيټه او د ثور میاشتې په (۱۷) مه نيټه په افغانستان کې د جنوا کال موسسې د عامه اړیکو مسئول نورالله الهام د دې ریاست سرپرست سره وکتل او په شرقي زون کې یې خپل فعالیتونه او کړنې په تفصیل سره بیان کړې.

۳- د شوال المکرم په (۱۲) مه نيټه د حج او زیارت مدیر په وړاندیز د دغه ریاست د رئیس لخوا د حج کمیټه جوړه او رسماً یې په کارپیل وکړ.

د ارشاد آمریت او د مساجدو د مدیریت په برخه کې

- ۱- د کوچیانو له مدرسې، مسجد او د حضرت عمر فاروق رضی الله عنه د جومات د حلقې څخه نظارت و شو.
- ۲- د امیرالمؤمنین حفظ الله د کوچني اختر د مبارکۍ پیغام ټولو امامانو او خطیبانو ته وویشل شو.
- ۳- د ارشاد آمر د امر بالمعروف او نهی عن المنکر له مسئولینو سره د اخلاقي فساد پر ضد کمپاین کې برخه واخیسته او ځوانانوته یې د لمانځه او نورو دیني امورو په هکله توصیه وکړه.

د حج مدیریت په برخه کې

- ۱- د روان کال د حجاجو د پاسپورټونو د راټولولو او نوي پاسپورټونو د جوړولو لپاره تدابیر نیول شوي دي.
- ۲- د حاجیانو د چارو لپاره د حج مدیر په مشرۍ څلور کسيزه کمیټه جوړه شوې او رسماً یې په کار پیل کړی دی.
- د ننګرهار ولایت د مرکز جلال آباد ښار اړوند د شیخ مصري ښارگوټي مسلم آباد ملک سلطان په سیمه کې د حضرت عمر فاروق رضي الله تعالی عنه په نوم د یو محراب جومات د قبلې تعیین او د جوړیدو د بنسټ ډبره کینودل شوه.
- د یاد جومات د بنسټ ډبرې د ایښودلو په مراسمو کې د دې ریاست اړوند کارکوونکو، قومي مشرانو او علمای کرامو ګډون درلود.
- یاد جومات د (امید خیریه بنسټ) او ځایي خلکو په مالي لګښت په نهه بیسوې ځمکه کې په اساسي او پاڅه ډول جوړیږي.

ریاست بدخشان

برنامه ارشادي:

تکثیر دوفرمان عالی قدر امیرالمؤمنین حفظ الله:

- ۱- پیرامون جلوگیری از ازدواج های دوم، سوم و چهارم برای مسؤولین امارت اسلامی.
- ۲- در مورد ممنوعیت مطلق کشت کوکنار، استعمال فروش واردات، صادرات کوکنار، هیرویین، شیشه، تابلت (k) چرس و غیره.
- برگزاری سیمینار پیرامون: صحت مادر و طفل از دیدگاه اسلام برای ۲۰ تن از خطباء و ائمه مساجد.
- تهداب گذاری ۳ محراب مسجد در شهر فیض آباد به کمک اهالی.
- توزیع (۲۳) جلد قرآن کریم برای فارغان مدرسه حضرت خیب (رض) و برندگان مسابقه حسن قرائت.

برنامه حج وزارت:

- ❖ صدور ۲۹۴ قطعه تعرفه جهت تحویلی قسط دوم برای حجاج سال ۱۴۴۳.
- ❖ صدور ۲۳ قطعه تعرفه قسط اول برای سهم مجاهدین و سهم رئیس ارشاد، حج و اوقاف.
- ❖ جمع آوری و انتقال پاسپورت حجاج بدخشان جهت اخذ ویزه به وزارت ارشاد، حج و اوقاف.
- ❖ ارائه دروس عملی و نظری مناسک حج برای حجاج این ولایت.

در بخش برنامه اوقاف:

- ◀ تحویلی مبلغ (۱۴۵۲۰۰) افغانی از درک کرایه ملکیت اوقافی از بابت سال ۱۴۰۰ هـ ش، شبکه افغان بیسم واقع سلطان سعید ولسوالی کشم.
- ◀ ارسال اسناد ملکیت های ثبت و راجستر شده ساحات مساجد و قبرستان ها به وزارت ارشاد، حج و اوقاف.
- ◀ تعقیب و بررسی دوسیه جایداد های اوقافی از قبیل: ساحه مسجد امام مسلم بخاری، کرایه دو باب دوکان ولسوالی کشم، ساحه قبرستان خواجه عبدالمعروف کرخی، دکاکین کنار جاده عمومی مسجد امام بخاری، کرایه دو باب دوکان ولسوالی کشم ساحه مدرسه (نجم المدارس) و سایر ملکیت های اوقافی.

الله

الابراهيم

الحق

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى
والحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى
والحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى

والحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى
والحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى
والحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى

والحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى
والحمد لله الذي هدانا لهذا
هذا كنا لنهتدي لهدى

ارگان نشراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، تحقیقی، اجتماعی و سیاسی

پیام حق به منظور تعمیم فرهنگ، معارف اسلامی و ارتقای سطح علمی
هموطنان مسلمان، فرهنگیان، دانشمندان و قلم بدستان فرهیخته کشور را به همکاری فرا می خواند.

پیام حق مقالات و مطالب علمی و تحقیقی را با پرداخت حق الزحمه می پذیرد.
پیام حق در گستره نشراتی خود به موضوعات و مصادر علمی ارجحیت می دهد.
پیام حق در ویرایش، پیرایش تلخیص رد و یا قبول مطالب دست باز دارد.
پیام حق استفاده از مطالب صفحاتش را با ذکر مأخذ اجازه می دهد.
پیام حق در انتظار انتقاد های سالم پیشنهاد های سازنده و نظریات ارزنده شماست
موضوعات نشر شده در مجله پیام حق، مبین آراء و نظریات نویسندگان می باشد.

شماره های تماس و صفحات الکترونیکی:

(۰۲۰) ۲۲۱۴۲۵۱
۰۷۷۸۸۱۲۵۳۱ - ۰۷۴۴۰۱۷۷۶۶

payamhaq@yahoo.com
payamhaqmagazin@gmail.com

www.mohia.gov.af

د اطلاعاتو او عامه پوهاوي ریاست

کابل شهرنو، چهارراهی فیض محمد خان

چاپ: مطبعه صبور

د ارشاد حج او اوقافو وزارت
Ministry of Hajj and Religious Affairs
د اطلاعاتو او عامه پوهاوي رياست

مسجد حاجی عبدالرحمن - کابل، افغانستان

دور دوم ، سال بیستم

شماره دوم (شوال المکرم) سال ۱۴۴۳هـ ق

مطابق ثور و جوزا سال ۱۴۰۱هـ ش